દેશી હિસાબ.

ભાગ ૨ જો.

કિંમત સાડાત્રણ આના.

FOR

The Department of Public Instruction Bombay

DESHI HISAB.

PART II.

Compiled by

VITHALDAS DHANJIBHAI

Late Chief Revenue Officer, Devgadh Baria

Forty Fourth Revised Edition

Ahmedabad

Printed by Mulchandbhai Trikamlal in

The Surya Prakash Printing Press.

1925.

PRICE 3½ ANNAS

મુંબાઈ ઈલાકાના સરકારી કેળવણી ખાતા માટે

દેશી હિસાબ.

ભાગ ૨ જો.

રચનાર,

વિઠ્ઠલદાસ વનજીભાઈ—મુ નડીયાદ

માજી ચીફ રેવન્યુ ઓફીસર દેવગઢબારીઆ

પ્રકાશક,

રણછોડલાલ ખુશાલદાસ—મુ. નડીયાદ.

સુધારેલી ચુંવાળીશમી આવૃત્તિ.

ધી 'સૂર્યપ્રકાશ' પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં, કાળુપુર ટંકશાળ

અમદાવાદમાં મૂળચંદભાઈ ત્રીકમલાલે છાપ્યો

Al

ઈ સ ૧૯૨૫.

કિંમત સાડાત્રણ આના.

સાંકળીઉ.

સાકળીઉ

લેખાં શીખવનારને સૂચના.

લેખા શીખવતી વેળા શિક્ષકે હમેશા કાળા પાટીયાનો ઉપયોગ કરવો

ધોરણને અનુક્રમે આ ચોપડીમા લેખા લખવા ઠીક નહિ લાગ્યાથી તે અનુક્રમ આમા રાખેલો નથી, તો પણ જે ધોરણના જે જે જાતના લેખા શીખવવાના ન હોય તેવા લેખા વચમા પડતા મૂકવા અને તે જે ધોરણમા શીખવવાના હોય તે ધોરણમા શીખવવા

ગુજરાતના જુદા જુદા ભાગમા જુદુ જુદુ ચલણ, માપ અને વજન ચાલે છે. સૂરત, કાઠિયાવાડ વગેરે ઠેકાણે ભિન્ન ભિન્ન વજન અને માપ છે તે દરેક ઠેકાણાનું ગામવાર માપ, વજન કે ચલણ આ ચોપડીમા આપ્યુ નથી તેમ તેની કુંચીઓ પણ લખી નથી, કેમકે તેમ કરવાથી ઘણુ લંબાણ થઇ જાય, તેથી માત્ર અંગ્રેજી રાજ્યના ચલણ અને વજન ઉપરથીજ કુચીઓ આપી છે પરંતુ તે જો પોતાના ગામમાં ચાલતું ન હોય તો મહેતાજીઓએ એ કુચીઓ પ્રથમ ચલાવવી નહિ પોતાના ગામમા જે ચલણ, વજન કે માપ હોય તે ઉપરથી મહેતાજીએ નવી કુચીઓ ઉપજાવી કાઢી તે કુચીઓ ચલાવવી. તે ઉપરથી તેવા લેખા શીખવવા

આ ચોપડીમા દરેક કુચીનું કારણ લખ્યુ નથી પણ કેટલીકના લખ્યાં છે અને કેટલીકના લખ્યા નથી, વળી તે કારણો પણ નીચે ટીકામા સમજાવેલા છે, કેમકે તે કારણ કઇ છોકરાને મોઢે કરાવવાના નથી એ કારણ છોકરા પોતાની મળે ઉપજાવે એવી ટેવ પાડવી કારણો ગોખાવ્યા કરતા તેમની મેળે ઉપજાવતા અવશ્ય [illegible] તે કારણો તેઓ કદી ભૂલી જશે નહિ એટલુંજ નહિ પણ અંકગણિતના અને બીજા વિષયોના તેમને કારણો ખોળવાની ટેવ પડશે અને તે ખોળી કાઢતા આવડશે

કેમ કોઇ વખત કુચી પ્રમાણે હિસાબ ગણતા જેટલો વખત જાય તે કરતા જો પાટી ઉપર [illegible] હોય તો પછી બેસાડીને ગણતા થોડો વખત જાય છે માટે શિક્ષક પાટીના હિસાબ પણ ગણાવવા અને પાટી પાડીને કેમ ગણવા તે શીખવવુ પછી પાડીને હિસાબ ગણવાની ટેવ પડ્યાથી છોકરા જલદી હિસાબ ગણશે પાટી પાડવાથી જુદી જુદી રીતો મહેતાજીએ છોકરાની શક્તિને અનુસરીને બતાવતા જવું.

હિસાબ બનતા લગી એવી જાતના ગણાવવા કે તેઓને બજારમા સામાન લેવા મોકલ્યા હોય તો છેતરાય નહિ.

લેખા ગણવામા અડચણ પડે તે શિક્ષકે કદી પણ ખસેડવી નહિ પણ છોકરાને પોતાની મેળે ખસેડતા આવડે તેમ સૂચક સવાલથી ખસેડાવવી કેમકે દુનિયાના વ્યવહારમા જેટલી જાતના હિસાબની છોકરાને જરૂર પડશે તે બધા કંઇ નિશાળમા શીખવી શકાતા નથી, માટે જ્યારે જેવી જરૂર પડે ત્યારે તે ગણતા અટકી બેસે નહિ તેવા છોકરાને તૈયાર કરવા એ શિક્ષકની ખાસ ફરજ છે, એ ખૂબ યાદ રાખવુ વખતે વખતે શિક્ષકે હિસાબની ખાત્રી બતાવવી અને અમુક રીતે હિસાબ સહેલાઇથી ગણાતા હોય તો તે રીત તેમને કહેવી અને હોશીયાર છોકરા કને ખોળી કઢાવવી કેમકે—

જો કંઇક આવડતા હોય ને કાપળો, માણી, કળથી બેડીયુ ઇત્યાદિના મણ જાણતા હોય તો અક્કલવાન છોકરા પાસે કળથાની રીત ઉપરથી બેડીયાની, માણીની રીત ઉપરથી બારની, ખાડીની રીત ઉપરથી મુડાની, તોલા ઉપરથી ગીનીઆણાની, કેડીની રીત ઉપરથી સેંકડાની કે હજારની રીત કઢાવવી વળી ખાંડીના મણનું જેટલુ આવે તેટલું વીશાના વસાનું, વસામા વીશ્વાશોનું, ને શેરના ભાનુ આવે માણીમ મણનું જેટલું આવે તેટલુ ડઝનમા નગનું આવે તેમજ રૂપીઆને હિસાબે જે આવે તેનો સોળમો ભાગ આનાને હિસાબે આવે અને આનાને હિસાબે જેટલું આવે તેનો ચોથો ભાગ પૈસાને હિસાબે આવે તે સમજાવવુ આ પ્રમાણે ઠેકાણે ઠેકાણે કારણ સહિત શીખવેલુ છોકરાના મગજમાથી કદી પણ જશે નહિ, અને કદાપિ ભૂલી જાય તો અટકાવમા નવી કુચી ઉત્પન્ન કરી શકશે, તથા એજ રીતે હિસાબ ગણવાનો મહાવરો થવાથી તેઓ કોઇ પણ રીતે જલદીથી હિસાબ કરી શકશે

પરચૂરણ હિસાબમા અને રીતના હિસાબમા દરેક ઠેકાણે પાટી કેવી રીતે પાડી છે તે મેં સમજાવ્યુ છે, તે તથા તે સિવાય બીજી પાટી ઓ તેમની પાસે કઢાવવી, અને તેવી જાતના ઘણા હિસાબ ગણાવવા તેમજ બીજી જાતની પાટીઓ શિક્ષકે પસંદ કરી તેવા હિસાબ ગણાવી છોકરાને ખૂબ મહાવરો કરાવવો

કુચી નીચે જેટલા દાખલા નમુનાને માટે આપેલા છે, તે દાખલા માત્ર તેજ કુચીના આપેલા છે એમ નથી, પણ તે કુચીની સાથે જે જે કુચીઓ પાછળ આપી ગયા છીએ તેની મદદ પણ લેવી પડે તેવા આ

પૈસા છે એથી છોકરાંને પાછળથી કુંચીઓ યાદ રાખવાની ટેવ પડે છે બનતા લગી દરેક કુચીના ઉલટપાલટ દાખલા લખાવવા જેમકે પાંચ રૂપિએ શેર તો બે રૂપિઆભારનું શું ? અને પાંચરૂપિએ શેર તો પા રૂપિઆનું કેટલું ?

દાખલાના જવાબ આપવામાં છોકરાઓ બનતા લગી એકજ નિયમ રાખે એવી ટેવ આખા વર્ગના છોકરા પાસે અને બને તો આખી નિ-શાળના લેખા શીખનાર તમામ છોકરા પાસે પડાવવી જવાબમાં તેઓ રૂપિઆ, આના ને પાઇ, અથવા રૂપિઆ, આના ને ઉપઆના, અથવા રૂપિઆ, દોકડા ને બદામ ઇત્યાદિ અમુક નિયમ રાખે તો ભિન્નભિન્ન જુદી જુદી જાતના જવાબો ઉપરથી સરખી કિંમત કાઢવાનો વખત બચશે, અને તે બચેલા વખતનો ઉપયોગ તેને બાજુ શીખવવામાં ઘણો કીમતી થઇ પડશે

રીત અને કુચીઓ શીખવતા પહેલ મિશ્ર ટંક શેરીઆ અને સહેલી પાતિનો ઉપયોગ કરવો પડે એવા બાજરૂ દેના પુછવા અને તે બરાબર આવડ્યા પછી અને મણ અને શેરની કુચીઓનો વિચાર આવ્યા પહેલા નાના સાધારણ હિસાબમા કિમત અને વજનનો સબધ તેમના મનમા બરાબર ઠસેલો હશે, અને આકનો ઉપયોગ વ્યવહારિક રીતે કરતા આવડ્યો હશે, તો આગળ ઉપર વધારે સુગમ પડશે જેમકે પૈસાનુ છ શેર તો ત્રણ પૈસાનુ કેટલુ ? પૈસાનુ નવ શેર તો એક પાઇનુ કેટલું ?

ત્રણ પૈસાનું છ શેર તો પૈસાનું કેટલુ ? પાચ પૈસાનુ મણ તો એક પૈસાનુંકેટલું ?

આવા ઘણા હિસાબ શીખવવાથી છોકરાને કિમત તથા વજનનો સબધ સમજાશે અને તેથી કુચીઓ સરલાઇથી સમજાશે

વળી કુચીઓ શીખવતા પહેલા પાતી પાડવાનો પણ થોડો મહા-વરો કરાવવો જોઇએ જેમકે —

આઠ પૈસા કરતા સોળ પૈસાનું કેટલા ગણું આવે ?
એક આનાથી એક પૈસાનું કેટલા ગણું આવે ?
એક શેરની કિમત કરતા સાત શેરની કિમત કેટલા ગણી ?
ચાર શેરની કીંમત કરતા છ શેરની કેટલા ગણી ?
મણ કરતા દશ શેરની કેટલા ગણી ?
ચાર પૈસાથી સાત પૈસા કેટલા ગણા છે ?

બાર પૈસાથી નવ પૈસા કેટલા ગણા છે ?

પાચ શેરથી સાડાસાત શેર કેટલા ગણા છે ?

આ પ્રમાણે નખોટા યત્રથી કે આંકની મદદથી ઘણા દાખલા તેમ ને શીખવવા, તથા સખ્યાઓનો અરસપરસ સબધ અને પાતી પાડતા શીખે અને તે સહજ સમજે એનો મહાવરો પ્રથમ કરાવી પછી કુચીઓ શીખવવી

કુચીઓ શીખવતા સાધારણ ગુણાકાર ભાગાકારની કેટલીએક ટુંકમ કુચીઓ મહેતાજીએ છોકરાની શક્તિને અનુસરીને સકારણ શીખવવી જેમકે —

પદર ગણા કરવા હોય તો દોઢા કરી દશે ગુણવા

પચીશ ગણા કરવા હોય તો પા કરી સોએ ગુણવા

અથવા અઢી ગણા કરી દશે ગુણવો

પાત્રીશ ગણા કરવા હોય તો હઠા કરી દશે ભાગવા

પાચે ભાગવા હોય તો બમણા કરી દશે ભાગવા

કારણ કે કોઇપણ સખ્યાને દશે અથવા સોએ ગુણવા કે ભાગવા સહેલા પડે છે મતલબ કે કુચીઓનો ઉપયોગ અને તે વડે હિસાબ ગણવાની ચપળતાનો બધો આધાર જે પ્રમાણે છોકરાને સખ્યાઓ વચ્ચેના ગુણોત્તર સબધ અને મોઢે ગુણાકાર ભાગાકાર કરવાની માહીતી તથા સુગમતા હશે તેજ ઉપર રહેશે દરેક કુચીના ઘણા દાખલા શીખવ્યા પછી સ્લેટપર લખાવવા

આ પ્રમાણે મહાવરો થયા પછી લેખા શરૂ કરતા પહેલા પ્રથમ છોકરાને જે રીત શીખવવી હોય તેમા ઉપયોગી હોય એવી ધાતો પુછી જવા પછી તે રીત નીકળે એવો સહેલો દાખલો આકની મદદથી ગણી શકે એવો, છોકરા પાસે સ્લેટ ઉપર ગણાવવા અને તે પાટિયા ઉપર લખવો એવા ઘણા દાખલા તેમને હાથે સ્લેટ ઉપર ગણાવી તે પાટિયા ઉપર એક ઠેકાણે લખી તે ઉપરથી સાધારણ રીત શીખવવી, કેમકે એકદમ મોઢેથી વિચારીને શીખે તે કરતા પાટિયુ જેમ સારૂ તેમજ પાટિયા કરતા પોતાની પાટીમા ગણીને પછી રીત કાઢે તે વધારે સારૂ અને મજબુત થાય તેવુ છે હિસાબ મડાવવામા શિક્ષકે ખૂબ સાવચેત રહેવુ એટલે પાયરીબધ લખાવવા વળી જે રીત શીખવવી હોય તેજ રીત નીકળે એવા હિસાબ મડાવતી વખતે મહેતાજીએ સભાળ રાખવી પ્રથમ કુચી શીખવીને કે ગોખવીને તે કુચીના હિસાબ

શિક્ષકે કદી પણ ન ગણાવવા પણ પ્રથમ હિસાબ ગણાવી તે ઉપરથી કુંચી તેમની પાસે કઢાવવી પછી તે કુંચીના મીજા અ-ઘરા હિસાબ ગણાવવા જેમકે જે રૂપિએ શેર તેટલા આનાનું અધોળ અથવા અઢી પિયાલાર આ રીત શીખવવી હોય તો તે સારૂ નીચે તેની નોટ આપી છે

છોકરાને જાગૃત કરીને પૂછવું કે એક રૂપિઆના આના કેટલા? જ સોળ પછી પૂછવું કે અરધા રૂપિઆના કેટલા? જ આઠ પા રૂપિઆના કેટલા? જ ચાર શેરના અધોળા કેટલા? જ સોળ અચ્છેરના કેટલા? જ આઠ પાશેરના કેટલા? જ ચાર એમ ઉલટપાલટ સવાલ પૂછીને ખાતરી કરવી કે છોકરાને કોઇક બરાબર આવડે છે ખાતરી થયા પછી પુછવું કે એક રૂપિએનું શેર ઘી મળે છે એમ તમને કોઇ કહે તો તમે શું સમજો? જ એક રૂપિઓ આપીએ તો એક શેર ઘી આપણને જોખી આપે એક રૂ-પિઓ આપો એટલે કેટલા આના આપવા પડ્યા? જ સોળ તમે શેર ઘી લાવો એટલે કેટલા અધોળ લાવ્યા કહેવાય? જ સોળ. સોળ અધોળની કિમતના તમારે કેટલા આના આપવા પડ્યા? જ સોળ સોળ આનાનું સોળ અધોળ ત્યારે આઠ આનાનું કેટલા અધોળ? જ આઠ. ચાર આનાનું કેટલા અધોળ? ચાર એક આનાનું કેટલાં અધોળ? જ એક અધોળ એક રૂપિએ શેર હોય તો એક આનાનું કેટલા અધોળ? જ એક અધોળ એક રૂપિએ શેર હોય તો એક અધોળનું શું બેસે? જ એક આનો પછી એવી રીતે બે, ત્રણ કે ચાર રૂપિએ શેર હોય તો એક અધોળનું શું બેસે? એમ સવાલ પૂછી કઢાવવું અને તે બધું પાટિયા ઉપર નોંધી રાખવું પછી છોકરાને પુછવું કે આ દાખલા લખાવ્યા છે તેમાં અધોળની કિમત કેટલી આવે છે? જ જેટલા રૂપીઆ કહ્યા હોય તેટલા આના પછી પૂછવું કે શેરના જેટલા રૂપિઆ કહ્યા હોય તેટલા આનાનું કેટલું આવે છે? જ અધોળ ઉપરના દાખલા ઉપરથી તમે કયો નિયમ કાઢો છો? જ જેટલા રૂપીઆનું શેર તેટલા આનાનું અધોળ આવી રીતે જે નિયમ કે કુંચી કાઢવી તે યાદ કરાવી તેમની નોટમાં લખવા સારૂ શિક્ષકે સાદી ભાષામાં કાળા પાટિયાપર તે કુંચી લખવી, અને તે બધા નોટમાં લખી લે તેમ કહેવું, તથા મહાવરા સારૂ કેટલાક

ઉલટપાલટ દાખલા પચરીમધ લખાવવા પછી બે, ત્રણ, ચાર અધોળનું શું બેસે, એવા દાખલા મંડાવવા, અને ખાતરી થાય ત્યાર પછી તેના ઉલટા દાખલા લખાવવા આ કુચી બરાબર આવડ્યા પછી બને તો બીજી કુચીઓ શીખવેલી કુચી ઉપરથીજ કઢાવવી જેમકે, જેટલે રૂપિએ શેર તેથી અઢીગણે દોકડે રૂપિઆભાર એ કુચી શીખવવી હોય તો પ્રથમ પુછવુ કે રૂપિઆના દોકડા કેટલા? જ સો અડધા રૂપિઆના કેટલા? જ પચાસ પા રૂપિઆના કેટલા? જ પચીશ એક આનાના કેટલા? જ સવા છ શેરના રૂપિઆભાર કેટલા? જ ચાળીશ અચ્છેરના કેટલા? જ વીસ પાશેરના કેટલા? જ દસ નવટાંકના કેટલા? પાંચ અધોળના કેટલા? અઢી પછી પુછવુ કે એક રૂપિએ શેર હોય તો અધોળનુ શું બેસે? જ એક આનો એક આનાના દોકડા કેટલા? સવા છ અધોળના કેટલા રૂપિઆભાર? અઢી એક રૂપિએ શેર હોય તો અધોળનુ શું? જ સવા છ દોકડા અથવા એક આનો અઢી રૂપિઆભારના સવા છ દોકડા તો એક રૂપિઆભારનું શુ? જ અઢી દોકડા એક રૂપિએ શેર તો એક રૂપિઆભારનું શું? જ અઢી દોકડા બે રૂપિએ શેર હોય તો એક રૂપિઆભારનું શુ આવે? પાંચ દોકડા ત્રણ રૂપિએ શેર હોય તો એક રૂપીઆભારનું શું આવે? સાડાસાત દોકડા ચાર રૂપિએ શેર હોય તો એક રૂપિઆભારનું શું આવે? દશ દોકડા શા થી દશ દોકડા આવ્યા? ચાર અઢીઉ દશ ચાર અઢીઉ શા માટે કર્યા? જેટલા રૂપિઆ હોય તેથી અઢીગણા દોકડા આવે માટે જે ચે રૂપિએ શેર તેથી અઢીગણા દોકડાનું કેવું બને? એક રૂપિઆભાર આ રીતે કાળા પાટિયાપર લખીને ગોઠવવી અને તેમની પાસે ઉતારી ઉતરાવવી પછી શીખવેલું જે પાટિયાપર લખેલું હોય તે પાટિયાની બાજુ ઉલટાવી તેમને પુનરાવર્તન કરાવવુ તથા પરીક્ષાને સારૂ મીન સવાલ પૂછી શિક્ષકે તેઓને તેના ઉપરથી ઉત્પન્ન થતા દાખલા ઝપાટાબંધ આવડ્યા એવી ખાત્રી થયે ત્યાર પછી બીજી રીતો ઉપર પ્રમાણે નોટ કરીને શીખવવી

અમદાવાદ
તા ૨૦–૯–૮૬ } વિઠ્ઠલદાસ ધનજીભાઈ.

શેરના લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિયે શેર તેથી અઢી ગણે દોકડે[1] અથવા સુરતી બમણે પૈસે[2] રૂપિઆભાર[3]

(૧) અર્ધે રૂપિએ શેર હોય તો સવા દોકડે રૂપિઆભાર, ૦ા રૂપીએ શેર હોય તો દસ બદામે રૂપીઅભાર, અને પોણો રૂપીએ શેર હોય તો પોણા બે દોકડા બે બદામે રૂપિઆભાર

(૨) જેટલે રૂપિએ શેર તેટલા આનાનુ અધોળ, તેથી બમણે આને નવટાંક, અને તેટલે અર્ધે આને સવારૂપીઆભાર

(૩) શેરનો ભાવ જેટલા રૂપીઆ કહ્યો હોય અને જેટલા રૂપિઆભારનુ કરવુ હોય, તે બેનો ગુણાકાર કરીને જમણા હાથ તરફનો એક આકડો કાપી નાખવો બાકી રહે તે પાવલા અને કાપી નાખેલા અકને અઢીએ ગુણતા જે આવે તે દોકડા જાણવા[4]

---

૧ આ ચોપડીમા એક રૂપિઆના સો દોકડા ગણેલા છે

૨ એક રૂપિઆના સુરતી પૈસા ૮૦ ગણાય છે

૩ એક રૂપિઆના દોકડા ૧૦૦ ને એક શેરના રૂપીઆભાર ૪૦વડે ભાગતા એક રૂપીઆભારની કિમત ૨ા દોકડા આવે તેથી ૰ા રૂપિઆભાર(અધોળ)ની કિમત ૨ા×૨ા=૬ા દોકડા=૧ આનો આવે વળી ૧ રૂપિઆના સુરતી પૈસા ૮૦ ને, એક શેરના રૂપીઆભાર ૪૦ વડે ભાગતા એક રૂપિઆભારની કિમત સુરતી બે પૈસા આવે

૪. ત્રણ રૂપિએ શેર હોય અને ૮ રૂપિઆભારનુ કરવુ હોય તો ૩×૮=૨૪ આવ્યા તેમાથી જમણા હાથ ભણીનો ૪ કાપતા બે પાવલા અને ૪×૨ા=૧૦ દોકડા આવે કેમકે પહેલી રીત પ્રમાણે ૨૪ ને અઢીએ ગુણીએ તેટલા દોકડા જવાબ આવે પણ ૨૪ મા બે દશક ને ૪ એકમ છે, અને એક દશક અથવા ૧૦ ને અઢીએ ગુણીએ તો ૧૦×૨ા=૨૫ દોકડા ૧ પાવલુ આવે છે ૨ દશક અથવા ૨૦ ને ૨ા એ ગુણીએ તો ૨૦×૨ા=૫૦ દોકડા=૨ પાવલા આવે છે માટે જેટલા દશક તેટલા પાવલા આવે ને કાપેલા આકડાને ૨ા ગણા કરવાથી પહેલી રીત પ્રમાણે દોકડા આવે, માટે ૪×૨ા=૧૦ દોકડા

દાખલા.

૧ ૫ રૂપિઆની શેર એલચી મળે તો ૪ાા રૂપિઆભારનુ શુ બેસે?
જ રૂ ૦ાા–

૨ ૬ રૂપિઆની શેર એલચી મળે તો ૨ ૦ાા ની કેટલી આવે?
જ રો ૦) =

૩ ૬ાા રૂપિએ શેર કેસર હોય તો શેર ૦)ાા નુ શુ બેસે?
જ રૂ ૧ા=ાા

૪ પાાા રૂપિએ શેર હીંગ હોય તો પાા રૂ ભારનુ શુ બેસે?
જ રૂ ૦ાા ૪ દો ૧ બ

૫. ૭ા રૂપિએ શેર કપુર હોય તો રૂ રા–ાા નુ કેટલુ આવે?
જ શે ૦ા–

૨. જેટલે આને શેર તેથી રાા ગણી બદામે રૂપિઆભાર.[2]

(૧) અર્ધે આને શેર હોય તો ૧ા બદામે, ૦ા આને હોય તો ૦ાા બદામ ૨ વીસવાસીએ ને પોણે આને હોય તો ૧ાા બદામ ૨ વીસવાસીએ રૂપિઆર

(૨) જેટલે આને શેર તેટલા પૈસાનુ ૦ા શેર, તેટલી પાઇનુ ૬ પઈસાભાર[2] અને તેથી પોણી પાઇનુ અધોળ[3].

દાખલા

૧ રૂા ૦ા= શેર પીસ્તા મળે તો ૩ાા રૂપિઆભારનુ શુ બેસે?
જ ૩ાા દો ૧ા બ

૨. રૂા ૦ા– શેર મરી હોય તો ૨ ૦)૦ાા ના કેટલા આવે?
જ ૬ રૂપિઆભાર

૩ ૦ા– શેર ઘી મળે તો ૮ પસાભારનુ શુ બેસે? જ ૭ પાઇ

---

૧ એક આનાની બદામ ૧૦૦ ને એક શેરના ૪૦ રૂપિઆભારે ભાગતા એક રૂપિઆભારની રાા બદામ આવે છે

૨ એક શેરના ૭૨ પૈસાભારને, એક આનાની ૧૨ પાઇએ ભાગતા એક પાઈનુ ૬ પૈસાભાર આવે છે

૩ એક આનાની ૧૨ પાઇને, એક શેરના સોળ અધોળે ભાગતા એક અધોળની પોણી પાઇ આવે છે (પોણી પાઇ તે એક ઉપઆનો અથવા ત્રાંબીઓ આનો ૮ આની કહેવાય છે)

૪ રૂ ૦)≡ શેર બરફી મળે તો શેર ૦)≡ નુ શુ આપવુ ?
જ રૂા ૦)૦ાા ૦ાાા પાઈ

૫ રૂ ૦ા ની શેર બરફી મળે તો ૦)ાા ૧ પાઇની કેટલી આવે ?
જ ૧૦ાા પૈસાભાર

૩ જેટલે પૈસે શેર તેથી દશ ગણે આને મણ.[1]

(૧) જેટલે આને શેર તેથી અઢીગણે રૂપિએ મણ

દાખલા

૧ ૧ાા પૈસે શેર પરવળ મળતા હોય તો ૦ાા મણનુ શુ ?
જ રૂ ૧=ાા

૨ ૬ાા પૈસે શેર કારેલા હોય તો રૂ ૩) ૦ાાા ના કેટલા આવે?
જ ૦ાાા મણ

૩ રૂ ૦ા=ા શેર ચીભડા મળતા હોય તો ૦ાા મણનુ શુ બેસે ?
જ ૧૨)≡

૪ ૦ા≡ શેર ઘી હોય તો રૂ ૮ા=નુ કેટલુ આવે ? જ ૦ા મણ

૪ જેટલે દોકડે શેર તેટલી બદામનું અધોળ[2]

(૧) જેટલે દોકડે શેર તેટલા રૂપિઆનુ ૨ાા મણ

દાખલા

૧ ૪ાાા દોકડે શેર કારેલા મળે તો શેર ૧ાા= નુ શુ બેસે ?
જ દો ૭ા ૨ાા બ

૨ ૫ાા દોકડે શેર ભાજી હોય તો મણ ૧ા ને ૧ા= નુ શુ ?
જ રૂ ૧ા ૧૬ા દો ૦ા બ

૩ ૨ાા દોકડે શેર કારેલા તો રૂ પા≡ાના કેટલા આવે ?
જ મણ ૩ાા ૬ા શેર

૪. ૨ાા દોકડે શેર ભીંડા હેય તો રૂા ૦)≡ના કેટલા ? જ શે ૭ાા

---

૧ એક પૈસે શેર હોય તો એક મણના ૪૦ પૈસા અથવા રૂા ૦ાા= થાય, તેમજ એક આને શેર હોય તો એક મણના ૪૦ આના અથવા રૂ ૨ાા થાય

૨. એક દોકડાની સોળ બદામને એક શેરના ૧૬ અધોળે ભાગતા એક અધોળની એક બદામ આવશે

૫. એક શેરના જેટલા રૂપિઆ કહ્યા હોય તેટલાએ શેરના ૪૦ રૂપિઆભારને અથવા ૧૬ અધોળને કે ૭૨ પૈસાભારને ભાગતાં જેટલુ આવે તેટલુ એક રૂપિઆનુ આવે.[1]?

દાખલા.

૧ રૂ ૫)ની શેર એલચી મળે તો રૂ ૧) ની કેટલી આવે ?
જ ૮ રૂપિઆભાર

૨ રૂ ૩)ની શેર એલચી હોય તો રૂ ાાા ની કેટલી આવે ?
જ ાા તોર

૩. રૂ ૪ાા ની શેર એલચી હોય તો રૂ ાા ની કેટલી આવે ?
જ ૮. પૈસાભાર

એક રૂપિઆના ભાવ ઉપરથી.

૬. એક રૂપિઆનું જેટલા શેર તેટલા અધોળનો એક આનો ને તેટલા રૂપિઆભારના અઢી દોકડા[2]

દાખલા

૧ રૂ નુ ૩ાા શેર ઘી મળતું હોય તો શે ના ઘ નુ શુ એમે ?
જ ०) ≈

૨ રૂ ૧) નુ ૨ાા શેર હોય તો ૮ા રૂપિઆભારનુ શુ એમે ?
જ ૭ાા દોકડા

૩ રૂ ૧) ની ૪ શેર બરફી મળે તો રૂ ०)ાા ની કેટલી ? જ ०ા≈

૪ રૂ ૧)ની ૫ શેર બરફી મળતી હોય તો ૧૦ દોકડાની કેટલી આવે ? જ શે ાા.

૭ એક રૂપિઆનુ જેટલા શેર તેટલા અધોળનો એક આનો ને તેટલા રૂપિઆભારના અઢી દોકડા[3]

---

૧ આ રીતનુ કારણ દેખીતુ છે

૨ એક રૂપિઆનુ શેર હોય તો એક રૂપિઆના આના સોળ ને શેરના અધોળા સોળ, માટે એક આનાનુ એક અધોળ આવે અને એક રૂપિઆના દોકડા ૧૦૦ ને શેરના રૂપિઆભાર ૪૦ વડે ભાગતા એક રૂપિઆભારના ૨ાા દોકડા આવે

૩ શેર કરતા મણ, ને રૂપિઆભાર કરતા શેર ૪૦ ગણો છે માટે

દાખલા.

૧ રૂ ૧) નુ ૨ાા શેર ઘી મળે તો ૬ા મણનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૧૦૦)

૨ રૂ ૧) ની ૪ાા શેર બદામ મળતી હોય તો રૂ ૩૦)ની કેટલી?
જ ૩ મ ૧૫ શેર.

૩ રૂ ૧) નુ ૨ાા રૂપિઆભાર કેસર આવે તો ૩ાા શેરનુ શુ બેસે ?
જ. રૂ ૬૦)

૪ રૂ ૧) નુ ૩ રૂપિઆભાર રેશમ મળે તો ૩૧ાા રૂપિઆનુ કેટલુ આવે ?
જ શે ૨ા ૪ાા રૂ ભા.

૫ રૂ ૧) નુ શેર ૨ા=ા ઘી મળે તો ૧૪ા મણ ૭ાા શેરનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૨૪૦)

એક આનાના ભાવ ઉપરથી.

૮ એક આનાનુ જેટલા શેર તેટલા અધોળની પોણી પાઈ કે એક ઉપઆનો, ને તેટલા રૂપિઆભારની ૨ાા બદામ[1]

દાખલા

૧ રૂ ૦)- ના ૧ાા શેર કારેલા મળે તો શેર ૦ા=નુ શુ બેસે ?
જ ૩ પાઈ

૨ રૂ ૦)- ના ૪ાા શેર રીંગણા મળે તો ૧૧ા રૂપિઆભારનુ શુ ?
જ ૦ા દો ૨ા બદામ.

૩ ૦)- ના ૨ાા શેર ભીડા હોય તો ૭ાા પાઈના કેટલા આવે?
જ શે ૧ાા-

૪ રૂ ૦)- ના ૧ા શેર કટોલા હોય તો ૦ાા દો. ૨ બદામના કેટલા ?
જ શે ૦)=

૧ શેરના અધોળા સો૧ ને આનાની પાઈ બાર, માટે એક અધોળની ૦ાાા પાઈ આવે, ને શેરના રૂપિઆભાર ૪૦ ને આનાની બદામ ૧૦૦ માટે એક રૂપિઆભારની ૨ાા બદામ આવે.

૯ એક આનાનું જેટલા શેર હોય તેટલા મણના રા રૂપિઆ [1]

દાખલા

૧ રૂ ૦)- ની રા શેર હુધી હોય તો મણ ૩ાા નુ શુ '
જ રૂ ૩ાાા

૨ રૂ ૦)- ની ૫ શેર હુધી હોય તો ૮ ૭ાાા ની કેટલી '
જ ૭ાા મણ

મણિકાં લેખાની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિએ મણ તેથી રાા ગણે દોકડે શેર[2].

(૧) રૂ ૦ાા મણ હોય તો ૧ા દોકડે રૂ ૦। હોય તો ૦ાા દો ૨ બદામે, અને રૂ ૦ાાા હોય તો ૧ાાા દો ૨ બદામે શેર

(૨) જેટલે રૂપિએ મણ તટલા દોકડાનુ ૧૬ રૂપિઆભાર અને તેટલી બદામનુ રૂપિઆભાર

(૩) જેટલે રૂપિએ મણ તેટલા આનાનુ રાા શેર તેથી અધ આને ૫ા શેર ને તેટલા પૈસાનુ શેર ૦ાા=

દાખલા

૧ રૂ ૧૮ાા નુ મણ ઘી મળે તો ૭ાા મણ ૫ શેરનુ શુ બેસે '
જ રૂ ૪૮ાા-

૨ રૂ ાા નુ મણ રૂ મળે તો રૂ ૦ાા ૧૫ દોકડાનુ કેટલુ '
જ શે ૪)

૩ રૂ ૧૮ા નુ મણ ઘી હોય તો રાા શેર . રૂપિઆભારનુ શુ બેસે ' જ ૦ાાા રૂ ૧૬ાા દો ૩ાાા બ.

---

[1] ઉપરના ૨ હા કારણ પ્રમાણે શગ કરતાં મણ ૪૦ ગોના, માટે ૪૦ આના અથવા રાા રૂપિઆ આવ ૭

[2] એક રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને મણના ૪૦ શેર ભાગતા શેરના રાા દોકડા આવે છે તથી એક દોકડાનુ ૧૬ રૂપિઆભાર, અને એક બદામનુ એક રૂપિઆભાર આવ તેમજ એક શેરના રાા દોકડા, અને અઢી શેરના રાા×રાા-૬ા દોકડા અથવા એક આનો આવે

૪ રૂ ૧૯ા નુ મણ ઘી તો ૨ શેર ૧ાા રૂપિઆભારનુ શુ ?
જ ાાા રૂ ૨૩ દો ાા બ ૨ વી

૫ રૂ ૮ા નુ મણ રૂ, હોય તો ૪ાા મણ ૬ા શેરનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૩૮ાાા ૧ાા પાઇ

૬ રૂ ૨૦ાા ના મણ સોપારી હોય તો રૂ ૩ાાા ના કેટલા ?
જ ૧૫ શેર

૨ જેટલે આને મણ તેથી ૨ાા ગણી બદામે શેર[1]

(૧) જેટલે આને મણ તેટલી બદામનુ ૧૬ રૂપિઆભાર, ને તેટલી વીસવાસીનુ રૂપિઆભાર

(૨) જેટલે આને મણ તેથી ાાા પાઇએ ૨ાા શેર

દાખલા.

૧ રૂ ાા મણ ભાજી મળે તો ૩ાા મણ ને ાા શેરનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૨)ાાા ૧ાા પાઈ

૨ રૂ ાાા મણ દુધી મળે તો ાા શેર ૮ રૂ ભારનુ શુ બેસે
૧૬ાાા દો ૧ાા બ.

૩ રૂ ાાા નુ મણ કાળુ મળે તો ૩ાાા શેરનુ શુ ? જ રૂ૦)ા૧ાા પાઇ

૪ રૂ ાાનુ મણ સુરણ તો બે પૈસાનુ કેટલુ ? જ શેર ૨

૫ રૂ ાાા નુ મણ દુધ તો ાા પસાનુ કેટલુ શે ાાા ૨ રૂ ભા.

૬ ાાનુ મણ રતાળુ તો ાાા પસાનુ કેટલુ ? જ શેર ાાા

૩. એક રૂપીઆનુ જેટલા મણ તેટલા શેરના ૨ાા દોકડા અને તેટલાં અધોળની ૨ાા બદામ [2]

---

[1] એક આનાની ૧૦૦ બદામને મણના ૪૦ શેરે ભાગતા એક શેરની ૨ાા બદામ આવે છે માટે ૧૬ બદામનુ સોળ રૂપિઆભાર ને વીસવાસીનુ એક રૂપિઆભાર આવે તેમજ એક શેરની ૨ાા બદામ તો ૨ાા શેરની ૨ાા×૨ાા=૬ા બદામ અથવા પોણી પાઇ કે ાા પસો આવે

[2] એક શેર એક મણનો ૪૦ મો ભાગ છે માટે એક રૂપિઆનુ જેટલા મણ હોય તેટલા શેરના એક રૂપિઆનો ૪૦ મો ભાગ અટલે ૨ાા દોકડા આવે ને બદામ એ દોકડાનો ૧૬ મો ભાગ છે, માટે ૨ાા બદામનુ, શેરનો ૧૬ મો ભાગ એટલે અધોળ આવે

દાખલા.

૧. ૧) ની ૧॥ મણ બાજરી મળે તો ૩॥। મણ ૧ શેરનુ શું ?
જ. ૩ ૨॥ ૮॥। દો

૨ રૂ ૧) ના ૨। મણ કોદરા મળે તો રૂ ૦।= ના કેટલા ?
જ ૧૧। શેર

૩ રૂ ૧) નુ ૧॥ મણ ૮ શેર દૂધ તો ૬। મણ ૮ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૪) ૦॥ આનો

૪ રૂ ૧)ની ૧। મણ બાજરી તો શેર ૨॥=॥ નુ શુ બેસે ?
જ ૫। દો ૧ ૫

૫. રૂ ૧) નો ૧॥। મણ બાવટો હોય તો ૮॥ પૈસાનો કેટલો આવે?
જ શે ૯। ૦॥। અધોળ

૬ રૂ ૧) ના મ ૪॥। ૨ શેર લાકડા મળે તો રૂ ૨॥=॥ ના કેટલા ?
જ મ ૧૨॥।

કોથળાનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિએ કોથળો તેથી ૨૦ ગણે દોકડે મણ [1]

(૧) જેટલે રૂપિએ કોથળો તેટલે દોકડે બશેર

(૨) જેટલે રૂપિએ કોથળો તેથી અધે દોકડે શેર

(૩) જેટલે રૂપિએ કોથળો તેટલી બદામનુ નવટાંક

(૪) જેટલે રૂપિએ કોથળો તેટલા આનાનુ ૧૨॥ શેર અને તેટલા પૈસાનુ શેર ૩)=

દાખલા.

૧. રૂ ૨૪॥ ની કોથળો બદામ આવે તો ૫ શેરનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૦॥ ૧૫। દોકડા

૨ રૂ છાના કોથળા વડે આવે તો રૂ ૨)= ના કેટલા આવે ?
જ ૧। મ ૫ શેર

---

૧ એક રૂપિઆના સો દોકડા ને કોથળાના મણ પાંચે ભાગતા એક મણના ૨૦ દોકડા આવે છે તેથી એક દોકડાનુ બશેર, અધા દોકડાનુ શેર, ને બદામનું નવટાંક આવે તેમજ આનાનુ ૧૨॥ શેર, ને પૈસાનુ શેર ૩)= આવે.

૩ રૂ ૭॥ ના કોથળો ઘઉં હોય તો રૂ ૦।= ના કેટલા આવે ?

જ ૧૦ શેર

૪ રૂ. ૬॥। ના કોથળો ઘઉં હોય તો મ ૧॥ ૫ શેરનુ શુ બેસે ?

જ રૂ ૨॥ ૦॥ આ

૫ રૂ ૬। ના કોથળો મગ હોય તો મોટા પૈસાના કેટલા આવે?

જ ૦॥। શેર

૬ રૂ ૩૭॥ ની કોથળો સાકર હોય તો ૩॥ મણનુ શુ આપવુ ?

જ ૩ ૨૬।

૭. રૂ. ૧૮।ની કોથળો સોપારી હોય તો રૂ ૭॥≡ાગ ની કેટલી આવે ?

જ ૨ મણ ૭॥ શેર

૨ જેટલે આને કોથળો તેથી સવા ગણે દોકડે મણ [1]

(૧) જેટલે આને કોથળો તેથી અર્ધી બદામે શેર

દાખલા

૧ રૂ ૩॥≡ ની કોથળો જુવાર આવે તો ૧॥। મણનુ શુ બેસે ?

જ રૂ ૧) ૨૦। દો ૧ બ

૨ રૂ પા॥≡ની કોથળો બાજરી મળે તો રૂ ૩॥~ ની કેટલી ?

જ ૩. મણ

૩. રૂ ૭॥~ ની કોથળો કમોદ મળે તો ૧। શેરનુ શુ બેસે ?

જ પા દો ૨॥ બ

૩ જેટલે દોકડે શેર તેથી બમણે રૂપિએ કોથળો [2]

૧) જેટલી બદામે શેર તેથી બમણે આને કોથળો

દાખલા

૧ ૨॥ દોકડાની શેર જુવાર આવે તો કોથળાનુ શુ બેસે ?

જ રૂ પા.

---

૧ એક આનાના ૬। દોકડાને કોથળાના પાચ માગે ભાગીએ તો મણનો સવા દોકડો આવે ને તેથી અર્ધી બદામનુ શેર આવે

૨ કોથળાના શેર બસે માટે દોકડે શેર હોય તો કોથળાના બસે દોકડા અથવા બે રૂપિઆ થાય, ને બદામે શેર હોય તો બસે બદામ અથવા બે આના થાય

૨. ૧૪ બદામની શેર બટી હોય તો કોથળાનું શું ? જ રૂ ૧॥।
૩ ગા દો ૨॥ બદામની શેર જુવાર હોય તો કોથળાનું શું ?
જ રૂ ૪॥।-

[1]પલ્લાનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ પલ્લુ તેથી ૩૨ ગણી પાઇએ મણ[2] ને તેટલી પાઇનુ સવાશેર

દાખલા

૧ રૂ ૭॥। નુ પલ્લુ તો ૩। મણનુ શું ? જ રૂ ૩ ૮/≡ ૨ પાઇ
૨ રૂ ૬। નુ પલ્લુ તો રૂ ૨।-॥ નુ કેટલુ ? જ ૨૧ મણ
૩ રૂ ૪॥નુ પલ્લુ તો મ ૪) ૨॥ નુ શુ બેસે ? જ રૂ ૩ ૦॥।
૪ રૂ ૫) નુ પલ્લુ તો રૂ ૩)≡નુ કેટલુ ? જ મ ૩॥ ૨॥ શે

૧ જેટલે આને પલ્લુ તેથી બમણી પાઇનુ મણ[3] ને તેટલા પેસાનુ ૧॥ મણ.

દાખલા

૧ રૂ ૧૦।=નુ પલ્લુ તો ૨॥ મણનુ શું ? જ ૪।-૨ પાઇ
૨ રૂ ૭॥ નુ પલ્લુ તો રૂ ૧) નુ કેટલુ ? જ મ- ૦॥। ૨ શેર
૩ રૂ ૮॥।≡ નુ પલ્લુ તો ૨। મણનુ શું ? જ રૂ ૦।-॥ ૧॥ પાઇ

૩ જેટલે આને શેર તેથી પંદરગણે રૂપિએ પલ્લુ.[4]

(૧) જેટલે પૈસે શેર તેથી પોણાચારગણે રૂપિએ પલ્લુ

(૨) જેટલી પાઇએ શેર તેથી સવાગણે રૂપિએ પલ્લુ

---

1 પલ્લાના ૯ મણ (આ વજન સુરત જીલ્લામાં ચાલે છે)

2 રૂપિઆની ૧૯૨ પાઇને પલ્લાના ૬ મણે ભાગીએ તો એક મણની ૩૨ પાઇ આવે છે તેથી પાઇનુ સવાશેર આવે

3 આનાની ૧૨ પાઇને પલ્લાના ૯ મણે ભાગીએ તો મણની બે પાઇ, ને દોઢ મણનો પેસો આવે

4 આને શેર હોય તો પલ્લાના ૨૪૦ આના અથવા ૧૫ રૂપિઆ આવે છે તેથી પૈસે શેર હોય તો ૩॥। રૂપિઆ, ને પાઇએ શેર હોય તો ૧। રૂપિઓ આવે

દાખલા

૧. અઢી આને શેર હોય તો પલ્લાનુ શુ બેસે ? જ રૂ ૩૭॥
૨ ત્રણ પૈસે શેર આટો તો પલ્લાનુ શુ ? જ રૂ ૧૧॥
૩ બે પાઇનુ શેર સુરણ તો પલ્લાનુ શુ ? જ રૂ ૨॥
૪. સવાબે આના ને બે પાઇનુ શેર તો ૭॥ મણનુ શુ ?જ રૂ ૪૫॥~

હારાનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ હારો તેટલા આનાનુ ૧૭॥ શેર[૧]

તેટલા પૈસાનુ શેર ૪।=, તેથી ૧૧ ગણે દોકડે (કે તેટલા સુરતી પૈસાનુ) ૩॥ શેર, ને તેટલી બદામનુ ૭ રૂપિઆભાર

દાખલા.

૧. રૂ ૭॥। હારો ડાગર મળે તો મ. ૧॥ ૨॥ શેરનુ શુ બેસે ?
જ. ૧૧≡।.

૨. રૂ ૭॥ હારો કમોદ મળે તો રૂ. ૦।≡ ની કેટલી આવે ?
જ ૭ શેર

૩ રૂ ૬॥ હારો ભાત હોય તો શેર ૧૩)=નુ શુ આપવુ ?
જ રૂ. ૦। ૧૦॥ પાઇ

૪ રૂ. ૫। હારો ભાત તો રૂ ૧૧ નુ કેટલુ?જ મ ૧॥૩॥ શે૫॥।૩ ભા
૫ રૂ ૧૮॥ હારો બગાળીયુ તો મણ ૧) ૬।= નુ શુ આપવુ ?
જ રૂ ૩) ૬। દો ૨॥ બ

૨ જેટલે આને હારો તેટલા ઉપઆના (કાચા આના) અથવા પોણી પાઇનું ૧૭॥ શેર[૨] અને તેથી ૧૧ ગણી બદામે ૩॥ શેર, અને તેટલી વીસવાસીએ ૭ રૂપિઆભાર

---

૧ હારાના શેર ૨૮૦ ને રૂપિઆના ૧૬ આનાએ ભાગતા એક આનાનું ૧૭॥ શેર આવે છે

૨ હારાના ૨૮૦ શેરને એક આનાના ૧૬ ઉપઆનાએ અથવા ૧૬ પોણી પાઇએ ભાગતા એક પોણી પાઈ અથવા એક ઉપઆનાનુ ૧૭॥ શેર આવે.

દાખલા

૧ રૂ. ૮॥= હારો ડાગર તો મ. ૨)બા શેરનુ શુ બેસે ?

જ. રૂ. ૨॥≈ ૧॥ પાઇ.

૨. રૂ. ૨૪॥= હારો કપાસ હોય તો રૂ ૧૦॥। ૦ ૧॥ પાઇનો કેટલો આવે ? જ. ૩) મ ૨॥ શેર

૩ રૂ ૧૩॥= હારો જુવાર તો રો ૦॥।= નુ શુ બેસે ?

જ ૪। દો ૨ વી.

૪ રૂ ૫॥≈ હારો ભાત તો ૧) નુ કેટલુ આવે ?

જ મ ૧। રો ૧॥ લગભગ

૫. રૂ. ૧૧॥ હારો બાજરી તો ૧ મણનુ શુ બેસે ? જ.૧॥=॥

માણીનાં લેખાની કુચીઓ,

૧ જેટલે રૂપિએ માણી તેટલા આનાનુ ૦॥। મણ[1] ને તેથી ૧૬ ગણી પાઇએ મણ

(૧) જેટલે રૂપએ માણી તેટલી પાઇનુ ૨॥ શેર.

(૨) જેટલે રૂપિએ માણી તેથી ૧। દોકડે[2] ૬ શેર

(૩) જેટલે રૂપએ માણી તેથી ૨॥ ગણી બદામે ૦॥ શેર ને તેટલી બદામનુ ૧૨ રૂપીઆભાર

દાખલા

૧. રૂ. ૨૪॥ ના માણી ઘઉ મળે તો મ ૨। નું શુ બેસે ?

જ. રૂ ૬॥≈ ૨ પાઈ.

૨. રૂ ૨૯॥। ના માણી ચણા હોય તો શે ૬॥। નુ શુ આપવુ ?

જ. રૂ ૦। ૧૬॥। દો ૧। બ. ૨ વી.

૩ રૂ. ૧૪। ના ૧। માણી ચણા હોય તો રૂ ૩॥। ના કેટલા આવે ?

જ. મ ૩। ૬। શે. ૨॥ ર. ભા.

---

૧ માણીના ૧૨ મણને એક રૂપીઆના ૧૬ આના વ ભાગતા એક આનાનુ ૦॥। મણ આવે છે

૨ માણીના ૪૮૦ શેરને રૂપિઆના સવા દોકડા ૮૦ વડે ભાગતા એક સવા દોકડાનુ ૬। શેર આવે

૪ રૂ. ૩૧॥। ના માણી તલ મળે તો મણનુ શુ બેસે ?

જ રૂ ૨।-। ૧ પાઈ

૫ રૂ ૨૯॥ ના માણી તલ હોય તો રૂ ૧) ના કેટલા આવે ?

જ. મ ૦। ૬। રો ૦॥। રૂ ભાગ

૨ જેટલે આને માણી તેટલી પાકનુ મણ ¹

(૧) જેટલે આને માણી તેથી ૧। ગણી બદામે ૧ શેર ²

(૨) જેટલે આને માણી તેટલી નીસત્રાસીનુ ૧૨ રૂપિઆભાર.

દાખલા.

૧. રૂ ૭॥।= માણી મટી હોય તો મ ૮॥। ૮ શેરનુ શુ ?

જ રૂ ૩) ૧૫ દો

૨ રૂ ૧૧।≡ માણી ચણી મળે તો રૂ ૩॥।= ની કેટલી ?

જ મ. ૪) ૨॥=

૩ રૂ ૧૬॥ માણી ઘઉ હોય તો રૂ ૧૧-॥ ના કેટલા ?

જ રૂ ૮।

૪ રૂ ૮।-। ના માણી તલ તો ૧ મણનુ શુ બેસે ?

જ રૂ ૦॥।≡ ૨॥ પાઇ

૫ રૂ ૧૫। માણી મગ હોય તો રૂ ૧) ના કેટલા ?

જ મ ૦॥। ૧। શે ૯ રૂ ભાગ

રૂ ૩૧॥≡ માણી તલ હોય તો કોથળાનુ શુ બેસે ?

જ રૂ ૧૩)≡।

કળશીનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ કળશી તેટલા આનાનું મણ ³ ને તેટલા પૈસાનું ૧૦ શેર

---

૧ માણીના ૧૨ મણને આનાની ૧૨ પાઇએ ભાગતા એક પાઈનું મણ આવે છે

૨. માણીના ૪૮૦ શેરને આનાની સવા બદામ ૮૦ એ ભાગતા એક સવા બદામનુ ૧ શેર આવે

૩. કળશીના ૧૬ મણને રૂપિઆના ૧૬ આનાએ ભાગતા આનાનું ૧ મણ આવે

(૧) જેટલે રૂપિએ કળશી તેથી ૧1 ગણ્યા દોકડાનુ ૮ શેર
(૨) જેટલે રૂપિએ કળશી તેથી ૨ાા ગણી બદામે શેર
(૩) જેટલે રૂપિએ કળશી તેટલી વીસવાસીએ રૂપિઆભાગ

દાખલા.

૧ રૂ. ૧૭ાા ની કળશી બાજરી હોય તો મ ૨ા ૬ શેરનું શુ ?
જ રૂ ૨ાા ૧૬ા દોકડા

૨ રૂ ૩૩ા કળસી ઘઉ હોય તો રૂ ૧૦ાાાન્ાા ૦ાા પાઇના કેટલા ?
જ મ પા

૩ રૂ ૨૨ાા ની કળશી તુવેર હોય તો મ ૩ાાા ૧ શેરનુ શુ બેસે ?
જ રૂ પાા પાાા દો. ૧ાાા બ

૪ રૂ ૪૨ાા ના કળશી તલ હોય તો રૂ ૧) ના કેટલા ?
જ મ ા ૫ શે ૨ાા રૂ ભાગ લગભગ

૨ જેટલે આને કળશી તેટલે ઉપઆને (૦ાા પાઇએ)[1] અથવા ૬ા ગણી બદામે મણ, ને ૧ા ગણી બદામે ૮ શેર

(૧) જેટલે આને કળશી તેથી ૨ાા ગણી વીસવાસીએ શેર

દાખલા

૧ ૨૫ાઙ કળશી ડાગર હોય તો મ ૪ા ૬ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૪ાાા ૨ાાા દો ૧ બદામ

૨. રૂ ૩૫ાન્ કળશી ચોખા તો રૂ ૭ાાા ના કેટલા ?
જ મ. ૩ાા ૮ાા રૂ ભાગ

૩ રૂ ૨૭ાા≈ કળશી દાળ મળે તો મ ૨ા ૯ શેરનું શુ ?
જ. રૂ ૪ા ૩ા દો ૦ાા બ ૨ાા વી

૪ રૂ ૧૦ાાા≈ કળશી બાવટો હોય તો રૂ ૧) નો કેટલો ?
જ મ ૧) પાાા શેર ૬ાા રૂ ભા

૫ રૂ, ૧૮ાાા≈ કળશી ડાંગી હોય તો માણીનુ શુ પડે ?
જ રૂ ૧૪)≈ા

---

૧ આનાની ૧૨ પાઇને કળશીના ૧૬ મણે ભાગતા ૧ મણની ૦ાા પાઇ (ઉપઆના) આવે

જેટલે આને શેર તેથી ૪૦ ગણે રૂપિએ કળશી [1]

(૧) જેટલે પૈસે શેર તેથી દશગણે રૂપિએ કળશી

દાખલા

૧ રૂ ૦)ーા શેર સુરણ હોય તો કળશીનુ શુ ? જ રૂ ૫૦)

૨ રૂ ૦)ー નુ ૧ા શેર દૂધ લાગે કળશીનુ શુ ? જ રૂ ૩૨)

૩. રૂ ૦)ーા નુ ૩ાા શેર રૂ, તો કળશીનુ શુ ? જ રૂ ૨૪)

ખાંડીનાં લેખાંની કુચીઓ.

જેટલે રૂપિએ ખાંડી તેટલા આનાનું ૧ા મણ,[2] ને તેટલા પૈસાનું ૧૨ાા શેર

(૧) જેટલે રૂપિએ ખાડી તેથી પાચગણે દોકડે મણ ને તેટલા દોકડાનુ ૮ શેર

(૨) જેટને રૂપિએ ખાડી તેથી બમણી બદામે શેર, ને તેટલી બદામનુ ૦ાા શેર

(૩) ખાડીનો ભાવ જેટલા રૂપિઆ હોય, ને જેટલા મણનુ કરવુ હોય તેટલાએ ગુણીને ગુણાકારમાથી જમણી બાજુનો અક કાપતા જે રહે તે અર્ધા રૂપિઆ, ને કાપેલા અકને પાચે ગુણતા જે આવે તે દોકડા જાણવા [3]

---

૧ એક આને શેર હોય તો કળશીના ૬૪૦ આના, અથવા ૪૦ રૂપિઆ આવે

૨ ખાડીના મણ ૨૦ ને રૂપિઆના ૧૬ આનાએ ભાગતા આનાનું ૧ા મણ આવે

૩ રૂ ૧૬ ખાડી હોય ને ૪ મણનુ કરવુ હોય તો ૧૬×૪=૬૪ ને પાચે ગુણે એટલા દોકડા આવે કેમકે જેટલે રૂપિએ ખાડી તેથી પાચ ગણે દોકડે મણ છે, અને તેટલા દશકને પાચે ગુણીએ તેટલા ૫ચાસ દોકડા (૦ાા રૂપિઓ) આવે છે માટે ૬૪ મા ૬ દશકને પાચે ગુણવાથી ૩૦૦ દોકડા અથવા ૬ અર્ધા રૂપિઆ આવે ને ૪ એક મને પાચે ગુણીએ એટલા દોકડા આવે તેથી ૬૦×૫=૬અર્ધા રૂપિઆ, ને ૪×૫=૨૦ દોકડા

દાખલા

૧ રૂ ૩૫ાા ખાડી દાળ મળે તો મ. ૪ા ૫ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૭ાાા ળા આનો

૨ રૂ ૨૪ાાા ખાડી ઘઉ હોય તો રૂ ૪ાાઃ ના કેટલા ?
જ મ ૩ાાા

૩ રૂ ૨૮ા ખાડી ચોખા હોય તો મ ૩ાા ૪ શેરનુ શુ ?
જ રૂ. ૫) ૮ાા દોકડા

૪ રૂ ૧૮ાાા ખાડી બાવટો મળતો હોય તો રૂ ૧) નો કેટલો આવે ?
જ મ ૧) ૨ાા શેર ૧૨ પૈસાભાર

૫ રૂ ૧૭ા ખાડી મગ હોય તો મ ૪) ૮ શેરનુ શુ આપવુ ?
જ રૂ ૩ાા ૧૨ા દોકડા

૨ જેટલે આને ખાડી તેટલી ૦ાા પાઈએ (ઉપઆને) અથવા દા ગણી બ ામે ૧ા મણ ²

(૧) જેટલે આને ખાડી તેથી પાચગણી બદામે મણ ને તેટલી બદામનુ ૮ ગેર

(૨) જેટલે આને ખાડી તેથી બમણી વીસવાસીએ ગેર

દાખલા.

૧ રૂ ૨૬ાા– ખાડી ડાગર હોય તો મ ૪ા ૫ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૬) ૧૪ા દો ૨ વી

૨ રૂ ૧૫ાાા≈ ખાડી કોદરા મળે તો રૂ ૧ાા–ાા ના કેટલા ?
જ મ ૨

૩ રૂ ૩૭ાા≈ ખાડી કમોદ હોય તો મ ૩ાાા ૮ શેરનુ શુ આપવુ ?
જ રૂ ૭ા ૧૮ દો ૧ાા બ

૪ રૂ ૨૭ાાા– ખાડી બાજરી તો રૂ ૧) ની કેટલી ?
જ મ ૦ાા ૮ાાા શે ૦ાા રૂ ભાર

૫ રૂ ૨૭ાા≈ ખાડી રૂ, તો કળશીનું શુ ? જ. રૂ ૨૨ા–ાા ૧ પાઇ

૬ રૂ ૩૧ાા≈ાા ખાડી રૂ, તો માણીનુ શુ ? જ રૂ ૧૯) ૦ાા આનો,

² ખાડીના મણ ૨૦ ને આનાની પોણી પાઇ (ઉપઆના) ૧૬ વડે ભાગતા ૦ાા પાઈનુ ૧ા મણ આવે

૭ રૂ. ૩૦ાા-ખાડી મગ તો કોથળાનું શુ ? જ રૂ ૯ા=ા

૩ જેટલે આને શેર તેથી ૫૦ ગણે રૂપિએ ખાંડી [1]

(૧) જેટલે પૈસે શેર તેથી ૧૨ાા ગણે રૂપિએ ખાડી

(૨) જેટલે દોકડે શેર તેથી ૮ ગણે રૂપિએ ખાડી

(૩) જેટલી બદામે શેર તેથી ોાા રૂપિએ ખાડી

દાખલા

૧ પોણે આને શેર હોય તો ખાડીનું શુ ? જ રૂ ૩૭ાા

૨ મોટે પૈસે શેર હોય તો ખાડીનું શુ ? જ રૂ ૧૮ાા

૪ દો ૨ા ૨ બદામનુ શેર તો ખાડીનું શુ ? જ રૂ. ૧૯)

મોટા હારાનાં લેખાંની કુચીઓ

૧ જેટલે રૂપિએ મોટો હારો તેટલા આનાનું પરાા શેર [2]

(૧) જેટને રૂપિએ મોટો હારો તેથી ૧ા ગણે દોકડે ૧૦ાા શેર, ને તેટલી બદામનું ોાા શેરને ૧ રૂપિઆ ભાર

દાખલા

૧ રૂ ૨૩ાાા હારો ડાગર હોય તો મ ૧ા શે પાા=નું શુ બેસે ? જ રૂ ૧ાાા-ાા ૨ા પાઇ

૨ રૂ ૧૭ાા હારો મગ તો મ ૬ા ૭ શે ૧ રૂ ભારનું શુ ? જ રૂ ૨૨ાા દો ૩ા બ

૩ રૂ ૨૪ા હારો તો રૂ ૧) ની કેટલી બાજરી ? જ મ ોાા ૪ાા શે પાા રૂ ભા

૪ રૂ ૧૬ાા હારો જુવાર તો શે ૯ાા-ાા નું શુ ? જ રૂ ૦)≡)-ાા

---

[1] ખાડીના શેર ૮૦૦ માટે એક આને શેર હોય તો ખાડીના ૮૦૦ આના અથવા ૫૦) રૂપિઆ આવે દોકડે શેર હોય તો ખાડીના ૮૦૦) દોકડા (૮ રૂ આવે) ને બદામે શેર હોય તો ખાડીની ૮૦૦ બદામ (૮ આના કે ોાા રૂપિઓ) આવે.

[2] હારાના શેર ૮૪૦ ને રૂપિઆના ૧૬ આના વડે ભાગતાં આનાનું પરાા શેર આવે

૫ રૂ ૧પાાા હારો બાજરી તો રૂ ૪)=ની કેટલી ? જ. મ પાા

૨ જેટલે આને હારો તેટલી પાઇનું ૧ાા મણ[1] અને તેટલા ઉપઆના (ાાા પાઈનુ) પરાા શેર

(૧) જેટલે આને હારો તેથી ૧ા ગણી બદામે ૧૦ાા શેર અને તેટલી વીસવાસીનુ ાાા શેર ને ૧ રૂપિઆભાર

દાખલા.

૧ રૂ ૧૨ાા= હારો બાવટો હોય તો મ ૩ાા નુ શુ એમે ? જ રૂ ૨)-ાા ૨ પાઇ

૨ રૂ ૭ાા= હારો મ્ગ્ગી હોય તો રૂ ૧ા=ાાા ૧ાા પાઇની કેટલી ? જ મ ૩ાાા ૭ાા શેર

૩ રૂ ૧૪ા= હારો ભાત તો મ ૧ાા ૩ાા શે ૧ રૂ ભારનુ શુ ? જ. રૂ ૧) ૮ાા દો ૩ા બ ૨ વી

૪ રૂ ૧૭ાા≡ હારો ભાત તો રૂ ૧) નુ કેટલુ ? જ મ ૧) ૬ાાા શે ૩ રૂ ભા લગભગ

૫ રૂ ૧૭ાાા- હારો ચોળા તો નાના હારાનુ શુ ? જ રૂ પાાા)≡

૬ રૂ ૧૭)- હારો રૂ તો રૂ ૨)≡ાાા નુ કેટલુ ? જ મ ૨ાાા

ભારનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ ભાર તેટલા આનાનું મણ ૧ાા,[2] ને તેટલા પૈસાનુ ૧૫ શેર.

(૧) જેટલે રૂપિએ ભાર તેથી ૧ા ગણે દોકડે ૧૨ શેર, ને તેટલી પાઇનુ ૫ શેર

(૨) જેટલે રૂપિએ ભાર તેથી ૧ા ગણે દોકડે ૧૨ શેર, ને તેથી ૧ા ગણી બદામે ાાા શેર

---

[1] હારાના મણ ૨૧ ને આનાની ૧૨ પાઇએ ભાગતા પાઇનુ ૧ાાા મણ આવે

[2] ભારના ૨૪ મણને રૂપિઆના ૧૬ આનાએ ભાગતા આનાનુ ૧ાા મણ આવે

દાખલા.

૧ રૂ ૫૧ા ભાર ડાંલા હોય તો મ. ૨ા ૫ શેરનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૫ા= ૬ા પાઈ

૨ રૂ ૫૬ા ભાર કાના હોય તો રૂ ૫ા- ૦ા પાઈના કેટલા ?
જ મ ૨ા ૫ શેર

૩ રૂ. ૫૫) ભાર ડાંગર હોય તો મ ૦ા ૬ા શેરનું શુ ?
જ રૂ ૦ાા ૧૯ા દો ૦ા બદામ

૪ રૂ ૫૫ાા ભાર ઘ, તો રૂ ૧) નુ કેટલુ ?
જ મ ૦ા ૭ા શેર ૨ રૂ ભાર આશરે.

૫ રૂ ૪૦ાા ભાર રૂ, તો ૨ાા≈ા નુ કેટલુ ? જ મ ૧ાા.

૨ જેટલે આને ભાર તેટલા પૈશાનું ૬ મણ, ને તેથી ૦ા પાકનુ મણ

(૧) જેટલે આને ભાર તેથી ૧ા ગણી બદામે ૧૨ શેર.[1]
ને ૧ા ગણી વીસવાસીએ ૦ાા શેર.

દાખલા.

૧ રૂ ૩૦ાા= ભાર કમોદ હોય તો મ ૪ાા નુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૬ાા=ાા ૧ાા પાઈ

૨ રૂ ૫૪ા= ભાર કાલા મળે તો રૂ ૪ાા ૦ા ના કેટલા ?
જ મ ૨

૩ રૂ ૪૪ાા= ભાર ઘઉ હોય તો મ. ૦ાા શેર ૮ા નુ શુ ?
જ રૂ ૧ાા ૩ાા દો ૦ાા બ ૦ા વી

૪. રૂ ૪૫ાા ભાર કાલા હોય તો રૂ ૧) ના કેટલા ?
જ મ ૦ા ૧ શે ૨ાા રૂ ભાર

૫ રૂ ૭૬ાા-ાા ભાર બાજરી તો કળશીનુ શુ ? જ રૂ ૫૧)-
૬ રૂ ૫૭ા= મણ કપાસ તો ૫લાનુ શુ ? જ રૂ ૧૪ા=ાા.

૧ ભારના શેર ૯૬૦ ને એક આનાની સવા બદામ ૮૦ એ ભાગતા સવા બદામનુ ૧૨ શેર આવે

ગાલ્લીનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિએ ગાલ્લી તેટના આનાનુ ૭૫ શેર [૧]

(૧) જેટલે રૂપિએ ગાલ્લી તેટના પેસાનુ ૧૮॥ શેર ને તેટલી બદામનુ ૦॥ શેર

(૨) જેટલે રૂપિએ ગાલ્લી તેટના કોડડાનુ ૧૨ શેર, ને તેટલી બદામનુ ૦॥ શેર

દાખલા

૧ રૂ ૬૨॥ ગાલ્લી કમોદ મળતી હોય તો મ ૪॥ શેર ૭॥ નુ શુ?
જ રૂ ૯॥ ૦ા આનો

૨ રૂ ૬૭॥ ગાલ્લી જુવાર તો રૂ ૧૨॥=॥ની કેટલી? જ મ પા ૫ શે

૩. રૂ ૫૪) ગાલ્લી જુવાર તો મ ૧॥ ૨ શેરનુ શુ એમે?
જ રૂ ૨॥ ૪ દા,

૪. રૂ ૮૨॥ ગાલ્લી કાલા તો રૂ ૧) ના કેટના કાના આવે?
જ શે ૧૪॥ ૦ા પૈસાભાર

૨. જેટલે આને ગાલ્લી તેટલી પાઈનુ ૨॥ મણ [૨]

(૧) જેટલે આને ગાલ્લી તેટલી બદામનુ ૧૨ શેર, ને તેટલી નીસવાસીનુ ૦॥ શેર.

દાખલા

૧. રૂ ૩૮॥= ગાલ્લી બાજરી હોય તો ૩॥ મણનુ શુ?
જ રૂ ૪॥ ૦॥ આનો

૨ રૂ ૬૬॥– ગાલ્લી ઘઉ હોય તો રૂ ૭॥ ૦ા ના કેટલા?
જ મ ૩॥

૩ રૂ ૨૮॥≡ ગાલ્લી જુવાર તો મણ ૦॥ ૫ શેરનુ શુ?
જ રૂ ૦॥–॥ ૦॥ પાઈ

---

૧. ગાલ્લીના શેર ૧૨૦૦ ને રૂપિઆના સોળ આનાએ ભાગતા એક આનાનુ ૭૫ શેર આવે.

૨. ગાલ્લીના મણ ૩૦ ને આનાની ૧૨ પાઈએ ભાગતા ૧ પાઈનુ ૨॥ મણ આવે

૪ રૂ ૭૬ાા= ગાલ્લી જુવાર તો મ ાાા ૮ા શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૧) ૧૨ાા દો ૩ાાા બ. ૨ વી.
૫ રૂ ૪૮) ગાલ્લી રૂ, તો રૂ ૧) નુ કેટલુ ? જ મ ાાા ૫ શેર
૬ રૂ ૪૫ાાા= ગાલ્લી મગ તો ખાડીનુ શુ ? જ રૂ ૩૦ા=.
૭ રૂ ૬૩ાાા ગાલ્લી મક તો માણીનુ શુ ? જ રૂ ૨૫ાા

૩ જેટલે રૂપિએ ગાલ્લી તેટલા સેંકડાના શેર જેટલે દોકડે [1] મણ, અને આને ગાલ્લી હોય તો તેટલા સેંકડાના શેર જેટલી બદામે મણ.

દાખલા.

૧ રૂ ૩૯ા= ગાલ્લી વાલ તો મ પા ૨ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૬ાા દો ૨૦ાા ૨ બ
૨. રૂ ૫૨ાાા= ગાલ્લી તુવેર તો મ ૨ાા ૩ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૪ાા ૧૨ાા દો ૨ાા બ
૩ રૂ ૨૪ાા ગાલ્લી નુદીયુ તો રૂ ૮ાા નુ કેટલુ ?
જ મ ૪ા ૧ા શેર ૭ ક ભા આશરે
૪ રૂ ૧૯ાા= ગાલ્લી મગ તો મ ૩ાા નુ શુ ? જ રૂ ૨ા દો ૪ાા ૩ બ
૫ રૂ. ૧૮ાાા ગાલ્લી ભાત તો રૂ ૧ નુ કેટલુ ? જ મ ૧ાા ૪ શે

બેડીઆનાં લખાંની કુચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિએ બેડીઉ તેટલા આનાનું બે મણ,[2] ને તેથી અરધે આને મણ અને તેટલા પેસનું ાાા પણ.

(૧) જેટલે રૂપિએ બેડીઉ તેથી ૧ા ગણે દોકડે ૧૬ શેર ને તેથી ૧ા ગણી બદામે શેર અને તેથી ૧ા ગણી વીસવાસીએ અધોળ

---

૧ એક રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને ગાલ્લીના ૩૦ મણે ભાગીએ તો એક મણના ૩⅓ દોકડા આવે, અને શેર કાઢવાને પણ ત્રીશે ભાગવા પડે છે, અથવા સાડાસાતનો પા ગણવો પડે છે, એ બને સરખુજ છે-માટે શેર જેટલા દોકડા આવે

૨ બેડીઆના ૩૨ મણને રૂપિઆના ૧૬ આનાએ ભાગતા એક આનાનુ ૨ મણ આવે

દાખલા

૧ રૂ ૩૮ાા બેડીઉ ડાગર હોય તો મ ૩ાાા નુ શુ ?

જ રૂ ૪ાા રા પાઇ

૨. રૂ ૨૦ાા બેડીઉ કોદરા મળતા હોય તો રૂ ૩ાાા-ાા ના કેટલા?

જ મ ૬

૩. રૂ ૨૫ા બેડીઉ બાવટો હોય તો મ ૨ાાા ૬)=નુ શુ ?

જ રૂ ૨ા ૬ા દો ૧ા બ ૩ાાા વી

૪. રૂ ૨૩ાાા બેડીઉ સુઠીયુ તો ૪ાાા પૈસાનુ કેટલુ ? જ ૪ શે

૫. રૂ ૬૦ાા બેડીઉ ભાત તો રૂ ૧ નુ કેટલુ ?

જ મ ૦ાા ૧) ગે ૬ ૩ ભાગ

૨. જેટલે આને બેડીઉ તેટલો ૦ાા પાઇનુ બે મણ[1]

(૧) જેટલે આને બેડીઉ તેથી ૧ા ગણી મણમે ૧૦ ગેર.

ને તેથી ૧ા ગણી વીસવાસીએ ગેર

દાખલા

૧ રૂ ૩૮ા= બેડીઉ ડાગર મળે તો ૪ાાા-ા ની કેટલી ?

જ મ ૪).

૨ રૂ ૪૨ાા= બેડીઉ ઘઉ હોય તો મ ૪ા ૬ શેરનુ શુ ?

જ રૂ ૫ાાા ૧૧) દો ૧ાા મ

૩ રૂ ૫૦) બેડીઉ ઘઉ હોય તો રૂ ૧)ના કેટલા ?

જ મ ૦ાા ૫ાા શે ૪ ૩ ભા

૪ રૂ ૧૬ાા= બેડીઉ કોદરા હોય તો મ ૨ાાા ૮ શેરનુ શુ ?

જ રૂ ૧ાા ૩ા દો ૩ વી

૩. જેટલે પૈસે શેર તેથી ૨૦ ગણે રૂપિએ બેડીઉ[2]

દાખલા

૧. સવા આને શેર રતાળુ તો ૧ા બેડીઆનુ શુ ? જ રૂ. ૧૨૫)

---

[1] બેડીઆના ૩૨ મણને આનાની ૧૬ પોણી ૫ ઇએ ભાગતા એક પોણી પાઇનુ બે મણ આવે

[2] પૈસે શેર હોય તો બેડીઆના ૧૨૮૦ પૈસા અથવા ૨૦ રૂપિઆ આવે.

૨ સાડા ત્રણ પસે શેર તો ૧ા બેડીઆનુ શુ ? જ રૂ. ૧૦૫)
૩ પૈસાનુ દોઢશેર તો સવામે બેડીઆનું શુ ? જ. રૂ. ૩૦)

---

૪૦ મણના મુડાનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ મુડો તેથી ૨ા ગણે દોકડે મણ[1] અને તેટલા આનાનુ ૨ા મણ

(૧) જેટલે રૂપિએ મુડો તેટલી બદામે શેર, ને તેટલા દોકડાનુ ૧૬ શેર

દાખલા

૧ રૂ ૧૫ા મુડો ચૂનો હોય તો મ ૨ાા ૬ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૧) ૧૨ા દો ૨ બ

૨ રૂ ૧૭ા મુડો ચૂનો તો રૂ ૧ નો કેટલો ? જ મ ૨ા૧ા ૭રૂ ભા

૩ રૂ ૧૮ાા મુડો ચૂનો તો શે ૭ નુ શુ ? જ દો ૮) ૩ા બ

૪ રૂ ૧૨ા મુડો ચૂનો તો રૂ ૧)ાાા નો કેટનો ? જ મ. ૩ાા.

૨ જેટલે આને મુડો તેથો ૨ા ગણો બદામે મણ,[2] ને તેટલો ૦ાા પાઉનુ ૨ા મણ

(૧) જેટલે આને મુડો તેટલી વીસવાસીએ શેર, અને તેટલી બદામે ૧૬ શેર

દાખલા

૧ રૂ ૭ા= મુડો ચૂનો તો ૩ા મણનુ શુ ? જ રૂ. ૦ા૧૪ા ૦ાબ.

૨ રૂ, ૯ાાાાા મુડો ચૂનો તો મણ ૨ાા ૬ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૦ા ૨૨ા દો ૨ બ ૩ પી.

૩ રૂ ૩૭ા= મુડો ચૂનો તો રૂ ૧) નો કેટલો ?
જ મ ૧) ૨ા શે ૧ રૂ ભા

---

૧ રૂપિઆના સો દોકડાને મુડાના ૪૦ મણે ભાગતા મણના ૨ા દોકડા આવે

૨ આનાની ૧૦૦ બદામને મુડાના ૪૦ મણે ભાગતા મણની ૨ા બદામ આવે

૫૦ મણના મુડાનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિએ મુડા તેથી બમણે દોકડે મણ,[1] ને તેટલા દોકડાનુ ૦ા મણ

(૧) જેટલે રૂપિએ મુડો તેટલી બદામનુ ૧ા શેર

દાખલા

૧ રૂ ૮ા મુડો ચૂનો આવે તો મ ૧) રાા શેરનુ શુ બેસે ?
જ દો ૧૮) ૧ બદામ

૨. રૂ ૭ા મુડો તો રૂ ૧ નો કેટલો ? જ મ ૬ાા પાશે ૪ાા રૂ ભા

૨ જેટલે આને મુડા તેથી બમણી બદામે મણ,[2] ને તેટલી બદામનુ ૦ા મણ

(૧) જેટલે આને મુડો તેટલી વીસવાસીનુ ૧ા શેર

દાખલા

૧ રૂ ૧૨ાા મુડો ચૂનો તો મ રાા રાા શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૦ાા ૧૪ાા દો ૩ા બ

૨ રૂ ૧૪ાા મુડો ચૂનો તો રૂ ૧ાા નો કેટલો ?
જ મ પા શે ૩ાા ૭ રૂ ભા

૧૦૦ મણના મુડાનાં લેખાંની કુંચીઓ.

જેટલે રૂપિએ મુડો તેટલા દોકડાનુ મણ,[3] ને તેટલી બદામનુ રાા શેર

(૧) જેટલે આને મુડો તેટલી બદામનુ મણ,[4] ને તેટલી વીસવાસીનુ રાા શેર

---

1 રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને મુડાના ૫૦ મણે ભાગતા મણના ૨ દોકડા આવે

2 આનાની ૧૦૦ બદામને મુડાના ૫૦ મણે ભાગતા મણની ૨ બદામ આવે

3 રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને મુડાના ૧૦૦ મણે ભાગતા મણનો ૧ દોકડો આવે

4 આનાની ૧૦૦ બદામને મુડાના ૧૦૦ મણે ભાગતા મણની ૧ બદામ આવે

દાખલા

૧. રૂ ૧૫ાા મુડો ચૂનો મળે તો મ રાા ને રાા શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૦ા૧૪ાા દો. ૩ાા બ

૨ રૂ ૧૭ાા= મુડો ચૂનો તો મ ૪) ૫ શેરનુ શુ ?
જ રૂ ૦ા ૨ દો ૧ા બ

૩ રૂ ૧૬ાાા= મુડા ચૂનો તો રૂ ૧) નો કેટલો ?
જ મ. ૭) શેર ૮ા ૧ાા રૂ ભાર

૪ રૂ ૧૭ાા મુડો ચૂનો તો રૂ ૧૨ાા=ાા નો કેટલો ? જ મ ૬૮ાાા

કાચા પાકા તોલના હિસાબ,

૧ કાચા ઉપરથી પાકુ તોલ કરવુ હોય તો કાચા મણને ચાળીશે ગુણીને શેર કરવા, તેને પાકા મણના જેટલા શેર કલ્યા હોય તેણે ભાગવા, ભાગાકાર પાકા મણ થશે

૨ કાચા મણની લગભગ પાકા મણનો અડસટે આકડો ધારી કાચો મણ જેટલા શેરનો કલ્યો હોય તેમાથી ૪૦ બાદ કરતા જે વધે તેટલાએ પાકા મણને ગુણવા ગુણતા જે શેર આવે તે ધારેલા પાકા મણમા વધારવા. તે કાચા તોલમાથી બાદ કરતા બાકી વધે, તેની લગભગ પાકા શેર ધારી તેને ઉપર પ્રમાણે ગુણીને ચાળીશે ભાગતા જે આવે તે શેર, ધારેલા પાકા શેરમા ઉમેરતા જો તે વધેલા કાચા શેર બરાબર થઇ રહે તો ઠીક, નહિ તો વધે તે ઉપરથી પાકા રૂપિઆભાર ઉપર પ્રમાણે કાઢવા જેમકે બેતાળે તોલે કાચા ૩૨ મણ ૧ શેર હોય ને તેના પાકા મણ કરવા હોય તો પ્રથમ ૩૦ મણ પાકા ધાર્યા, બેતાળુ તોલ છે માટે ૨ શેર વધારે છે, તેણે ૩૦ મણને ગુણ્યા તો ૬૦ શેર અથવા ૧ાા મણ આવ્યા, તે ૩૦ મણમા ઉમેર્યા તો ૩૧ાા મણ થયા ને મણ ૦ાા ૧ શેર વધ્યા, તે ઉપર પાકા ૨૦ ધાર્યા તો તેને બેએ ગુણ્યાથી ૪૦ આવ્યા, તેને ૪૦ એ ભાગ્યા તો ૧ શેર આવ્યો તે ૨૦ શેરમા ઉમેર્યાથી ૨૧ શેર કાચા થઈ ગયા, એટલે ૩૦ાા મણ બરોબર જવાબ આવ્યો.

૩ બેતાળુ તોલ હોય તો કાચા તોલનો ૨૧ મો, ચુવાળુ હોય તો ૧૧ મો, પીસ્તાળુ હોય તો ૯ મો, અડતાળુ હોય તો છઠ્ઠો, પચાસુ હોય તો ૫ મો, સાઠુ હોય તો ૩ જો ભાગ કાચા તોલમાથી બાદ કરતા જે બાકી રહે તે પાકા મણ થશે[1]

૪ અડતાળુ તોલ હોય તો કાચા મણના સવાયા કરી દોઢે ભાગવા, પચાસુ તોલ હોય તો સવાયે ભાગવા, ને સાઠુ તોલ હોય તો દોઢે ભાગવાથી પાકા મણ થશે

૫. પાકા મણના કાચા મણ કરવા હોય તો કાચો તોલ ૪૦ કરતા જેટલા શેર વધારે હોય તેણે પાકા મણને ગુણી જેટલા શેર આવે તેના મણ કરી પાકા મણમા ઉમેરવા એટલે કાચા મણ થશે જેમકે ૩૦ાા મણ પાકાના બેતાળે તોલે કાચા મણ કરવા હોય તો ૩૦ાા×૨=૬૧ શેર થયા, તેના મણ ૧ાા શેર થયા, તે ૩૦ાા મણમા ઉમેર્યા તો મ ૩૨) ૧ શેર કાચા થયા

દાખલા

૧. ત્રેતાળા તોલે મ ૧૪૬ાા ૯ાા શેરના પાકા મણ કેટલા?
જ મ ૧૩૬ાા

૨ અડતાળા તોલે ૩૯ મણ કાચા છે તેની દર પાકા મણની રૂ ૪ાા= પ્રમાણે કિમત ગણતા કેટલી કિમત બેસશે?
જ રૂ ૧૫૦ા–

૩ પાકા ૪૨ મણના અડતાળા તોલ પ્રમાણે કાચુ તોલ કેટલુ થશે?
જ મ ૫૦ ૧ શેર

૪ પચાસા તોલે મ ૧૨૪ાાા ૪ાા કાચાનુ પાકુ તોલ કેટલુ થશે?
જ મ ૯૯ાાા પાા શેર ૪ રૂ ભાર

૫ એક વેપારી અડતાળા તોલે ગોળ લાવીને ચુવાળા તોલે વેચે તો તેને એક મણે કેટલા શેર ગોળનો નફો રહે?
જ શે ૩ાા પાા રૂ ભાર લગભગ

---

[1] કારણકે બેતાળા તોલનો ૨૧ મો ભાગ બાદ કરવાથી પાકો મણ આવે છે તેમજ ચુવાળા તોલમા ૧૧ મો, પીસ્તાળા તોલમા ૯ મો, અડતાળા તોલમા ૬ ઠ્ઠો, પચાસા તોલમા ૫ મો ને સાઠા તોલમા ત્રીજે ભાગ બાદ કરવાથી પાકુ તોલ આવે છે

૬, ચુવાળા તોલ પ્રમાણે લાવીને અડનાળે તોલ વેચવાથી મણે ઘટ કેટલી પડે ? જ શે ૩। ૬ પૈસભાર.

૭ ગોળના માટલા નગ ૪૦ છે તે દરેકનો મનોનો મ ૧॥ ૯ છે તેના છેતાળે તોલે પાકા મણ કેટના ? અને દરેક પાકા મણના રૂ ૪॥।= લેખે એ માટલાની કિમત કેટલી ?

જ પાકા મણ ૬૦ રૂ ૨૯૨॥

તોલ બારદાનના હિસાબ.

રીત

દર મણ ઉપર અથવા ગાસડી, કોથળી વગેરે ઉપર જે બારદાન કર્યું હોય તેના મણ વગેરે સાથે ગુણાકાર કરતા જે આવે તે કાચા તોલમાથી બાદ કરવુ બાકી રહેલુ ખરેખરૂ કાચુ તોલ થશે એ કાચા તોલનુ પાકુ કરવુ હોય તો કાચા પાકા તોલની રીત પ્રમાણે કરી તેની કિમત કાઢવી

દાખલા

૧ સાકર મણ ૩૫ બારદાન સાથે છે તેમા દર મણે ૩ શેર બારદાન ને તોલ એતાળો છે, તો દર પાકા મણના રૂ ૮) લેખે કિમત કેટલી થશે ?

૩૫	મણ ઉઘડ તોલ
૩૫×૩=૧૦૫ શે=૨॥ ૫	બારદાન
૩૨। ૫	નક્કી કાચા મણ
૧॥ ૧॥ ૧૨	
૩૦॥। ૩। ૬	પાકા મણ.
×૮	
૨૪૦	૩૦॥। મણની કિમત
૬	
૦॥ ૧૫	શેર ૩।ની કિમત
૧॥ ૨॥ ૨॥ ૭	પૈસાભારની કિમત
રૂ ૨૪૬॥ ૧૬॥ ૨॥ ૨॥	કુલ કિમત, જવાબ,

૨. ખાંડની ૫ કોથળીનુ વજન ૫૦ મણ છે તેનુ બારદાન ૬૨ મણે ૩ શેર છે તો અડતાળા તોલે ૬૨ પાકા મણની રૂ ૬ મુજબ શી કિંમત બેસશે? જ રૂ ૨૭૧

૩ એક કેસરનો દાબડો બારદાન સાથે ૭ શેર છે ને શેરે અધોળ બારદાન કપાયછે, તો સવાચાળે તોલે ૬૨ પાકા શેરના રૂ ૧૫) મુજબ કેટલી કિંમત થશે? જ રૂ ૯૯ ॥।~

સોના તથા રૂપાનાં લેખાં.

તોલાનાં લેખાની કુંચીઓ

૧ જેટલે રૂપિએ તોલો તેથી ૦॥ રૂપિએ ગદીઆણો[1]

(૧) જેટલે રૂપિએ તોલો તેથી ૦॥ આને વાલ

(૨) જેટલે રૂપિએ તોલો તેથી બમણી પાઇએ રતી

દાખલા

૧ સોનાનો ભાવ ૧૯॥ રૂપિએ તોલો હોય તો ૧ ગદીઆણા ને ૨ વાલનુ શુ? જ રૂ ૨૦।≈।

૨ રૂ ૧૭॥ તોલો સોનુ હોય તો રૂ ૪૭ા≈॥ નુ કેટલુ આવે? જ તોના ૨॥ ૨ વાલ

૩ ચાંદી રૂ. ૧। એ તોલો હોય તો ૪૨। તોલાનુ શુ? જ રૂ ૫૨।~

૨ જેટલે રૂપિએ તોલો તેથી ૧૬ ગણી પાઇએ માસો[2]

દાખલા

૧ રૂ ૨૧॥ તોલો હીમ તો ૯॥ માસાનુ શુ? જ રૂ ૪।≈॥ ૨ પાઇ

૨. રૂ ૧૮॥ તોલો હીમ તો રૂ ૧ ૧ નુ કેટલુ? જ માસો ૦।

---

૧ એક રૂપિઆના આના ૨ ને તોલાના ગદીઆણા બે તે ભાગતા એક ગદીઆણાનો અરધો રૂપિઓ આવે

૨ એક રૂપિઆની પાઈ ૧૯૨ ને તોલાના માસા ૧૨ વડે ભાગતા એક માસાની સોળ પાઇ આવે છે

૩ જેટલે આને તોલો તેથી ાા આને ગદીઆણો [1]

(૧) જેટલે આને તોલો તેટલી પાઇએ માસો

(૨) જેટલે આને તોલો તેટલે ૩૫આને અથવા ાાા પાઇએ ૨ વાલ, ને તેથી અર્ધે ૩૫આને વાલ

(૩) જેટલે આને તોલો તેટલી ાા પાઇએ રતી

દાખલા

૧ સોનુ રૂ ૧૮ાાા≈ તોલા હોય તો ૬ાા ગ ૨ાા વા ૪ાા રતીનુ શુ બેસે ? જ રૂ ૬૬ા ાાા આ

૨ રૂ ૨૬ા≈ તોલો તો રૂ ૬૯ાાા ાા નુ કેટલુ સોનુ આવે ? જ તો ૪ા

૩ રૂ ૧૮ા≈ કીમ તોલો તો ગ ૨ા ૧ માસાનુ શુ ? જ. ૨૨)≈ા

૪ પાટની ચાદીની[2] કિમત તોલાના એક રૂપિઆ ઉપર ૪ દોકડા હોય તો ૪૭ તોલાનુ શુ બેસે ? જ રૂ ૪૮ાા ૧૩) દો

૫ નરેડીની[3] ચાદીનો ભાવ તોલાનો એક રૂપિઓ ૧૧ દોકડો હોય તો રૂ ૫૦ાા≈ ની કેટલાભાર ચાદી આવે ? જ ૫૦) રૂપિઆભાર

૬ નેડાનો[4] ભાવ તોલાનો એક રૂપિઓ ૧૨ દોકડા હોય તો ૫ તોલાનુ શુ ? જ રૂ પાા ૧૦ દોકડા

૪ જેટલે આને વાલ તેથી બમણે રૂપિએ તોલો [5]

---

૧ એક આનાના અરધા આના અને તોલાના બે ગદીઆણાએ ભાગતા એક ગદીઆણાનો અરધો આના આવે

૨ એનુ ખરૂ નામ ચીનાઇપાટ છે, પણ લોકો ઉતાવળમા આ નામ બોલે છે

૩ એક જાતની ચાદી છે તેમા શુદ્ધ રૂપાની સાથે થોડી પણ મિશ્ર ધાતુ હોય છે માટે તેની કિમત પાટની ચાદી કરતા થોડી હોય છે

૪ એક જાતની ચાદી છે તે કસબ કરવામા વપરાય છે

૫ તોલાના વાલ ૩૨ માટે આને વાલ હોય તો તોલાના બે રૂપિઆ આવે.

(૧) જેટલે આને રતી તેથી ૬ ગણે રૂપિએ તોલો[1]
(૨) જેટલી પાઇએ રતી તેથી ૦ાા રૂપિએ તોલો[2]

દાખલા

૧ રૂ ૦ા=ાા વાલ સોનુ હોય તો ૨ાા તોલાનુ શુ ?
જ રૂ ૫૨ાા

૨ રૂ ૦)≡ાાા રતી સોનુ મળે તો ૩ાા તોલાનુ શુ ?
જ રૂ ૭૮ાા

૩ ૨ા પાઈની રતી ચાદી આવે તો ૧ાા તોલાનુ શુ ?
જ રૂ ૨ાાા-

૪ રૂ ૦)≡ ૩ પાઈનુ રતી સોનુ મળતુ હોય તો રૂ ૮૫ાા નુ કેટલુ આવે ?
જ ૪ાા તો

ગદીઆણાનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ ગદીઆણો તેટલે આને વાલ[3]
(૧) જેટને રૂપિએ ગદીઆણો તેથી ૪ ગણી પાઇએ રતી

દાખલા

૧ રૂ ૭ાાા ગદીઆણો સોનુ મળે તો ≈ાા વાલનુ શુ ?
જ રૂ ૧) ≡ા ૧ાા પાઈ

૨. રૂ ૮ા ગદીઆણો હોય તો ૩ વાલ ૨ રતીનુ શુ ?
જ રૂ ૧ાાા =ા

૩ રૂ ૯ાા ગદીઆણો તો રૂ ૯૫ાા-ાા નુ કેટલુ ?
જ ૧૦ ગ ૧ વા

---

૧ તોલાની રતી ૯૬ માટે આને રતી હોય તો તોલા ના ૬ રૂપિઆ આવે.

૨ તોલાની ૯૬ રતી માટે પા૦નુ રતી હોય તો તોલાનો ૦ાા રૂપિઓ આવે

૩ રૂપિઆના ૧૬ આનાને ગદીઆણાના ૧૬ વાલે ભાગતા એક વાલનો એક આનો આવે

૨ જેટલે રૂપિએ ગદીઆણો તેથી ૩૨ ગણી પાઇએ માસો [1]

દાખલા

૧ રૂ ૧૦। ગદીઆણો તો ૨ માસાનુ શુ ?

જ રૂ ૩।≈।। ૨ પાઇ.

૨ રૂ ૮।।। ગદીઆણો તો ૧।। માસાનુ શુ ? જ રૂ ૨)≈

૩. જેટલે આને ગદીઆણો તેથી બમણી પાઇએ માસો [2]

(૧) જેટલે આને ગદીઆણો તેથી ૦।।। પાઇએ વાલ [3]

(૨) જેટલે આને ગદીઆણો તેથી ૦। પાઇએ રતી.

દાખલા

૧ રૂ ૮।।≈ ગદીઆણો તો ૧।। માસાનુ શુ ? જ રૂ ≈।।

૨ રૂ ૮।।।≈ ગદીઆણો તો ૦।।। માસો ૧।। વાલ ૧।। રતીનુ શુ ?

જ રૂ ૨)≈।।।.

૩ ગદીઆણા કેસરના ૦।~ બેસે, તો પાશેરનુ શુ ? જ રૂ ૬।

૪ ગદીઆણા રેશમના રૂ ૦।।।≈।। હોય તો એક ગદીઆણીનો કડકો ૭ ગ વા ૨ નો થયો તેનુ શુ બેસશે ?

જ રૂ ૬।।।≈। ૨। ૫ ઇ.

૫ રૂ ૭।। ગદીઆણો તો રૂ ૪૫।।।≈ નુ કેટલુ ?

જ ૬ ગ ૨ વાલ

---

૧ રૂપિઆની પાઇ ૧૯૨ તે ગદીઆણાના ૬ માસાએ ભાગતા ૧ માસાની ૩૨ પાઇ આવે

૨ આનાની પાઇ ૧૨ને ગદીઆણાના ૬ માસાએ ભાગતા ૧ માસાની બે પાઇ આવે

૩ આનાની પોણી પાઇ ૧૨ ને ગદીઆણાના ૧૬ વાલે ભાગતા ૧ પોણી પાઇનો ૧ વાલ આવે

૪ આનાની ૧૨ પાઇને ગદીઆણાની ૪૮ રતીએ ભાગતા ૧ રતીની ૦। પાઇ આવે

૪ જેટલે આને વાલ તેટલે રૂપિએ ગદીઆણો [1]

(૧) જેટલે આને રતી તેથી ૩ ગણે રૂપિએ ગદીઆણો

(૨) જેટલી પાઇએ રતી તેથી ૦ા ગણે રૂપિએ અથવા ચાર ગણે આને ગદીઆણો

દાખલા

૧ રૂ ૦)-ાા વાલ તો ૧ાા ગદીઆણાનુ શુ ? જ રૂ ૮)=

૨ ૦)-ા રતી તો ૧) ગદીઆણાનુ શુ ? જ રૂ ૩ાા

૩ ૪ાા પાઇનુ રતી તો ૦ાા ગદીઆણાનુ શુ ? જ રૂ ૦ાા-ાા

૪ રૂ ૦)-ા ૨ પાઇનુ રતી તો ૮ાા ગદીઆણાનુ શુ ?
જ રૂ ૩૬)=

૫ રૂ ૦)≡ ૨ પાઇનુ રતી તો ૩ ૨૪ા-ાા નુ કેટલુ સોનુ ?
જ ૨ાા ગ ૧ વાલ

૬ રૂ ૦ા-ા ૨ પાઇનુ વાલ તો ગદીઆણાનુ શુ ?
જ રૂ ૯ા=ાા - પાઇ

૭ રૂ ૦)≡ા ૧ પાઇનુ રતી તો ગદીઆણાનો શો ભાવ પડયો ?
જ રૂ ૧૦).

લુગડાં માપવાનાં લેખાં.

ગજના લેખાની કુચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ ગજ તેટલી ૮ ગણી પાઇએ તસુ [2] ને તેટલા આનાનું ૧ાા તસુ [3]

---

૧ જેટલે આને વાલ હોય તો રૂપિઆનુ ૧૬ વાલ અથવા ૧ ગદીઆણો આવશે

૨ આ નવો ગજ લીધો છે, તેના તસુ અથવા ઇંચ ૨૪ સમજવા

૩. રૂપિઆની ૧૯૨ પાઇને ગજના ૨૪ તસુએ ભાગતા ૧ તસુની ૮ પાઇ આવે

(૧) જેટલે રૂપિએ ગજ તેથી ૨॥ ગણે રૂપિએ ૩ હાથ.[1]
અથવા તેથી ૧૬૦ ગણી પાઇએ હાથ
(૨) જેટલે રૂપિએ ગજ તેથી ૧॥ ગણે રૂપિએ વાર (યાર્ડ)
(૩) રૂપિઆનુ જેટલા ગજ તેટલા તસુની ૮ પાઇ
(૪) રૂપિઆનુ જેટલા ગજ તેથી ૩ ગણા હાથના ૨॥ રૂપિઆ
(૫) રૂપિઆનુ જેટલા ગજ તેટલા વારનો ૧॥ રૂપિઓ

દાખલા

૧ રૂ. ૧૫॥ ગજ કિનખાબ મળે તો ચાર તસુનુ શુ ?
જ રૂ ૨॥ના ૧ પાઇ.
૨ રૂ ૧૦। ગજ મશરૂ હોય તો રૂ ૬૨) આ નો કેટલો આવે ?
જ ૬ ગજ ૧॥ તસુ
૩. ૧॥ ગજ ગજીઆણી મળે તો એ હાથનુ શુ બેસે ?
જ રૂ ૨॥
૪ રૂ ૧૫॥ નો ૪૦ ગજનો છીટનો તાકો આવે તો ૨૦ વારના તાકાનુ શુ ?
જ રૂ ૯॥=
૫ ૧ રૂ ની ૬ ગજ છીટ મળે તો ગજ ૧૧ નુ શુ ?
જ રૂ ૦)ત્રા ૧ પાઇ
૬ રૂ ની ૮ ગજ છીંટ હોય તો ૧૨ હાથનુ શુ ? જ રૂ ૧.
૭ રૂ ૧ ની પા॥ ગજ તો ૮। વારનુ શુ ? જ. રૂ ૨।

૨ જેટલે આને ગજ તેથી ૮॥ પાઇએ તસુ[2]
(૧) જેટને આને ગજ તેથી ૧૦ ગણી પાઈએ હાથ
(૨) જેટલે આને ગજ તેથી ૧। ગણે આને વાર,

દાખલા.

૧ રૂ ૧૨॥ ગજ કિનખાબ તો ૩ તસુનુ શુ ? જ. રૂ ૧॥ના

૧ હાથના વીસ તસુ ગણેલા છે

૨ આનાની ૧૨ પાઇ ને ગજના ૨૪ તસુએ ભાગતાં ૧ તસુની ૦॥ પાઇ આવે.

૨ રૂ ૦ાા≈ા ગજ કોર આવે તો રૂ પ॥ાા≈ા ની કેટલી ?
જ ગ ૬૫
૩. રૂ ૧પાા~ ગજ બનાત તો પાા વારનુ શુ બેસે? જ રૂ ૧૨૮ા≈ા
૪ રૂ ૧ાા≈ ગજ તો ૫ હાથનુ શુ આપવુ ? જ રૂ ૬ાા ૪ પાઈ
૫ એક ગજના રૂ ૦)≡ બેસે તો રૂ ૪૦)≈ નુ કેટલા ગજ ?
આવે ? જ ગ ૨૧૪

હાથનાં લેખાંની કુંચીઓ

૧ જેટલે રૂપિએ હાથ તેથી પાચ ગણે દોકડે તસુ[૧] ને તેટલા આનાનું ૧ા તસુ

(૧) જેટલે રૂપિએ હાથ તેથી ૩ ગણે રૂપિએ ૨ાા ગજ અથવા ૧૭૦ ગણે દોકડે ગજ

(૨) જેટલે રૂપિએ હાથ તેથી ૧૮૦ ગણે દોકડે વાર અથવા તેથી સવાગણા તસુનો ૧ આનો

દાખલા

૧ રૂ ૧ા નુ હાથ તો ૩ તસુનુ શુ લેવુ ? જ રૂ ૦)≡
૨ રૂ ૦ાા નુ હાથ તો ૨ ગજનુ શુ બેસે ? રૂ ૧ાા ૫ દો
૩ રૂ ૦ા નુ હાથ હોય તો ૧ા વારનું શુ ? જ રૂ ૧)≈
૪ ૧ હાથનો રૂ ૦ાા તો રૂ ૨ા નુ કેટલા ગજ આવે ?
જ ગજ ૩૨ાા
૫ રૂ ૧) નુ ૮ હાથ તો ૧ાા હાથનુ શુ ? જ રૂ ૦) ≡ાા

૨. જેટલે આને હાથ તેથી ૫ ગણી બદામે તસુ ૨

---

૧ રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને હાથના ૨૦ તસુએ ભાગતા ૧ તસુના ૫ દોકડા આવે છે

એક આનાની ૧૦૦ બદામને હાથના ૨૦ તસુએ ભાગતા ૧ તસુની ૫ બદામ આવે

(૧) જેટલે આને હાથ તેથી ૭ાા ગણે દોકડે ગજ.
(૨) જેટલે આને હાથ તેથી ૧૧ા ગણે દોકડે વાર.

દાખલા

૧ રૂ ૦ાાાઽ હાથ તો ૨ તસુનુ શુ ? જ ૮ાા દો
૨ ૦ાાઽ હાથ તો ૮ ગજનુ શુ એમે ? જ રૂ ૧ા ૧૦ દો
૩ ૦ાઽા હાથ તો ૩ વારનુ શુ ? જ રૂ ૨)ઽાા
૪ એક હાથનો રૂ ૦)ઽાા તો રૂ ૨૧ ના કેટલા ગજ આવે ?
જ. ૨૦ ગજ
૫ રૂ ૦)ઽનુ ૪ હાથ તો ૨૪ાા હાથનુ શુ ? જ ૩ ૦ાઽ ૧ાા પાઇ

વારનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ વાર તેથી ૧૬ ગણી પાઇએ ત્રણ તસુ [૧]
(૧) જેટલે રૂપિએ વાર તેથી બમણે રૂપિએ ૩ ગજ
(૨) જેટલે રૂપિએ વાર તેથી ૫ ગણે રૂપિએ ૯ હાથ
(૩) રૂપિઆનુ જેટલા વાર તેથી ૩ ગણા તસુની ૧૬ પાઇ

દાખલા

૧ રૂ ૧૩ાા વાર તો ૨૧ ગજ ૨ તસુનુ શુ ? જ. રૂ. ૨૧)
૨ રૂ. ૪ાા વાર તો રૂ પાા નુ કેટલુ ? જ ૧ વાર ૮ તસુ
૩ રૂ ૧) ની ૬ વાર છીંટ તો ૨૪ાાા ગજનુ શુ ? જ રૂ ૨ાાા
૪ રૂ ૨ાા નુ વાર તો ૪ાા હાથનુ શુ ? જ રૂ ૬ા
૫ રૂ ૧) ની ૪ વાર છીટ તો ૧૮ હાથ ને ૯ તસુનુ શુ ?
જ રૂ ૨ાાઽ.

૨. જેટલે આને વાર તેટલી પાઇનુ ૩ તસુ [૨]

---

૧ રૂપિઆની ૧૯૨ પાઇને વારના ૩ તસુ (ત્રણ તસુના કકડા) ૧૨ વડે ભાગતા ૧ ત્રણ તસુની ૧૬ પાઇ આવે છે.

૨ આનાની ૧૨ પાઇએ વારના ૩૬ તસુને ભાગતા ૧ પાઇના ૩ તસુ આવે છે

(૧) જેટલે આને વાર તેથી ૮ ગણી પાઈએ ગજ
(૨) જેટલે આને વાર તેથી ૨૦ ગણી પાઈએ ૩ હાથ.

દાખલા.

૧ રૂ. ૬।।≈ વર તો ૧૫ તસુનું શું ? જ રૂ ૨।।।≈।
૨ રૂ ૨।≈ વાર તો ૪ ગજનું શું જ રૂ ૭)
૩ રૂ ૭।।≈ વાર તો ૨ ફુટનું શું ? જ. રૂ ૫)≈
૪ રૂ. ૬।।≈।। વાર તો રૂ ૫૪।≈।।। નું કેટલા ગજ ?
જ ૧૨।ગજ

૫. રૂ ૧૯।।।≈ વાર તો ૭ ગજ ને ૩ તસુનું શું ?
જ રૂ ૨૮) ≈।।। ૨ પાઈ

૬. રૂ ૦)–નુ ૧।।। વાર તો પા ગજનું શું ? જ રૂ ૦)≈
૭ રૂ ૦)≈ વાર તો પા હાથનું શું ? જ રૂ ૦।। ૦।।।

જમીન માપણી.

વીઘા દોરી

કોષ્ટક	૨૦ વસા=૧ વીઘુ
૨૦ ખુટ=૧ પતડળ	૫ હાથ=વસો અથવા કાઠી
૨૦ પડતળ=૧ પડત	૨૦ વસા=એક દોરી
૨૦ પડત=૧ વીસવાસી	એક દોરી લાંબુ તથા એક દોરી પહોળું
૨૦ વીસવાસી=૧ વસો	એવા ચોરસ ખેતરનું એક વીઘુ થાય છે

ઉપરના કોષ્ટક ઉપરથી માલમ પડે છે કે એક દોરી એ-ટલે ૨૦ કાઠી અથવા ૧૦૦ હાથ લાંબી અને ૧૦૦ હાથ પહોળી એવી ચોરસ જગા હોય તો તેનું એક વીઘું થાય છે એક વીઘાના ૪૦ મા ભાગને વસો કહે છે, વસાના વીસમા ભાગને વીસવાસી, એ રીતે વીસમા વીસમા ભાગ લે તેને પડત, પડતળ, ખુટ એવા નામ આપેલા છે

૧ એક ફુટના ૧૨ ઇંચ અથવા તસુ, એક ફુટ તે ૦।। ગજ થાય છે

વળી જમીન માપવી તેમ પણ એજ શબ્દ વાપર્યા છે – એક દોરીના ૨૦ મા ભાગને વસા કહે છે, વસાના ૨૦ મા ભાગને વીસવાસી કહે છે એ રીતે ખૂટ સુધી જાણવું વીઘાનો ૨૦ મો ભાગ વસા અને દોરીનો ૨૦ મો ભાગ વસો એ બને એક જાતના છે એમ સમજવું નહિ

વસા×વસા=વીસવાસી
વસા×વીસવાસી=પડત
વસા×પડત=પડતળ.
વસા×પડતળ=ખૂટ,
વીસવાસી×વીસવાસી=પડતળ
વીસવાસી×પડત=ખૂટ

વીસવાસી×પડતળ=ખૂટનો ૨૦ મો ભાગ
પડત×પડત=ખૂટનો ૨૦ મો [ભાગ
દોરી×દોરી=વીઘા
દોરી×વસા=વસા
દોરી×વીસવાસી=વીસવાસી

એ રીતે ખેતર ભરવાના કામમાં આવે છે, તે એવી રીતે કે ખેતરની આડ તથા ઉભ ભરીને તેઓનો ગુણાકાર કરવો એટલે વીઘા આવશે જૂદી જૂદી જાતનો ગુણાકાર કરવાથી શું આવશે તે ઉપર બતાવેલું છે

દાખલા

૧ એક ખેતરની ઉભ ૫૫। વસા ૨॥ વીસવાસી છે, અને આડ ૪૩॥ વસા ને ૩॥। વીસવાસી છે, તો તે ખેતર કેટલાં વીઘાનું હશે?

વસા ૫૫। ૨॥ વી×વસા ૪૩॥ ૩॥। વી

	વીસવાસી.	પડત	પડતળ	ખૂટ
વસા ૫૫ × વસા ૪૩॥=	૨૩૯૨॥			
વસા ૦। × વસા ૪૩॥=	૧૦॥।	૨॥		
વીસ-૨॥ × વસા ૪૩॥=	૫।	૭॥।		
વીસા-૫૫।× વીસ ૩॥।=	૧૦।	૨	૭॥।	
વીસ-૨॥ × વીસ- ૩॥।=		૦।	૪।	૨॥
વસા-૫૫।૨॥વી×વસા૪૩॥૩॥।વી=	૨૪૧૯)૩॥।	૩	૨॥	

૨૪૧૯ વીસવાસીને ૨૦ એ ભાગી વસા કર્યા તો ૧૨૦॥। વસા ને ૪ વીસવાસી આવી

૧૨૦।।। વસાને ૨૦ એ ભાગી વીઘા કર્યા તો, ૬ વીઘા ૦।।। વસો આવ્યો તેથી

જવાબ=૬ વીઘા, ૦।।। વસા, ૮ વીસવાસી ૩।।। પડત, ૩ પડતળ, ૨।। ખૂટ

બીજી રીતે—એ બાજૂની દોરી કરવાથી પણ જવાબ આવશે

દોરી	વસા	કાઠી	પડત	પડતળ	ખૂટ
૨।।	૦।	૨।।			
×૨	૩।।	૩।।।			
૫।।	૮।।।				
૦।	૪।।	૨।।	૨।।		
		૦।।।			
		૦।	૩।।।		
	૦।।	૦।	૧।		
			૦।।।	૩।।।	
			૦।	૪।	૨।।
૬	૦।।।	૪	૩।।।	૩	૨।। જ

ત્રીજી રીતે—એક બાજૂની દોરી કરી બીજી બાજૂ એમની એમ ગણ્યાથી પણ જવાબ આવશે

દોરી	વસા	વીસવાસી	પડત	પડતળ	ખૂટ.
	૫૫।	૨।।			
×૨	૩।।	૩।।।			
	૧૧૦।।				
	૦।				
	૬।।	૩।	૨।।		
		૦।	૩।।।		
	૦।।	૨।	૨	૩।।।	
			૦।	૪।	૨।।
૨૦)	૧૨૦।।।	૪	૩।।।	૩	૨।।
વીઘા	૬)૦।।।	૮	૩।।।	૩	૨।।જ.

દાખલો ૨ એક ખેતરની ઉભ ૧૩૭ાા કાઠીની, અને આડ ૧૮૮ કાઠીની છે, તો તે ખેતર કેટલા વીઘાનું હશે ?
જ ૬૪ાા વી ૪ાા વ ૨ વી

અંગ્રેજી રીતે જમીનની માપણી નીચે પ્રમાણે થાય છે

૨૨ વાર અથવા યાર્ડ એટલે ૬૬ ફુ=૧૦૦ લિંક=૧ સાકળ

એક સાકળ લાંબી અને એક સાકળ પહોળી અથવા ૨૨ વાર સમચોરસ અથવા ૪૮૪ ચોરસ વાર=૧ ચોરસ સાકળ

૧૦ ચોરસ સાકળ=૪૮૪૦ ચોરસ વાર=૧ એકર

અંગ્રેજી રીતે જમીનની લંબાઇ સાકળ, વાર (યાર્ડ) અથવા ફુટથી મપાય છે

એક ચોરસ સાકળ=૪ ગુંઠા થાય છે

જમીનની લંબાઇ ને પહોળાઇના માપનો ગુણાકાર કરવાથી ચોરસ માપ નીકળે છે

દા. ૧ ૫ સાકળ લાંબુ ને ૪ સાકળ પહોંળુ ખેતર હોય તો તેના એકર કેટલા ? જ ૨ એકર

દા ૨. ૮ સાકળ લાંબુ ને ૮ સાકળ પહોળુ હોય તો તેના એકર કેટલા ? જ ૩ એકર ૨ સાકળ અથવા ૩ એકર ૮ ગુઠા

જ્યારે સાકળ સાથે લિંક હોય ત્યારે સાકળને લિંકના ગુણાકાર જેટલા લિંક, અથવા સોએ ભાગ્યાથી સાકળ આવશે ને લિંક લિંકનો ગુણાકાર કાચા લિંક અથવા સોએ ભાગીએ એટલા લિંક, ને દશ હજારે ભાગીએ એટલી સાકળ આવશે જેમકે—

એક ખેતર ૫ સાકળ ને ૨૫ લિંક લાંબુ ને ૪ સાકળ ને ૬૦ લિંક પહોળુ છે તો તે કેટલા એકરનું થશે ?

સાકળ	લિંક
૫	૨૫
×૪	૬૦
૨૦	૧૦૦
	૩૦૦ ૧૫૦૦
૨૦	૪૦૦ ૧૫૦૦ અથવા ૨૪ સા ૧૫ લિંક એટલે

૨ એ. ૪ સા ૧૫ લિંક જવાબ

૨ એક ખેતર ૧૮ સાંકળ ૮ લિંક લાંબુ ને ૬ સાંકળ ૭ લિંક પોહોળુ છે તો તે ખેતર કેટલા એકરનું થશે?

સા	લિંક
૧૮	૮
×૬	૭
૧૦૮	૪૮
	૧૨૦ ૫૦
૧૦૮	૧૭૮ ૫૬ અથવા ૧૦૮॥ સા ૨૪૫૬ લિંક અથવા ૧૦ એકર ૩૮ ગુઠા ૨૪૫૬ લિંક અથવા ૧૦ એકર ૩૮ ૨૪/૨૫ ગુઠા જવાબ

જમીનનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ વીઘુ તેથી ૫ ગણે રોકડ વસો.[૧] અને ૭॥ ગણે રોકડે વીસવાસી

(૧) જેટલે રૂપિએ વસો તેથી ૫ ગણે રોકડ વીસવાસી

દાખલા

૧ રૂ ૧૦॥ વીઘુ તો ૫॥ વાસાનું[૨] શું? જ રૂ ૨॥॥–

૨ ... વીઘુ તો ... કેટલુ? જ ૭॥ વસા

૩ રૂ ...॥ નુ વીઘુ તો ૮॥ વસા ને ૩ કાકીનુ શુ?

જ રૂ ૬॥॥ ૧૦॥॥ ... ૨ ...

૨ જેટલે આને વીઘુ તેટલા ૫ ગણી બદામે વસો,[૩] અને ૭॥ ગણી બદામે વીસવાસી

૧ ... ના ૧૦૦ ... વીઘાના ૨૦ વસાએ ... એક વસાના ૫ ... આવે ને ... વીસવાસીના ૭॥ દોકડા આવે

૨ ... ની ... કુંચીઆના ૩ ... ૫ ... નીયમ પ્રમાણે ... આના ... હિસાબ થ... ...

૩ એ ... આનાની બદામ ૧૦૦ ... વીઘાના ... ૨૦ વ... બાબત ૧ વસાની ૫ ... આવે

(૧) જેટલે આને વસા તથી પાચ ગણી બદામ વીસવાસી
(૨) જેટલે આને વસા તેથી સવાગણે રૂપિએ વીઘુ
(૩) જેટલે આને વીસવાસી તેથી સવાગણે રૂપિએ વસા અને ૨૫ ગણ રૂપિએ વીઘુ

હાખલા

૧ રૂ ૨૪= વીઘુ તો ૭ વસા ને ૨ કાઠીનુ શુ ?
જ રૂ ૩॥ ૨૩॥। દો ૩ બ

૨ રૂ ૭૭॥= વીઘુ તો રૂ ૨૧॥=। નુ કેટલુ ? જ ૧૨॥ વસા
૩ રૂ ૧૭॥≡ વસા તો ૨॥ કાઠીનુ શુ ? જ ૧॥ રૂ ૪॥ દો ૧॥ બ
૪ રૂ ૭॥≡॥ વસો તો ૭॥ વીસાનુ શુ ? જ રૂ ૧૯॥≡
૫ રૂ ૦)= વીસવાસી તો ૭॥ વીઘા ૨ વસાનુ શુ ? જ રૂ ૧૯૦)

એકરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ એકર તેથી ૨॥ ગણે દોકડે ગુઠો[1] અને તેટલા આનાના ૨॥ ગુઠા
(૧) જેટલે રૂપિએ એકર તથી ૨॥ ગણી દામે આનો[2]

હાખલા.

૧ રૂ ૨૭॥ એકર તો ૮॥ ગુઠાનુ શુ ? જ રૂ ૧।=॥
૨ રૂ ૧૭। એકર તો રૂ ૮૦।=॥ નુ કેટલુ ? જ ૨૫ ગુઠા
૩ રૂ ૧૯॥ એકર તો ૩ એકર ૪ ગુઠા ૧ આનાનુ શુ ?
જ રૂ ૬૦ ૨૩ દો ॥। બ
૪ રૂ ૩૯॥। એકર તો રૂ ૧૦૭।=॥ નુ કેટલુ ?
જ ૨॥ એ ૫ ગુઠા

૨ જેટલે આને એકર તેથી ૨॥ ગણી બદામે ગુઠો[3]

---

૧ એક રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને એકરના ૪૦ ગુઠાએ ભાગતા એક ગુઠાના ૨॥ દોકડા આવે
૨ આનો એ ગુઠાનો ૧૬ મા ભાગ છે માટે
૩ એક આનાની બદામ ૧૦૦ ને એકરના ૪૦ ગુઠાએ ભાગતા ૧ ગુઠાની ૨॥ બદામ આવે

(૧) જેટલે આને એકર તેથી ૧ાા ગણી વીસવાસીએ આનો

દાખલા.

૧ ૩૦ાા= એકર તો ૧ાા ગુઠાનુ શુ ? જ ૨ ૦ ૧૯ાા દો ૦ાા બ

૨ ૩ ૨૪।= એકર તો ૨ાા આનાની શી કીમત ?

જ દો ૯ા બ ૨ાાા ૦ાા વી

૩ રૂ ૬।= એકર તો ૮ ગુઠા ૨ આનાની શી કીમત ?

જ રૂ ૦ાા દો ૧૫ાા બ ૭ાાા ૨ વી

૪ રૂ ૬૪) એકર તો ૩ ૩૦) નુ કેટલુ ? જ ૮ાાા ગુઠા

૫ રૂ ૧૫ાા૩ાા એકર તો ૭ાા ગુઠાનુ શુ ?

જ રૂ ૦ાા૩ાાા૭ાા ઉપઆના

કાઠ એટલે લાકડાં માપવાની રીત.

કોષ્ટક	
૨૦ વીસવાસી=૧વસા	
૨૦ વસા=૧ ગજ	

આ કોષ્ટક ગોળ કે ચોખડા જાડા લાકડા માપવામા વપરાય છે વહેરેલા લાકડા માપવામા ૨૪ તસુનો ગજ ચાલે છે

વહેરેલાં લાકડાં માપવાની રીત.

પહોળાઈના તસુ ને જાડાઈના તસુનો ગુણાકાર કરી તેને લંબાઈના ગજે ગુણવા, એ ગુણાકારને ત્રણ ભાગતા જે આવે તેટલા તસુ જાણવા પછી તેને ચોવીશે ભાગવાથી ગજ આવશે[1]

પટથી લાકડા માપવા હોય તો પહોળાઈના ઇંચ ને જાડાઈના

---

1 અમદાવાદમા પાટીઆ માપવામા જે માપને ગજ કહે છે એટલે ૧ ગજ પહોળુ ૩ ગજ લાંબુ ને એક તસુ જાડુ એવા પાટીયાને ગજ પાટીયુ કહે છે પણ આ ગજ બરોબરી રીતે ઘન ગજ ન કહેવાય પરંતુ ઘનફુટ કહેવાય એને આઠ ભાગીએ ત્યારે ઘન ગજ થાય, પણ પાટીઆ માપ લે કરવામા સુતાર તથા કાટપીટીઆ લોકો ઘન ગજને બદલે આવા ગજને સાધારણ રીતે ગજ કહે છે

ઇંચનો ગુણાકાર કરવા ને તેને લંબાઈના ફુટે ગુણવા ગુણ્યા ૧૨ ઇંચ આવશે પછી તેને બારે ભાગવાથી પાકા ઇંચ થશે, ને તેને બાર ભાગવાથી ફુટ આવશે [1]

દાખલા

૧ એક પાટીઉ ૧૭ તસુ પહોળુ ૨ તસુ જાડુ ને ૩ ગજ લાંબુ હોય તો તે કેટલા ગજ થશે ? અને એક ગજના રૂ. ૩॥= પ્રમાણે તે પાટીઆનું શું આપવું ?

૧૭ તસુ પહોળાઇ.	ગજના રૂ ૩॥=
×૨ તસુ જાડાઈ	× ૧। ૪
૩૪	૩॥।
×૩ ગજ લંબાઇ	૦॥।૦॥
૩) ૧૦૨	૦॥-॥ ૨ પાઇ
૨૪) ૩૪	કીમત રૂ ૫)= ૩ પાઇ
૧। ગજ ૪ તસુ	

બીજી રીત.

૧૭ ઇંચ	ફુટના રૂ ૩।=
×૨	×૧। ૨
૩૪	૩॥।
×૬ ત્રણ ગજના ફુટ	૦॥=
૧૨) ૨૦૪	૦।=॥
૧૨) ૧૭	૦॥-॥૨
૧। ફુટ ૨ ઇંચ	કીમત રૂ ૫) = ૨ પાઈ.

૧ આ ફુટ તે ઘનફુટ થશે વહેરેલા લાકડા - પાટીઆ માપવાની ઉપરની બને રીત એક જ છે પાટીઆ માપવામાં આપ લે કરનાર માત્ર ગજ નામ આપે છે એટલુ જ, પણ ખરેખર તો તે પણ ઘનફુટ થાય છે એટલે ઉપરની બને રીત સરખીજ છે

૨ એક પાટીઉ ૧૦ ઇંચ પહોળુ, ાાા ઇંચ જાડુ ને ૪ ફુટ લાબુ હોય તો તે પાટીઉ કેટલા ફુટનુ કહેવાય ?

૧૦ ઇંચ પહોળુ
× ાાા ઇંચ જાડુ
—————
૭ાા
× ૪
—————
૧૨) ૩૦
—————
૧૨) ૨ાા
—————
૦ ફુટ ૨ાા ઇંચ,

૩ એક પાટડો ૧૮ તસુ પહોળો, ૧૦ તસુ જાડો ને ૧૧ ગજ લાબો છે, ત્યારે તે કેટલા ગજ થશે? અને ગજના રૂ ૩ાા પ્રમાણે તેની કીમત શી? જ ૩૦ ગજ અને રૂ ૧૦૫ા.

૪ એક ભારવટ ૯ ઇંચ પહોળો, ૪ ઇંચ જાડો અને ૧૦ ફુટ લાબો છે, તો તે કેટલા ફુટ માપનો થાય અને એક ફુટના રૂ ૧ાા પ્રમાણે તેની કીમત કેટલી? જ ૨ાા ફુટ અને રૂ ૪ાા

૫ એક ચોરસ થાભલો ૮ ઇંચ જાડો ને ૧૦ ફુટ ઉંચો છે, ૧૨ ફુટના રૂ ૧ાા પ્રમાણે તેની કીમત શી આપવી ? જ રૂ ૪)~

ગોળ અથવા વહેર્યાં વગરનાં લાકડાં માપવાની રીત.

જે લાકડુ માપવુ હોય તેની પ્રથમ લંબાઇ ભરવી, પછી તેની મધ્યે આસપાસ દોરી વાટીને તે દોરીને બેવડી એ બેવડી દોરીને લાકડા ભરવાના ગજ ઉપર ભરી જોવી તે જેટલા તસુ થાય તેના અર્ધનો વર્ગ કરવો, ને તેને લંબાઇના ગજે ગુણવા, આ ગુણાકાર વીસવાસી થશે તેને ૨૦ એ ભાગવાથી વસા થશે અને વસાને ૨૦ એ ભાગવાથી ગજ આવશે.

દાખલા

૧ એક ગોળ લાકડુ ૧૦ ગજ લાંબુ ને મધ્યમા અવડી દોરી ૧૬ તસુની ૮ તો તે કેટલા ગજનુ હશે ?

૮ =ગોળ તસુની દોરીનુ અર્ધ
×૮ ૨૦) ૬૪૦ વીસવાસી
૬૪ ૨૦) ૩૨ વસા
× ૧૦ ૧॥ ગજ ૨ વસા જવાબ
૬૪૦ વીસવાસી

૨ એક ગોળ લાકડુ ૧૨ ગજ લાબુ ને એવડી દોરી ૨૪ તસુની છે તો તે કેટલા ગજનુ હશે ?

૪૮—૨ ૧૨ તસુની એવડી દોરી થઈ
૬ દોરીનુ અર્ધ ૨૦) ૪૩૨ વીસવાસી
× ૬ ૨૦) ૨૧॥૨
૩૬ ૧ ગજ ૧। વસા ૨ વીસવાસી
× ૧૨ જવાબ
૪૩૨ વીસવાસી

૩ એક ગોળ લાકડુ ૨૦ ગજ લાબુ અને ૮ તસુની દોરી છે તો તેના કેટલા ગજ થયા ? અને ગજના રૂ ૪) પ્રમાણે કીમત શી ? જ ૦॥। ગ ૧ વ અને રૂ ૩) ૨૦ દોકડા

૪. એક બીમનુ લાકડુ ૧૦ ગજ લાબુ ને ૧૮ તસુની દોરી છે, તો તે કેટલા ગજ થયુ ? જ ૨ ગ ૦॥ વ,

૫ એક લાકડુ ૧૫ ગજ લાબુ ને ૧૬ તસુની દોરી છે તો તે કેટલા ગજનુ થશે ? અને બાર આને વસા પ્રમાણે તેની કીમત શી ? જ ૨। ગ ૩ વ અને રૂ ૩૬)

૬ એક લાકડુ ૧૭ ગજ લાબુ ને ૯ તસુની દોરી છે તે તે કેટલા ગજનુ થયુ ? જ ૦॥। ગ ૨ વ ૪। વીસવાસી

ગણતરીનાં લેખાં.

હજારના લેખાંની કુચીઓ

હજારની ગણતરીમાં ખડ (ઘાસ), નળીઆ, ઇંટો વગેરે વેચાય છે

જેટલે રૂપિએ હજાર તેટલે દોકડે દશ અને તેથી દશ ગણે દોકડે ૧૦૦[1]

(૧) પૈસાના જેટલા નગ કહ્યા હોય તેટલાએ રૂ. ૧૫॥ને ભાગતા જે આવે તેટલે રૂપિએ હજાર[2]

દાખલા

૧ રૂ ૩॥ હજાર પુળી તો ૬૫ નુ શુ ? જ ૨૪॥ દો ૨ બ

૨ રૂ ૭॥ હજાર ઇંટો હોય તો ૨૫૦૦૦ નુ શુ ? જ રૂ ૧૯૩॥

૩ રૂ ૪॥ હજાર નળીઆ તો ૮૦૦ નુ શુ ? જ રૂ ૩॥ ૨૦ દો

૪ એક પૈસાની પાંચ પુળી તો હજારનો શો ભાવ ? જ રૂ ૩)

૫ રૂ ૨॥ હજાર તો રૂ ॥ ની કેટલી પુળી આવે ? જ ૨૦૦

૨ જેટલે આને હજાર તેટલી બદામે ૧૦ અને તેથી ૧૦ ગણી બદામે ૧૦૦[3]

દાખલા

૧ રૂ ૨॥ હજાર નળીઆ તો ૩૦ નુ શુ ? જ ૭॥ દો ૨ બ

૨ રૂ ૪॥ હજાર ઇંટો તો ૪૦ નુ શુ ? જ ૧૯॥ દો

૩ રૂ ૧૫॥ હજાર પુળા તો રૂ ૦॥ ના કેટલા ? જ ૬૦

---

[1] હજારને રૂપિઆના સો દોકડાએ ભાગીએ તો ૧ દોકડાના ૧૦ નગ આવે, તેથી દશ દોકડાના ૧૦૦ આવે

[2] પૈસાની એક પૂળી હોય તો હજારના રૂ ૧૫॥ આવે, માટે એક પૈસાની જેટલી પૂળી કહી હોય તેટલા ભાગ ઓછા હજારની કીમત આવે

[3] હજાર આનાની સો બદામે ભાગીએ તો ૧ બદામના ૧૦ નગ આવે તેથી દશ બદામના ૧૦૦ નગ આવે

૪ રૂ ૨૧॥।= બોર પૂળા તો રૂ ૭)= ના કેટલા ? જ ૧૪૦
૫ રૂ ૧॥।= ની ૩૦૦ પૂળી તો હજારનો શો ભાવ ? જ ૩ ૬।

સેંકડાનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ સેકરો તેટલે દોકડે નગ [1]

દાખલા

૧ રૂ ૧૭॥ નકડો તો ૪ નગનુ શુ ? જ ૦॥ ૮૧ દો
૨ રૂ ૩૩। સેકડો તો ૭ નગનુ શુ ? જ ૨ ૨। ૭॥। દો
૩ રૂ ૪॥ સેકડો તો ૩ પા॥= ના કેટલા ? ૧૨૫
૪ રૂ ૨। સેકડા તો ૨૨॥ દોકડાના કેટના ? જ ૧૦
૫ રૂ ૩॥। સેકડો તો ૨૨૦૦ નુ શુ ? જ ૨ ૮૨॥

૨. જેટલે આને સેકડો તેટલી બદામે નગ.

દાખલા

૧ રૂ ૧૬॥= સેકડા તો ૭ નગનુ શુ ? જ રૂ ૫)૧૬। ૨ગ
૨ રૂ ૧૨॥।≡॥ સેકડો તો ૬ નગનુ શુ ?
જ રૂ ૧। દો ૨૪॥। ૨ બ
૩ રૂ ૧૮॥।= સેકડો તો ૨ ૦॥। ૧૨॥ પૈસાના કેટલા ? જ ૫
૪ રૂ ૨૬॥= સેકડા તો કોડી (૨૦ નગ) નુ શુ ?
જ રૂ ૫। ૭॥। દો
૫ એક કેળાનો મોટો પમો આવ્યો ત્યારે સકડાનો શો ભાવ પડ્યો ? જ રૂ ૨।-॥

---

[1] સેકડાના ૧૦૦ નગને રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડે ભાગતા ૧ દોકડાનું એક નગ આવે

[2] સેકડાના ૧૦૦ નગને આનાની ૧૦૦ બદામે ભાગતા ૧ બદામનું ૧ નગ આવ

કોડીનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપિએ કોડી તેથી ૫ ગણે દોકડે નંગ [1]

(૧) રૂપિઆની જેટલી કોડી તેટલા નંગના ૫ દોકડા.

દાખલા

૧ રૂ ૨૮ાા કોડી પડો હોય તો ૪ નગનું શું બેસે ?

જ રૂ ૫ાાા

૨ રૂ ૨૪ાા રૂપિએ કોડી તો ૪૦૦ નગનુ શુ ? જ રૂ ૪૯૦.

૩ રૂ ૧૬ાા કોડી હોય તો ૩ ૫૭ાા ની કેટલી કોડી ?

જ ૩ાા કોડી

૪. રૂ. ૧૫ાા કોડી તો ત્રણુસે નગનુ શુ ? જ રૂ ૨૩૨ાા

૫ રૂ ૧ાાા ની ૩૫ વળીઓ આની ત્યાર કોડી શા ભાવ પડી ?

જ રૂ ૧)

૬ એક રૂપિઆની ૩ કોડી તો નવ નગનુ શુ ? જ ૧૫ દો

૨ જેટલે આને કોડી તેથી ૫ ગણી બદામે નગ [2]

(૧) એક આનાની જેટલી કોડી તેટલા નગની ૫ બદામ

(૨) જેટલે પૈસે કોડી તેથી ૧૧ ગણી બદામે ૧ નગ

દાખલા

૧ ૨ ૧૪ાા~ કોડી તો ૭ વળાનુ શુ ? જ ૨ ૫)૧૧ાાા ~ બ

૨ રૂ ૩૬ાા=ાા કોડી મોભ હોય તો ૨ નગનુ શુ ? જ ૩ ૩ાા=ા

૩ રૂ ૭ાાા~ કોડી વળીઓ તો રૂ ૧ાા~ ની કેટલી ? જ ૪

૪ રૂ. ૩ા= કોડી તો સેકડાનો શો ભાવ ? જ રૂ ૧૬ાા=

૫ રૂ ૦ા~ના ૩ નગ તો ૩ કોડી ૨ નગનુ શુ ? જ રૂ ૪ાાા~ાા.

૬ ૩ ૫ા~ ની ? કોડી તો ૧૭ નગનુ શુ ?

જ ૩ ૦ાાા ૦ાાા આનો

---

[1] રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડાને ૨૦ નગે ભાગતા ૧ નગના ૫ દોકડા આવે

[2] આનાની ૧૦૦ બદામને કોડીના ૨૦ નગે ભાગતા ૧ નગની ૫ બદામ આવે

ડઝનનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપિએ ડઝન (૧૨ નંગ) તેથી ૧૬ ગણી પાઇએ નંગ [1]

(૧) રૂપિઆના જેટલા ડઝન તેટલા નગની ૧૬ પાઈ

દાખલા

૧ રૂ ૩॥। ડઝન તો ૧૦ નગનુ શુ ? જ ૩)=.
૨ રૂ ૨૧॥। ડઝન તો રૂ ૧૪॥ ના કેટલા નગ ? જ ૮
૩. રૂ ૧॥। ડઝન તો ૨ ગ્રુસ [2] ૨ ડઝન ને ૪ નગનુ શુ ?
જ રૂ ૪૬)ના ૧ પાઈ
૪ રૂ ૧) નુ ૧ ડઝન તો ૪ નગનુ શુ ? જ રૂ ૦ાના ૧ પાઈ

૨. જેટલે આને ડઝન તેટલી પાઇએ નગ [3]

(૧) એક આનાના જેટલા ડઝન તેટલા નગની એક પાઇ.

દાખલા

૧ રૂ ૧૬॥= ડઝન તો ૫ નગનુ શુ ? જ રૂ ૬॥।≡॥ ૧ પાઇ.
૨ રૂ ૨૭॥।≡ ડઝન તો રૂ ૪॥=॥ ના કેટલા નગ ? જ ૨.
૩ રૂ ૮॥ ગ્રુસ તો ૧૦ નગનુ શુ ? જ રૂ ૦।-
૪ રૂ ૦॥।= અઢી ડઝન તો ૨ નગનુ શુ ? જ રૂ ૦)-
૫ રૂ ૩॥ ના ૮ ડઝન તો ૨ નગનુ શુ ? જ રૂ ૦)-૨ પાઇ.

ધાનાં લેખાંની કુંચીઓ

૧ જેટલે રૂપીએ ધા તેથી ૮ ગણી પાઇએ તાવ.[4]
(કાગળ) અને તેટલા આનાનો ૧॥ તાવ.

૧ એક રૂપિઆના જેટલા ધા તેટલા તાવની ૮ પાઈ

---

૧ અ- રૂપિઆની ૧૯૨ પાઇન ડઝનના ૧૨ નગ ભાગતા ૧ નગની ૧૬ પાઇ આવે

૨ બાર ડઝન અથવા ૧૪૪ નગન અગ્રેજીમા ગ્રુસ -હે છે

૩ આનાની પાઇ બાર અન ડઝનના નગ ૧૨ માટે એક નગની એક પાઇ આવે

૪ રૂપીઆની ૧૯૨ પાઇન ધાના ૨૪ કાગળે ભાગ્ય તો એક કાગળની ૮ પાઇ આવે, ને અ- આનાના ૧॥ કાગળ આવે

દાખલા.

૧ રૂ ૧ાા ર તો ૩ તાવનુ શુ? જ. રૂ ૦)≡

૨ રૂ ૧ાાા ઘ તો ૪ કાગળનુ શુ? જ રૂ ૦ા ૦ાા ૨ પા-

૩ રૂ ૦ાાા ર તો દશ પેસાના કેટલા કાગળ આવે? જ ૫

૪. રૂ ૦ા ય તો ૩ રીમ ૭ ઘા ૪ કાગળનુ શુ એમ?
જ રૂ ૧૫ાા ૦ાા આ ૨ પાઇ

૫ રૂ ૨ાા ના ૬ ઘા તો ૯ કાગળનુ શુ આવે? જ રૂ ૦)≡ા

જેટલે આને ઘા તેથી અર્ધી પાઇએ તાવ ને તેટલા પેસાના ૬ કાગળ

(૧) એક આનાના જેટલા ઘા તેટલા તાવની ૦ા પ-

દાખલા.

૧ રૂ ૦ાા≡ ઘા તો પાચ તાવનુ શુ? જ રૂ ૦≡ ૧ાા પા-

૨ રૂ ૦ાાા ઘા તો રૂ ૪૨)ના કેટલા? જ ૩ રીમ ૪ ઘ.

૩ રૂ ૨ાાા ઘા તો ૭ રીમ ૨ ઘા ૨ કાગળનુ શુ?
જ રૂ ૧૬૧ાા ૦ાા આ ૦ાા પાઇ

૪ રૂ ૩ા≡ ના ૪ ઘા તો ૧૦ કાગળનુ શુ?
જ રૂ ૦ા≡ ૦ા પા-

રીમનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ રીમ તેથી ૫ ગણે દોકડે ઘા ને તેટલા આનાનો ૧ા ઘા

(૧) જેટલે રૂપિએ રીમ તેથી સવાગણે દોકડે ૧ તાવ.

દાખલા

૧. રૂ ૭ાા રીમ તો ૧૨ ઘાનુ શુ આપવુ? જ રૂ ૯ા

૧ અ- આનાની પા ભારન ઘાના ૨૪ કાગળે મા ઘા તો એ- કાગળની ૦ા પા આનન

૨ ગ- રૂપિઆના ૧૦૦ દોકડા ને રીમના ૨૦ ઘાએ ભાગ્યા તો અ- ઘાના ૫ દોકડા આવે ને રૂપીઆના ૧૬ આના ને રીમના ૨૦ ઘાએ ભાગીએ તો ૧ આનાના ૧ા ઘા આવે

૨ રૂ ૧૧॥ રીમ તો ૩ રીમ ને ૨॥ ધાનુ શુ ? જ રૂ ૩૫॥॥=
૩ રૂ ૧૬॥ રીમ તો ૩। ૭)–॥ ના કેટલા ના ? જ ૩॥॥ ધા
૪ રૂ ૨॥ રીમ તો ૩ કાગળનુ શુ આપવુ ? જ ૦॥॥ દો ૩ બ

૨. જેટલે આને રીમ તેથી પાચગણી બદામે ધા[1] અને તેટલી ૦॥॥ પાઈએ ૧। વા

(૧) જેટલે આને રીમ તેથી ૧। ગણી બદામે ૬ તાવ.

દાખલા

૧ રૂ ૨૮॥= રીમ તો ૪ ધાનુ શુ ? જ રૂ ૪॥॥ ૧૨॥ દો
૨ રૂ ૧૫॥= રીમ તો ૭ વા ને ત્રણ કાગળનુ શુ ?
જ રૂ ૫॥ ૬॥ દો ૨ બ
૩ રૂ ૧૮)– રીમનો ૩ ૮૫)ના કેટલા કાગળ ? જ ૩ રીમ ૪વા.
૪ રૂ ૧૩॥॥= રીમ તો ૨॥ ધા ૯ કાગળનુ શુ ?
જ રૂ ૧॥॥ ૨૮ દો ૩। બ.
૫ રૂ ૧૨॥=॥॥ રીમ તો ૩ ૨॥ ૦॥॥ આનાના કેટલા વા આવે ? જ. ૮.

ઘઉં ઓરવાના હિસાબ.

કોઈ ખેતરની જેટલા વસાની ઉભ આવે તેણે વતી ૪૦૦ નો ભાગ લેવો એટલે તેટલા વસાની આડ આવે પછી દર વસાના જેટલા ચાસ હોય તેટલાએ આડના વસાને ગુણવા જે ગુણાકાર આવશે તે એક વીઘાના ચાસ આવશે પછી દરેક વળામણના ચાર ચાસ થાય છે માટે તે કુલ ચાસને ચારે ભાગવા, જે ભાગાકાર આવશે તેટલા એક વીઘાના વળામણા થયા, માટે એક વીઘે જેટલા મણ ઓરવા હોય તેને કુલ વળામણાએ ભાગવા તે ભાગાકાર દરેક વળામણના ઘઉ આવશે ?

[1] આનાની ૧૦૦ બદામના રીમના ૨૦ ધા એ માગીએ તો ધાની ૫ બદામ આવે, અને આનાની સોળ પાઈ ૧૬ ને રીમના ૨૦ ધા ને ભાગીએ તો ૧ ચોથી પાઈના ૧। વા આવે

અ- વીઘાના ખેતરની આડના ને ઉભના વસાનો ગુણાકાર ૪૦૦ ચોરસ વસા થાય, માટે ઉભના વસાએ ૪૦૦ ને ભાગીએ તો આડના વસા આવે આ રીત એ- વીઘાના ખેતરને લાગુ પડે છે

બીજી રીત—જેટલા શેર વડે કહ્યા હોય તેનો અને ભૂમિના વસાનો ગુણાકાર કરવો પછી તે ગુણાકારને, ચાસને અઢીએ ગુણી તે વડે ભાગવા જે ભાગાકાર આવશે તેટલા રૂપીઆભાર દર વળામણના વડે આવશે[1]

૧ પચીસ વસા ભૂમિનુ એક ખેતર છે ત્યારે દર વીઘે ૦॥ મણને હિસાબે દર વળામણે કેટલા ઘડે ઓરવા? વસા ૧ ના ચાસ ૮

રીત-- ૧૦૦—૨૫ =૧૬ વસાની આડ

૧૬×૮=૧૨૮ એક વીઘાના ચાસ

૧૨૮−૯૬=૩૨ એક વીઘાના વળામણ

શેર ૨૦−૩૨=શેર ૦॥= દર વળામણે ઘડે ઓરવા જ૪

બીજી રીત-શેર $\frac{૨૨×૨૫}{૮×૨॥}$=૨૫ રૂપિઆભાર=અરધોશેરને

નવટાક દર વળામણે ઘડે ઓરવા

૨ ચાળીસ વસા ભૂમિનુ એક ખેતર છે ત્યારે દર વીઘે ૦॥ મણ ઘઉંને હીસાબે દર વળામણે કેટલા ઘડે ઓરવા? વસા ૧ ના ચાસ ૮ — જ૪ શેર ૨

૩ ૧૫ વસા ભૂમિનુ ખેતર છે, ત્યારે દર વીઘે ૧૮ શેરને હિસાબે દર વળામણે કટલા ઘડે ઓરવા? વસા ૧ના ચાસ ૧૦ — જ૪ ૧૦॥ રૂપીઆભાર આશરે

૪ પચાસ વસા ભૂમિનુ એક ખેતર છે ત્યારે દર વીઘે ૧

---

[1] આ બીજી રીત ઉપરની પહેલી રીત [illegible] તે નીચેની [illegible] ઉપરથી સમજશે

[2] ધી રીત પ્રમાણે [illegible] તો ૨૦ શેર×૪૦ રૂ ભા

૪૦૦−૨૫×૮−૯૬

અથવા $\frac{૨૦×૪૦×૨૫×૪}{૧૦૦×૮}$ તે ઉપરથી છેદ ઉડાડ્યા તો $\frac{૨૦×૨૫}{૨॥×૮}$

૨૦

૨॥

[illegible] ૨૦ શેર છે [illegible] વસા ૧ ના ચાસ છે, [illegible] ભૂમિના વસાએ ગુણી તેને વસા ૧ ના ચાસને ૨॥ એ ગુણી ભાગવા તેટલા રૂપિઆભાર એક વળામણના વડે આવશે

શેરને હિસાબે દર વળામણે કેટલા ધડ ઓરવા ? વસા ૬ ના ચાસ ૧૫ જ શે ૦॥

૫ વીસ વસા ઉભનુ ખેતર છે, ત્યારે દર વીને ૩૨ શેર ને હિસાબે દર વળામણે કેટલા ધડ ઓરવા ? વસા ૧ ના ચાસ ૮ જ શે ૦॥। ૨ રૂપીઆભાર

૬ ચાર વસા ઉભનુ એક ખેતર છે ત્યારે દર વીધે ૧૭॥ શેરને હિસાબે દર વગામણે કેટલા ધડ ઓરવા ? વસા ૧ ના ચાસ ૭ જ ૧૮ રૂપીઆભાર

૭ બાવીસ વસા ઉભનુ એક ખેતર છે તો દર વીવે ૨૫ શેરને હિસાબે દર વળામણે કેટલા ધડ ઓરવા ? વસા એકના ચાસ ' જ શે ૦॥। '॥। રૂપીઆભાર

વ્યાજ ગણવાની રીત

૧ રૂપિઆનો ને મહિનાનો ગુણાકાર આવે તેને સર કહે છે

૨ દિવસ કહ્યા હોય તો તે વડે રૂપિઆને ગુણીને જમણી બાજુનો એક અકડો કાઢીને બાકી રહેલા અકનો ત્રણે ભાગ લવા ભાગાકાર આવે તે સર જાણવો અથવા સાડાસાતનો પા આનડો હોય તો તે પ્રમાણે એ ગુણાકારની રકમોનો જે આકડો આવે તે સર જાણવો આવી રીતે કરવાથી ઉપર પ્રમાણે આકડો કાઢવાની તથા ત્રણે ભાગવાની જરૂર રહેશે નહિ

૩ સેકડે મહિનાનુ એક ટકા પ્રમાણે વ્યાજ હોય તો નર આવે તેટલા ટાકડા વ્યાજ જાણવુ ટોકડાની રકમ મોટી થઇ હોય તે જમણી બાજુના છેલ્લા બે આકડા જેટલા ટોકડા સમજી બાકી જે રકમ રહે તેટલા રૂપિઆ જાણવા

૪ સેકડે એક આના લેખે વ્યાજ હોય તો આવેલા સર જેટલી બદામો જેટલુ વ્યાજ થયુ જાણવુ

૫ વ્યાજનો દર મહિને જેટલા આના હોય તે વડે સરને ગુણતા જે આવે તેટલી બદામો જેટલુ વ્યાજ થયુ જાણવું બદામોનો આકડો ભારે હોય તો જમણી તરફના છેલ્લા બે આકડ

મૂકી દેતા બાકી રહે તેટલા આના, અને મૂકી દીધેલા આંકડ જેટલી બદામો જાણવી અથવા નીચે પ્રમાણે પણ વ્યાજ નીકળી શકે છે

શા પ્રમાણે વ્યાજ ટકા પ્રમાણે જેટલા દોકડા આવ્યા હોય તેના

૦)- પાના પા કરવા

૦)= પાના અર્ધા કરવા

૦)≡ પાના પોણા કરવા

૦। પા કરવા

૦।- પાનુ સવાયુ કરવુ

૦।= પાનુ દોઢુ કરવુ

૦।≡ પા કરી તેમા તે પાનુ પોણુ મેળવવુ

૦॥ અર્ધા કરવા

૦॥- પોણાનુ પોણુ કરવુ

૦॥= અર્ધાનુ સવાયુ કરવુ

૦॥≡ અર્ધામા તેના પોણાનુ અર્ધ મેળવવુ

૦॥। પોણુ કરવુ

૦॥।- પોણામા પા નુ પા કરી મેળવવુ

૦॥।= અર્ધામા તેનુ પોણુ મેળવવુ

૦॥।≡ પોણાનુ સવાયુ કરવુ

૧। સવાયુ કરવુ

૧॥ દોઢુ કરવુ

૧॥। તેમા તેનુ પોણુ મેળવવુ

૨ બમણુ કરવુ

૬ કેટલીક વખત મુદ્દત, તેરિખ ને મુદલનો ગુણાકાર કરવાથી પણ વ્યાજ નીકળે છે એટલે ચાર ટકા લેખે ૫૦૦ રૂપૈયાનુ ૩ વર્ષનુ વ્યાજ શુ ? એમ કહ્યુ હોય તો ૪×૩×૫૦૦= ૦૦ દોકડા અથવા ૬૦ રૂપિયા વ્યાજ આવશે અથવા મુદ્દત ને તેરિખના ગુણાકારને મુદલના સેકડાએ ગુણવાથી વ્યાજના રૂપિઆ આવશે

જેમકે, ઉપરોજ દાખલો લેઇએ તો ૪×૩×૫=૬૦ રૂપિઆ વ્યાજ, જવાબ

૭ તેમજ મુદતના માહિનાનો ને તેરિખના આનાનો ગુણાકાર કરી તેટલા આના ગણી તેને મુદ્દલના સેંકડાએ ગુણ્યાથી પણ વ્યાજ આવે છે જેમકે, ૩૦૦ રૂપિઆનુ ૬ આનાની તેરિખે ૮ મહિનાનુ વ્યાજ કેટલુ ? એમ કહ્યુ હોયતો ૬×૮=૪૮ અથવા ૩ રૂપિઆ માટે ૩×૩ મુદ્દલના સેંકડા=૯ રૂપિઆ વ્યાજ આવ્યુ

૮ ફરીફવાર મુદ્દલ અને તેરીખનો ગુણાકાર કરી મુદતે ગુણ્યાથી પણ વ્યાજ નીકળે છે જેમકે ૫૪૦) રૂપિઆનુ ૫ આનાની તેરીખે ૬ મહિનાનુ વ્યાજ કેટલુ ? તો ૫૪૦×૫= ૨૭૦૦ બદામ અથવા ૨૭ આના માટે ૨૭×૬=૧૬૨ આના અથવા રૂ ૧૦)=

મતલબ કે વ્યાજના હિસાબમા જે રીતે પાતી બેસાડી ગુણાકાર કરી જવાબ લાવતા સુગમ પડે તે રીતે હિસાબ ગણવ. એટલુ યાદ રાખવુ કે મુદલ, તેરીખના આના, ને મુદતના મહિનાનો ગુણાકાર બદામો આવશે, અને દિવસ હોય તો ત્રીસે ભાગીએ તેટલી બદામો આવશે

દાખલા

૧ ૫૬૨ રૂપિઆ ૧૦ મહિના રહ્યા, તો બાર આનાની તેરીખે શુ વ્યાજ થશે? જ. રૂ ૧)=

૨ બાર રૂપિઆ ૭ દિવસ રહ્યા, તો આઠ આનાની તેરીખે શુ વ્યાજ થશે? જ ૧ા દો. ૨ા બ

૩ સવા આઠ રૂપિઆ સોળ દિવસ રહ્યા, તો ટકા ૧ા તેરીખે શુ વ્યાજ થશે? જ ૪ દો ૨ા બ

૪. રૂ ૧૫૦) સવત ૧૯૩૯ના દિવાસાને દીવસે લઈ જાય અને દીવાળીને દીવસે આપી જાય તો ૭ાની તેરિખે વ્યાજ સહિત તેની પાસેથી શુ લેવુ? જ રૂ ૧૫૧ા=ા

૫. રૂ ૬૭ા સવત ૧૯૩૮ના અધિક આસો બેસતા લઈ જાય અને સવત ૧૯૩૯ નો ભાદરવો બેસતા આપી જાય તો રૂ ૦ા=ની તેરિખે તેની પાસેથી શુ લઇ આપણો હિસાબ પતાવી દેવો   જ રૂ ૭૧, ૪ા દો ૨ બ

૬ એક માણસ રૂ ૭૫) સવત ૧૯૨૯ના આસો વદી ૦))ને દીવસે લઈ જાય અને સવત ૧૯૪૦ ના કારતક સુદી ૧ને દિવસે હિસાબ કરવા આવે તો રૂ ૦ાાની તેરીખે નવુ ખાતુ કેટલાનુ પાડવુ?   જ રૂ ૧૭૫) ૧ા દો

૭ દર વર્ષે દર સેંકડે ૪ા ટકાનુ વ્યાજ હોય તો રૂ ૩૨૦નુ ૩ વર્ષ ૩ મહિનાનુ વ્યાજ શુ થશે? જ રૂ ૮૬ાાા ૫ દો

૮ રૂ ૭૨ાા= ચાર માસને ૭ દિવસ રહ્યા તો ૦ા=ની તેરીખે વ્યાજ શુ થશે?   જ રૂ ૧) ૧ા દો ૨ મ

૯ રૂ ૧) ટકાની તેરીખે બમણો ક્યારે થશે? જ ૮ વ ૪ મા

૧૦ રૂ ૧૦૦૦ નો શેર ચાર આનાની તેરીખે કરજે કાઢી રૂ ૧૫૦૦ આપી આપણે લીધો અને તેના ૬ માસના ડિવિડેંટના રૂ ૮૦ મળ્યા તો એ વેપારમા આપણે શુ કમાયા?   જવાબ રૂ ૧૦ા

મુદ્દલ કાઢવા વિષે.

૧ દર વર્ષ અમુક રૂપઆ વ્યાજ આવે છે એમ કહ્યુ હોય અને વ્યાજનો દર પણ આપેલ હોય તે ઉપરથી મુદ્દલ કાઢવુ હોય તો વ્યાજની રકમ ઉપર બે શુન્ય ચડાવી તેને વર્ષના ટકાએ ભાગવા*

૨ દર મહિને અમુક રૂપીઆ વ્યાજ આવે છે એમ કહ્યુ હોય

* દર ભાગ ૧૦ નતનાળી ના

૧ વ્યાજના દર ના નિયમ આપેલા હોય છે તેથી દર વર્ષ જેટલુ વ્યાજ આવતુ હોય તે દર રકમ જેટલા ગણુ વધારે હોય તેટલા ઘણુ ના કરવા મુદ્દલ વધારે આવતુ હોય, માટે વ્યાજની રકમ ગુણી વ્યાજના દરે ભાગતા જ આવે તે મુદ્દલ આવશે પણ સે એ ગુણવા ન મોટા ચઢાવવા એ સરખુ છે તેથી દર સેંકડે વ્યાજ આવતુ હોય તે ઉપર બે મીંડા ચડાવી વ્યાજના દરે ભાગવાથી મુદ્દલ આવશે

અને વ્યાજનો દર આપ્યો હોય તે ઉપરથી મુદ્દલ કાઢવું હોય તો વ્યાજના રૂપિઆના આના કરવા અને તેની ઉપર બે શૂન્ય ચઢાવવા પછી તેને મહિનાની તેરિખના આના વડે ભાગવા,[1] જે આવશે તેટલા રૂપીઆ મુદ્દલ થશે

૩ દરરોજ અમુક રૂપિઆ વ્યાજ, અને વ્યાજનો દર આપ્યો હોય તે ઉપરથી મુદ્દલ કાઢવું હોય તો વ્યાજની રકમના આના કરવા અને તેને ત્રણે ગુણવા પછી તેની ઉપર ત્રણ શૂન્ય ચઢાવવા અને તેને મહિનાની કહેલી તેરિખના આના વડે ભાગવા જે આવશે તે મુદ્દલ થશે[2]

દાખલા

૧ દર વર્ષે ૬૦ રૂપિઆ વ્યાજ આવે છે અને વ્યાજનો દર ૫ ટકા પ્રમાણે હોય તો મુદ્દલ શું? (જ રૂ ૧૨૦૦)

૨ દર વર્ષે ૬॥ રૂપિઆ વ્યાજ આવે છે, અને રૂ ૦।= ની તેરિખ હોય તો મુદ્દલ શું? (જ રૂ ૧૫૦)

૩ દર વર્ષે ૬॥- વ્યાજ આવે છે, અને રૂ ૦।≡ ની તેરિખ હોય તો મુદ્દલ શું? (જ રૂ ૧૨૫)

૪ દર મહિને રૂ ૧॥ વ્યાજ આવે છે, અને રૂ ૦।≡ ની તેરિખ હોય તો મુદ્દલ શું? (જ રૂ ૮૦૦)

૧ મહિનાનું વ્યાજ પાઈ ઉપર હોય છે તેથી તે તે વ્યાજના દર રૂપિઆ હોય તો દર મહિને જે વ્યાજ આવતું હોય તેના ઉપર બે મીંડા ચઢાવી તે રૂપીઆને ભાગવા પણ જો મહિનાના વ્યાજનો દર આના હોય તો દર મહિને જે વ્યાજ આવતું હોય તેના આના કરવા તેને એ અને તેના પર બે મીંડા ચઢાવીને એટલે સોએ ગુણી તેરિખના આનાએ ભાગવાથી મુદ્દલ આવશે

૨ દરરોજ વ્યાજની રકમ આવવાનું કહ્યું હોય તો તે રકમને ત્રીશે ગુણીએ એટલે દર મહિને કેટલું વ્યાજ આવે છે તે નીકળે, ને તે ઉપર બે મીંડા ચઢાવી તેના આના કરી મહિનાની તેરીખના આનાએ ભાગવા અને વ્યાજની રકમને સોએ ગુણવા અથવા ત્રણે ગુણી ત્રણ મીંડા ચઢાવવા એ સરખું છે માટે દરરોજની વ્યાજની રકમના આનાને ત્રણે ગુણી ત્રણ મીંડા ચઢાવી મહિનાની તેરિખના આનાએ ભાગવાથી મુદ્દલ આવશે

૫ દર મહિને રૂ ૬ાા= વ્યાજ આવે છે, અને રૂ ૦ાા= તેરિખ હોય તો મુદ્દલ શુ ? જ રૂ ૧૦૭૦)
૬ દર માહને રૂ ૭ાા= વ્યાજ આવે છે, અને ૨ ૦ા= તેરિખ હોય તો મુદ્દલ શુ ? જ રૂ ૨૧૦૦)
૭ દરરોજ રૂ ૪ાા વ્યાજ આવે છે, અને રૂ ૦ાા- તેરિખ હોય તો મુદ્દલ શુ ? જ રૂ ૨૪,૦૦)
૮ દરરોજ રૂ ૩ાા વ્યાજ આવે છે, અને રૂ ૦ાા= તેરિખ હોય તો મુદ્દલ શુ ? જ રૂ ૧૮,૦૦૦)
૯ દરરોજ રૂ ૨ાા= વ્યાજ આવે છે, અને ૦)ાા તેરિખ હોય તો મુદ્દલ શુ ? જ રૂ ૨૦,૦૦૦)
૧૦ દરરોજ રૂ ૧ાા= વ્યાજ આવે છે અને રૂ ૦ાાા ની તેરિખ હોય તો મુદ્દલ શુ ? ——— જ રૂ ૧૨,૦૦૦).

વારોવારીકિ એટલે નાણવટીની રીતે કાઢવાનુ વ્યાજ

ખાતામા જમા ઉધાર રકમો હોય છે તેનુ વ્યાજ કાઢવા સારૂ ખાતા પ્રમાણેજ મથાળુ દોરી તેમા વ્યાજ એટલુજ માત્ર વધારે લખવુ જમા, ઉધારની રકમો જમા ઉધારમાજ લેવી પણ ખાતામા માથે આકડા ભરે છે, તેમ ન ભરતા લીટીને આગળે રૂ કરીને રકમ લખીને દહાડા વાર લખવા

ભારે રકમ હોય તેના પેટામા હલવી રકમને લખવી તે એટલી રકમો સુધી કરવુ કે મોટી રકમનુ પેટુ ભરાય ને જો પેટામા છેલ્લી રકમ બરોબર સમાતી ન હોય તો જેટલા આકડા સમાય તેટલો લખીને તે પાછો અસલ રકમના પેટામા લેવો એવી રીતે જમા ઉધારમા છેવટ લગી કરતા જવુ અને છેવટ બાકી રહે તે જો જમામા હોય તો ત્યા દેવા એમ લખવુ, ને ઉધારમા હોય તો લહેણા કરી ઉધારમા લખવા

પ્રથમ બે રકમોમાથી જે રકમ પહેલી મિતિની હોય તે દિનથી બીજી રકમની મિતિ સુધી તીથીઓ પ્રમાણે મહીના તથા દિવસ નક્કી કરવા જેટલા મહિના થાય તેટલાના મહિને

અર્ધા દીવસ લેખે જે દહાડા નક્કી થાય તે મહીના ઉપરના દિવસના આંકડામાથી બાદ કરવા. કદાચ મહીના ઉપર થોડા કે બિલકુલ દિવસ ન હોય તો મહિનામાથી તે લેવા બાકી જે રહે તેટલા દિવસ લગભગ તે મહિના ઉપર આવશે એમ આસરે જાણવો. પણ નક્કી કરવા માટે આવેલા મહિનાના પખવાડીઆ જેટલા વાર, આગલી મિતિના વારથી ગણતા, છેલ્લો જે વાર આવે તેની જોડેના વારથી પાછલી મિતિના વાર સુધી ગણવુ, પણ છેલ્લો વાર માહે લેવો નહિ પણ અમુક મિતિએ કે સાલ આખરે હિસાબ નક્કી કરવો હોય ત્યારે છેલ્લો વાર માહે લેવો તે એટલે સુધી ગણવો કે મહિના ઉપર દહાડાનો આંકડો નક્કી કર્યો છે તેની લગભગ આવી રહે જેમ, કારતક સુદી ૬ વાર શનેશ્ચરથી ભાદરવા વદી ૦)) વાર બુધ સુધી તિથિઓ પ્રમાણે ગણીને મહિનાના અર્ધા દિવસ લેખે કાપેથી સાડાદશ મહિના ને ચાર દિવસ થાય છે હવે સાડાદશ મહિનાના ૨૧ પખવાડીયા જેટલા વાર પહેલા મિતિના શનિવારથી ગણતા છેલ્લા પખવાડીઆનો છેલ્લો વાર શનિ આવશે તેની જોડેના રવિવારથી પાછલી મિતિના બુધ વાર સુધી ગણતા ઉપરના ચાર દિવસ આવી રહે છે તે ઉપલા દિવસની સાથે મળી રહે છે

એવી રીતે ગણાને જે માસને દિવસ થાય છે તે જે તરફ આગલી મિતિની રકમ હોય તે તરફ લખવા હવે આગલા મિતિવાળી રકમ પાછલી મિતિવાળી રકમના પેટામા પડી હોય તો ફક્ત તે પેટાનીજ રકમની લીટીને છેડે આગળ પાને ૭૦ મે કાઢેલા વ્યાજમા માડયા છે તે રીતે લખવા અથવા તે રકમનુ પેટુ પૂરવા પાછલી મિતિની રકમમાથી જેટલો ભાગ લીધો હોય તે ઉપર લખવો

મુદત ઉપરથી સર ગણવાની રીત વ્યાજમા આગળ બતાવવામા આવી છે તેજ રીત બરોબર અહિયા પણ લાગુ પડે છે. તેથી આ ઠેકાણે તે ફરીથી લખેલી નથી

રકમને છેડે જો માસ દિવસ ઉપર કહ્યા પ્રમાણે લાગ્યા હોય તો તે રકમને માથે સર લખવો, ને જો પેટાની રકમ ઉપર માસ

દિવસ આવેલા હોય તો તે તેને માથે સર લખવા પછી મળી પેટાના સરનો સરવાળો લઇ મુખ્ય રકમને માથે ચઢાવવો

જમાના સરનો સરવાળો જમામા લેવો, ને ઉધારના સરનો સરવાળો ઉધારમા લેવો જો જમા ઉધારનુ એક જાતનુ અથવા સરખુ વ્યાજ હોય તો વધારે સરમાથી ઓછો સર બાદ કરવો

તારીજ — સવત ૧૯૩૮ના

જ — ઉ

ઉપર લખ્યા પ્રમાણે તારીજ દોરીને જમા કે ઉધારમાની જે તરફ મુદલ બાકી રહ્યુ હોય તે તારીજમા તે તરફ લખવુ ને તે લીટીમા બાકી મુદલ જમા તરફ હોય તો દેવા, અને ઉધાર તરફ હોય તો લહેણા એમ લખવુ

જે સર બાકી હોય તે તારીજમા જેણી તરફની સરની રકમ મોટી હોય તેણી તરફ લખવા ને એટલા દરસેકડે દર મહિને ટકાના ભાવે દોકડા થયા એમ જાણવુ હવે ભાવ વધારે ઓછો હોય તો વ્યાજની રીતમા કોઠો પાડીને રીત લખી છે તે પ્રમાણે ગણીને તેના રૂપિઆ કરી વ્યાજની લીટીને માથે ચઢાવવા.

જો જમા ઉધારમા વ્યાજનો દર જુદો જુદો હોય તો આગળ કહેલી રીત પ્રમાણે જમા ઉધાર બન્ને તરફ વ્યાજના આકડા જુદા જુદા માથે ભરવા

તારીજના જમા ઉધારની બાકી કાઢતા લહેણુ કે દેવુ જે નીકળ્યુ હોય તે પ્રમાણે તે નવા વર્ષમા ખાતુ પાડીને લખવુ

આ ઉપર લખેલી રીત નાણાવટી વગેરે લોકોમા ઘણી મુદત થયા કટલેક ઠેકાણે ચાલતી આવી છે તેથી હાલ પણ ચાલે છે પણ એ રીતે વ્યાજ કાઢતા લખાણ બહુ થઇ જાય છે, તથા રકમો પેટામા નાખવી તથા કાઢવી એથી એવી ગુચવણ પડે છે કે કાચી બુદ્ધિવાળાને ઝટ લઇને સમજ પડવી મુશ્કેલ થઇ પડે છે એ માટે ચાલતી રીતે લખીને બીજી એક સહેલી રીત નીચે લખવામા આવી છે તેમા સર તથા મહિનાના આકડા મોટા આવે તો ખરા પણ લખાણ ઓછુ થઇ એ નવી રીતે વ્યાજ કાઢનારને સહેલુ પડશે એમ લાગે છે

જેટલી રકમો ખાતામા જમા ઉધાર હોય તેટલી રકમો કરીને વ્યાજ કાઢવા સારૂ કિતાબની. તેમા તફાવત એટલેકે ખાતામા રકમોનો આકડો માથે ચગાવવો અને આમા બાકીની માહે લેવો ને જમા ઉધારની અકેક રકમની તિથિથી આસો વદી ०)) ને જે વાર હોય ત્યા સુધી અથવા બાકી જે કોઇ મિતિ સુધી નક્કી કર્યુ હોય ત્યા સુધી માસ તથા દિવસ ઉપલા રીતમા કહ્યા પ્રમાણે નક્કી કરવા તે, તે રકમને ખડ લીટીમા લખવા, ને તેમા છેલ્લો દિવસ લખવો ને તે રકમના રુપિયાતથા એ માસ વગેરે ઉપરથી જે સરવાળો થાય તે માથે ચડાવવો પછી બાકીનુ રૂપરની રીત પ્રમાણે કરીને તથા વરસના ખાતા સારૂ બાકી નક્કી કરવી આ રીત પ્રમાણે વ્યાજ પૃ ૧૭ મા કરી બતાવ્યુ છે પણ આપના લેણાના વ્યાજમા ભરત સખ્યા હોય તોજ આ રીત થઇ શકે છે, નહિ તો ઉપલી રીત પ્રમાણે કરવુ

કાઠિયાવાડ તથા ગુજરાતમા કેટલેક ઠેકાણે વાર વિના વ્યાજ ગણે છે ત્યા તિથિઓ પ્રમાણે મહિના તથા દિવસ ગણીને મહિને અધા દિવસ વધે કાપી નાખે છે એમા જરા ભૂલ રહે છે તો વાર ગણવાની રીત પ્રમાણે ગણીને નક્કી કરતા નથી

વારોવારીકે વ્યાજ કાઢવાને માટે રકમોનુ ખાતુ

પરી દેવરાજ અમરસીનુ ખાતુ સવત ૧૯૧૦ ના સાલનુ[1]

જ	ઉ
૫૦૦) માગશર વદી ૫ વાર બોમે	૧૦૦) કારતક સુ ૭ વાર ગુરેફે
૩૦૦) પોસ સુદ ૧૫ વાર શનેફે	૧૨૦) માગશર વદ ૮ વાર ગુરુફે
૮૫૦) ફાગણ વદ ૭ વાર બોમે	૪૦૦) ફાગણ સુદ ૧૫ વાર બોમે
૮૦) અષાડ વદ ૩ વાર બુધે	૯૦) અષાડ વદ ૬ વાર શનેફે
૧૫૦૦) આસો વદ ૭ વાર ગુરે	
૨૮૩૦)	૧૦૧૦)

૧ આ ખાતુ વ્યાજવહીના ચોપડાના પાડવાના નમુનાથી પરતુ આ ઠેકાણે ચોપડાની પારે પાનુ ખાતુ નથી (ખાતાવહી નથી) માટે ખાતાની રકમા તારીખી કે વ્યાજવહીના ચોપડામા આ રકમો તારીખો લખતા નથી

વ્યાજવહી.

ખરા ૧દેવરાજ અમરસીનુ વ્યાજ સંવત ૧૯૧૦ સા ખા પા ૧

જ ઉ

૦ ૩ ૫૦૦) માગશર વદ ૧ ૨૩ા ૩ ૧૦૦) ફાગણ સુદ
૫ ભોમે દિ ૬ ૨ ગરેઉ.

૧૫૭ા ૩ ૩૦૦) પોશ શુદ ૧૫ ૫૮૮ા ૩ ૫૦૦)
શનેઉ માસ ૧૧ ૮

૦ ૩ ૧૦૦ દિ ૩ ૨૪૦ ૩ ૧૦૦)
૦ ૩ ૧૨૦ દિ ૩ માસ ૨ ૧૪

૧૫૭ા ૩ા ૮૦) ૧૦૨૩ા
માસ ૧૧ ૧૪ ૮૮ ૩ ૧૨૦) માગશર વદ

૧૫૭ા ૮ શુક્રે દિ ૨૨

૭૪ાા ૩ ૪૦૦) ફાગણ સુદ

૬૩૪ાા ૩ ૪૫૦) ફાગણ વદ ૧૫ ભોમે
૭ ભોમે ૦ ૩ ૮૦) દિ ૭

૦ ૩. ૩૨૦) ૭૪ાા ૩ ૩૨૦) દિ ૭
દિ ૯

૩૪૮) ૩ ૪૦) ૭૪ાા
માસ ૩ાા ૧૧

૨૮૬ાા ૩ ૪૦)
માસ ૭-૫

૬૩૪ાા

૧ વ્યાજવહીના ચોપડામા આ પ્રમાણે ખાતેદારનુ નામ લખી તથા જે સાલથી વ્યાજ ગણવાનુ હોય તે સાલ લખી તેજ ચાલની સીદીના ખાતાવહીમા ને ખાતાનુ પાનુ ટાકવુ

૧૭૨ રૂ ૮૦) અશાડ વદ ૩ બુધે માસ ૩-૧૨

૪૫૦)૩ ૧૫૦૦ આસો) વદ ૭ શુક્ર દિ ૯

૧૫૧૪

૧૧૮

૩૨૮ બાકી સર

૦ રૂ ૫૦) અષાડ વદ ૬ શનેઉ દિ ૭૪,

૧૧૮૬

મુદલ બાકી રૂ ૧૬૨૦) સવત ૧૯૧૦ ના આસે વદ ૦)) વાર શનેઉ

૦ રૂ ૪૦) દિ ૭૪

૦ રૂ ૮૦ દિ ૭૪

૦ રૂ ૧૫૦૦ દિ ૭૪

રૂ ૧૬૨૦

તારીજ ૨

૭૪ ૩

૧૬૨૦) મુદ્દત બાકી દેવા

૨॥ ૧૪ વ્યાજના પેસર ૩૨૮ ટકા ૦॥ લેખે

૧૬૨૨॥ ૧૪ બાકી દેવા સવત ૧૯૧૧ ના કારતક સુદ ૧ વાર રવેઉ

૧ કેટલાક વેપારીઓ આ તારીજની લીટીમા પણ જ્યા સુધીનો હિસાબ ગયો હોય તે લખે છે જેમ, તારીજ સવત ૧૯૧૧ ના કારતક સુદ ૧ વાર રવેઉ આવી રીતે નશાળે લખે એટલે પેટમા બીજી વાર લખતા નથી

૨ આ વ્યાજની રકમ આવરામા વ્યાજ ખાતે ઉધારી ફરી જીવરાજ અમરસીને ખાતે જમા કરવી, અને આવરા ઉપરથી ખાતા વહીમા ખતવારો એટલે ખાતાવહીના આ ખાતે રૂા ૧૬૨૨॥ ૧૪ બાકી દેવા નીકળશે વ્યાજવહીની તારીજમા બને બાજુઓ બરાબર કરવામા આવતી નથી

ઉપલુ વ્યાજ આગળ કહેલી ટુંકી રીત પ્રમાણે નીચે ફરી ગણી બતાવ્યું છે

જ	ઉ
૫૧૦૦ રૂ ૫૦૦) માગશર વદ ૫ ભોમે માસ ૧૦–૬	૦૦૬૦ રૂ ૧૦૦) કારતક સુદ ૨ ગરેઉ માસ ૧૧ાા ૮
૨૮૧૦ રૂ ૩૦૦) પોસ સુદ ૧૫ શનેઉ, માસ ૯–૧૭	૧૨૧૨ રૂ ૧૨૦) માગશર વદ ૮ શુકરે માસ ૧૦–૩
૩૨૨૫ રૂ ૪૫૦ ફાગણ વદી ૭ ભોમે માસ ૭–૫	૨૯૦૦ રૂ. ૪૦૦) ફાગણ સુદી ૧૫ ભોમે માસ ૭–૧૨
૨૭૨ રૂ ૮૦) અશાડ વદી ૩ બુધે માસ ૦–૧૨	૨૯૭ રૂ ૯૦ અષાઢ વદ ૬ શનેઉ માસ ૩–૮
૪૧૦ રૂ ૧૫૦૦) આસો વદ ૩ શુક્રે માસ ૦)૯	૧૧૫૨૯
૧૧૮૫૭	
૧૧૫૨૯	
૦૨૮ બાકી[1]	

હુંડીના હીસાબ

હુંડી નો ભાવ કહેવાની રીત એવી છે કે, ફલાણા દેશાવરના ૯૮ નો ભાવ છે તો તેનું સમજવું કે જે ઠેકાણાનો ભાવ કહ્યા હોય ત્યા રૂ ૯૮) ભરાવી કહેલા દેશાવર ઉપર રૂ ૧૦૦) ની હુંડી મળે એ ટકા ઉપર ભાવ છે એમ બોલે તો સમજવું કે રૂ. ૧૦૨ ભરવાથી રૂ ૧૦૦)ની હુંડી મળે હવે આ ઉપરથી સમજાય જે કે ઉપર ભાવ હોય તો રૂપિઆ ભરી હુંડી કરાવનારને નુકશાન. અને માહે ભાવ હોય તો ફાયદો અમુક રૂપિઆની હુંડી કરાવીને

૧ તારીજ ફેરવ નમુનામા બતાવ્યા પ્રમાણે કાઢવી.

તેના રૂપિઆ કેટલા ભરના એ કાઢવુ સહેલ છે પણ જેમે જેટલા રૂપિઆ ભરીને તેની હુંડીનો આંકડો નક્કી કરવો હોય તો એ ગણવુ લગાર કઠણ પડે છે હુંડી ઉપરથી હુંડીયામણ થાય તે આપના લેના માટે નક્કી કરવુ હોય તો સકડે જે ભાવ હોય તે પ્રમાણે ગણીને મ[illegible] ભાવ હોય તો કાપી લેવા, ને [illegible] ભાવ હોય તો બીજા આ[illegible] જેમ રૂ ૫૦૦) ની હુંડી [illegible] છે [illegible] બે ટકાનો છે, તો ૫૦૦) ની ઉપર બીજા રૂ ૧૦ એટલે કુલ રૂ ૫૧૦) ભરના પણ જો હુંડીનો ભાવ [illegible]િઆ [illegible]) પ્રમાણે હોય તો રૂ ૧૦) રૂ ૫૦૦) માંથી કાપીને બાકીના [illegible] ભરવા જોઈએ

હવે જો રૂ ૫૦૦) ભરી તેની હુંડી [illegible] થય તેટલી [illegible] હોય તો [illegible] એટલે ૨ ટકા લખે પાચસેના રૂ ૧૦) થાય, તે રૂ ૫[illegible]) મથી બાદ [illegible] એ રકમનો [illegible] રૂ ૨) લેખે ૨૦ [illegible] થ[illegible] પછી તે સરવાળા-મથી [illegible] ૨૦ [illegible] એટલે [illegible] ભાગ [illegible] રૂ [illegible]) [illegible] એટલાની [illegible]ડી [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] થતો [illegible] તે [illegible] [illegible] બહુ [illegible] મેળા-વની [illegible] બાજુએ [illegible] [illegible] તે [illegible] મ[illegible]-માથ[illegible] [illegible] [illegible] તમને [illegible] [illegible], [illegible]-વડી તો [illegible] તેઓ એક આંકડો આ[illegible] [illegible] [illegible] આંકડો જો અમ[illegible] [illegible] તો વળી [illegible] કાંઈક વધારે છે, ને તેનો [illegible] [illegible] અસલનો આંકડો આવી [illegible] પણ ઘણો

---

૧ ૧૦૦ [illegible]

મહાવરો નથી તે એવો આકડો પહેલેથીજ ધારે છે કે થાડો મહેનતે તે નક્કી થવાનો આકડો માલુમ પડે છે જેમકે, ૫૦૦) રૂપિઆ ભરીને હુડી કરાવવી છે તો ૧૦૨) ને ભાવે કેટલાની હુડી થશે ? એમ કહ્યુ હોય તો પ્રથમ ૪૮૦) રૂપિઆ ધારી તેમા તેનો રૂ ૯ાા ૫ દો, વટાવ ઉમેરે એટલે ૨૦ દોકડા વધે તેના આશરે ૧૯ાા દોકડા ધારી તેનો ૩૯ દોકડા અથવા સગ ભગ ૦ાા દોકડો વટાવ થયો તે ઉમેરતા બરોબર ૨૦ દોકડા થયા રહે માટે રૂ ૪૯૦) ૧૯ાા દોકડા જવાબ આવ્યો

તેમજ ૪૫૦) રૂપિઆ ભરીને ૧૦૨ાા ને ભાવે કેટલાની હુડી થશે ? એમ કહ્યુ હોય તો પ્રથમ ૪૩૯) રૂપિઆ ધારશે, તેનો વટાવ, ઉમેરતા ૨ાા દોકડા વધશે તેનો વટાવ ૬ા દોકડા થયા પણ તેનો ૦ા દોકડો થતો નથી માટે ૪૩૯) ૨ાા દોકડા જવાબ આવશે

જો માહેનો ભાવ જેમ, રૂ ૯૮) નો હોય તો વટાવ, પટ-વનો વટાવ તેનો વટાવ, ને પાછો તેનો વટાવ એ પ્રમાણે ગ-ણતા જવુ એટલે હુડીનો આકડો નક્કી થશે જેમ, રૂ ૫૦૦) નો માહે વટાવ ૨) ટકા લેખે રૂ ૧૦) વધારો તેમા વળી રૂ ૧૦) નો વટાવ ૨૦ દોકડા વધારો, તેમા વળી ૨૦ દોકડાનો વટાવ ૪૦ દોકડા એટલે આશરે ૦ાા દોકડા વધારો, એ રીતે કરતા રૂ ૫૧૦) ૨૦ાા દોકડાની હુડી થશે

વટાવના હિસાબ પણ હુડીના હિસાબ પ્રમાણે થાય છે, માટ તેને સાર જુદી રીત આપવામા આવી નથી

દાખલા.

૧ રૂ ૪૧૩૭) તથા રૂ ૭૨૮) એવી બે રકમો જેટલી જુદી જુદી હુડીઓ કરાવવી છે, તો તેના કેટલા રૂપિઆ ભરવા ? ભાવ ૩ ટકા ઉપરનો છે.

૪૧૩૭	૭૨૮
+૧૨૪) ૧૧ વટાવના થયા	+૧૮ાાા૯ વટાવના થયા
૪૦૧૩) ૧૧ જવાબ	૭૫૧ાાા૯ જવાબ.

૨. ઉપર પ્રમાણેજ હુંડીઓ કરાવવી છે પણ ભાવ રૂ ૩૭) નો છે તો કેટલા રૂપિઆ ભરવા ?

૪૭૩૭	૧૦૨૮
−૧૪૨ ૧૧	−૧૮૯॥ ૫
૪૫૯૪॥ ૧૪ જ	૯૧૩૮) ૧૬ જ

૩ નાણાવટીને ત્યાં રૂ ૪૭૩૭ તથા રૂ ૧૦૨૮) ભરીને એ બે રકમોની જુદી જુદી હુંડીઓ કરાવવી છે તો તે કેટલાની થશે ? ભાવ ટકા ઉપરનો છે

સરવાળાની રકમ	બાદ કરવાના વટાવ	સરવાળાની રકમ	બાદ કરવાનો વટાવ
૪૭૩૭	૧૪૨) ૧૧	૧૦૨૮)	૧૮૯॥ ૫
૪૧ ૦॥	૦) ૧૨॥	૩॥૧૫॥	૦) ૧૭
૦) ૧૧	૧૪૨)૨૩॥	૦) ૦॥	૧૯૦) ૬
૪૭૮૧ ૧॥		૧૦૩૩॥ ૨૦	
૧૪૨)૨૩॥		૧૯૦) ૬	
૪૬૩૯) ૩ દો જવાબ		૮૪૩॥ ૧૪ દો. જવાબ	

૪ ઉપર પ્રમાણે રૂપિઆ ભરીને પણ ભાવ રૂ ૩૭) નો છે તો કેટલાની હુંડી થશે ?

૪૭૩૭	૧૦૨૮)
૧૪૨) ૧૧	૧૮૯॥ ૫
૪૧ ૧૧	૫॥ ૧૫॥
૦) ૧૨॥	૦) ૧૧
૦) ૦॥	૦) ૦॥
૪૮૮૩॥ ૦॥ દો જવાબ	૧૫૨૦॥ ૨૧ દો જવાબ

૫ રૂ ૪૦૦ ભરી હુંડી કરાવવી છે અને ભાવ ૦ ૨૫ ઉપરનો છે તો કેટલાની હુંડી મળશે ? જ રૂ ૦૮૮ ૧૦ દે

૬ રૂ ૧૨૦૦) ની હુંડી લીધી, અને ભાવ ૮ ટકા અંદર છે તો કેટલા રૂપિઆ ભરવા ? જ રૂ ૧૧૫૨)

૭ રૂ ૧૨૫)ની હુંડી કરાવવી છે અને ભાવ ૯૭) નો છે. તો કેટલાની થશે? જ૦ રૂ ૧૨૮ાાા ૧૧ાા દો

૮ અમદાવાદમાં બાબાશાહીનો ભાવ ૮૫)નો છે તો રૂ ૪૦૦) કંપનીના [illegible] કેટલા? જ૦ રૂ ૪૭૦ાા ૮ાા દો

૯ ઉપરના હીસાબમાં રૂ ૪૦૦) બાબાશાઇ હોય તો તેના [illegible] કેટલા આવે? જ૦ રૂ ૩૪૦)

૧૦ [illegible] [illegible] વટાવ રૂ ૧૮ાા છે તો ૪૦૦) [illegible] બાબાશાઈ કેટલા આપવા? જ૦ રૂ ૪૭૪)

૧૧ ઉપરના હિસાબ પ્રમાણેનાજ ભાવે ૪૦૦) બાબાશાઇના [illegible] કેટલા? જ૦ રૂ [illegible]

મોતીના હિસાબની રીત.

[illegible] ગણવામાં આવે છે તે જાતનું કોઠો -

તેનું કોઠો	૧ [illegible]	= [illegible]
	૧૦૦ [illegible] =	[illegible]
૧૬ આના = ૧ [illegible]	[illegible]	= [illegible]
૨૪ [illegible] = ૧ [illegible]	[illegible]	= [illegible]

એક મોતીનો [illegible] તો [illegible] તેટલી [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] આવે તે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તેને [illegible] [illegible] ગુણતા [illegible] વાલ ગુણાના ચવ થયા [illegible] એક [illegible] તો તે [illegible] [illegible] ચવ [illegible] [illegible] થશે [illegible] [illegible] તેટલે [illegible] [illegible] તેટલા ચવ [illegible] થશે.

[illegible] ઉપરથી [illegible] રીત નીચે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ગણવા તે

---

૧ ૧૦૦ [illegible] [illegible]

[illegible] ૧૦૦) [illegible]

તેને આપેલા દાણાની સંખ્યાએ ભાગવા, એ ભાગાકાર આપેલા દાણાના ચવ થશે.

૧ એક મોતીનો દાણો તોલમાં ૮ રતી છે તો તેના ચવ કેટલા થશે ?

	સંક્ષેપ રીતે
૮	૮
×૬૯॥।	×૮
૨૮)૫૫,૨૧	૬૪ ચોગનો વર્ગ થયો
—૫૮	×૩,૦॥—૨
૧	૮
×૧૦૦	૬
૨૮)૧૦૦(૮	૦)=॥૨ નવ ચવ અઢી આના
૯૬	બે પાઇ તેના ટોકડા કરવા.
૪	
×૧૬	
૨૮)૬૪(૨॥।	ચવ દો બ
ચ દો બ	૯) ૧૦॥ ૨॥। જવાબ
૨॥ ૮ ૨॥। લગભગ	
×૮	
૯)૧ ॥૨॥। જ	

૧ પહેલી રીત ઉપરથી બીજી રીત જે નીકળે છે તે નીચેની રીતથી સમજવી

$$\frac{\text{રતી}}{} - \frac{૧૩॥}{૨૮} \times \frac{\text{રતી}}{\text{દાણા}} = \text{પહેલી રીત પ્રમાણે}$$

$$\text{અથવા } \frac{\text{રતી}}{} - \frac{૩॥—૨}{૧} \times \frac{\text{રતી}}{\text{દાણા}}$$

$$\text{અથવા } \frac{\text{રતી} \times ૩॥—૨ \times \text{રતી}}{૧ \times \text{દાણા}}$$

$$\text{અથવા } \frac{\text{રતીનો વર્ગ} \times ૩॥—૨}{\text{દાણા}} = \text{બીજી રીત.}$$

ચાર હાથ્ણા તોલમા ૭ાા ૨તી છે તો તેના કેટલા વવ થશે ?

૭ાા
× ૭ાા
૫૬ા
× ૦ાા–૨
૨૮,૭
ડાા ૦ા
૦ા–૧ ૨ાા ૫ા૬
૫)૩૨)૭ાા ૨ાા
૬ા૭ ૨ાા

વવ આ પા ચ દો બ
૧ ૯ ૧ાા અથવા ૬ા ૨૯ાા ૦ાા જ

મુસારો એટલે પગાર ગણવાની રીત.

જેટલા રૂપિઆનો મહિને પગાર હોય તે વડે જેટલા દિવસનુ કરવુ હોય તેને ગુણીને ગુણાકાર ઉપર એક શન્ય ચઢાવીને તેને ત્રણે ભાગતા ભાગાકાર આવશે તેટલા દોકડા જવાબ[૧] અથવા ઉપર ગુણાકાર જેટલા મકાને માડાસાતના પા પ્રમાણે ગણતા જે સર આવે તેટલા દોકડા જવાબ આ રીત પ્રમાણે ૭ા દિવસથી વધારે કરવુ હોય તો ૦ા મહિનાનુ જુદુ

૧ આ મેનો ત્રિરાશી વગેરેના નમના નીચે સમજવા માટે ? તે હા મેનો લેઇએ

૧૨ રૂપિઆના પગાર તા ૭ દિવસનુ શું ?

ત્રિરાશી રીતે ૩૦ દિ ૭ ૧૨ ૩ જ

$$જ = \frac{૧૨×૭}{૩૦}$$ અથવા રૂપિઆના દોકડા કરીએ તો

$$જ = \frac{૧૨×૭×૧૦૦}{૩૦}$$ અથવા $\frac{૮૪×૧૦}{૩}$ = દોકડા જ

માડા સાતનો પા કરવો ? પિઆના કરવા કરી ત્રિરો ભાગવા એ બરાબર જ છે

ગણીને ઉપલા દીવસનુ ગણીને તમા ઉમેરવુ એજ પ્રમાણે ૦। ૬ ૦।।। મહિનાનુ પણ કરવુ મહિનામા થોડા દિવસ બાકી હોય તો તેટલા દિવસનુ કરીને મહિનાના પગારમાથી બાદ કર્યાથી સહેલુ પડશે

બીજી રીત—મુસારાના રુપિઆ તથા દિવસોના ગુણાકાર કરી તેનુ અર્ધ લેવુ તમા તેને જ પદરમો ભાગ મેળવ્યાથી જે આવે તેટલા આના જાણવા[1]

દાખલા.

૧ રૂ ૧૨) નો મહિનો તો ૧૭ દિવસનુ શુ? જ રૂ ૬।।। ૫ રે
૨ રૂ ૮) નો મહિનો તો ૮ દિવસનુ શુ? જ રૂ ૦।। ૫ રે
૩ રૂ ૧૭) નો મહિનો તો ૯ દિવસનુ શુ?
જ ૩ ૧૫। ૫ રે
૪ ૩ ૧૪) નો મહિનો તો ૧૮ દિવસનુ શુ?
જ ૩ ૫।। ૧૦ રે
૫ રૂ ૨૦) નો મહિનો તો ૫ દિવસનુ શુ?
જ રૂ ૪ આના ૪ પાઈ

દેશી અપૂર્ણાંકનો વર્ગ કરવાની સહેલી રીત.

ગુણકની રકમમા જે પાણો હોય તે ગુણ્યમા મેળવી પછી તે બને રકમોનો ગુણાકાર કરવો અને પાછી તેમા ગુણ્યને ગુણકની પાણોનો ગુણાકાર મેળવી દેવો

---

[1] બીજી રીત સમજવાનો દાખલો લઈએ
૨૦ રુપિઆનો મહિના તો ૭ દિવસનુ શુ?
ત્રિરાશી રીત—૩૦ દિ ૭ ૨૦ રૂ જ

$જ = \frac{૭\times૨૦}{૩૦}$ રુપિઆ એના આના કર્યા તો

$જ = \frac{૭\times૨૦\times૧૬}{૩૦}$ આના, પણ સોળે ગુણીને ત્રીસે ભાગવા અથવા ૭ × ૨૦ ના અર્ધા કરી તેમા એ અવાનો પદરમો ભાગ ઉમેરવો એ સરખુજ છે

૧ ૫। નો વર્ગ કરો ૨ ૨।। નો વર્ગ કરો ૩ ૭।। નો વર્ગ કરો

૫।
+૦।
૫।।
×૫
૨૬।।
+૦)
૨ ૧।।‒ જ.

૪ ૫।≈ નો વર્ગ કરો

૫।≈ ૦।।≈×૦।।≈
+ ૦।।≈ ૦।।≈ ૦)≈
૬। +૦)≈× ૦)≈
× ૫ ૦।।। ૦)૦।
૩૧। ×૦।।
+ ૦।≈। ૦।≈
જ. ૩૧।।≈। +૦)।
૦।≈।

૫ ૯।।।≈ નો વર્ગ કરો
જ. ૯૭।। ૦।

૬ ૨।≈ નો વર્ગ કરો
જ. ૫।≈ ૧ ૩૫

૭ ૫।। નો વર્ગ કરો જ. ૩૦।

૮ ૭। નો વર્ગ કરો
જ. ૫૪। ‒

૯ ૩।। નો વર્ગ કરો
જ. ૧૨)‒

૧૦ ૨૦।। નો વર્ગ કરો
જ. ૪૨૦।.

દેશી અપૂર્ણાંકના ગુણાકાર કરતાં ધ્યાનમાં રાખવા લાયક બાબતો

રૂપિઆ × પુર્ણાંક સંખ્યા=રૂપિઆ આવે

આના પાઈ દો બ × પુર્ણાંક સંખ્યા=આના પાઈ દો બ આવે

આના × પૂર્ણાંક સંખ્યાનો સાળમો ભાગ=રૂપઆના અથવા આની આવે

પાઇ દો બ ઇત્યાદિ× પૂર્ણાંકનો સોળમો ભાગ=જવાબ ગુણ્યની જાતને ૧૬ ભાગીએ તેટલો આવે

પાઇ×પૂર્ણાંકનો ૧૯૨ મો ભાગ=એકમો બાણુએ ભાગીએ તેટલી પાઇઓ આવે.

દો×પૂર્ણાંકનો સોળમો ભાગ=ગુણ્યના દોકડાને સોળે ભાગીએ તેટલા દોકડા આવે

દો×પૂર્ણાંકનો સોમો ભાગ=ફોકડા આવે

બ×પૂર્ણાંકનો સોમો ભાગ=૧૬૦૦ એ ભાગીએ તેટલા દોકડા આવે, અથવા સોએ ભાગીએ તેટલી બદામો આવે

૩	૦l	નુ ૦l =	૦ ⌐	૦) ૦l	નુ	૦l=૦)	૦)⌐
૨	૦ll	નુ ૦l =	૦)=	૦) ૦ll	નુ	૦l=૦)	૦)=
૨.	૦lll	નુ ૦l =	૦)≡	૦) ૦lll	નુ	૦l=૦)	૦)≡
૨	૦l	નુ અર્ધ =	૦,=	૦) ૦l	નુ અર્ધ	=૦)	૦)=
૩	૦ll	નુ ,, =	૦l	૦) ૦ll	નુ ,	=૦)	૦l
૨	૦lll	નુ ,, =	૦l=	૦ ૦lll	નુ ,,	=૦)	૦l=
૨	૦l	નુ પોણુ=	૦≡	૦) ૦l	નુ પોણુ	=૦)	૦)≡
૨	૦ll	નુ ,, =	૦l=	૦. ૦ll	નુ ,,	=૦)	૦l=
૨	૦lll	નુ ,, =	૦ll⌐	૦) ૦lll	નુ	=૦)	૦ll⌐

પાછલી કુચીઓના વિચાર.

૧ જેટલા રૂપિઆનુ જેટલા મણ તેટલા શેરના રૂપિઆથી અઢી ગણા દોકડા, ને તેટલા આનાનુ મણથી અઢીગણા શેર

૨ જેટલા રૂપિઆનુ જેટલા શેર તેટલા રૂપિઆ ભારના રૂપિઆથી અઢીગણા દોકડા, અને તેટલા આનાનુ શેર જેટલા અધોળ

૩ જેટલા રૂપિઆનુ જેટલા મણ તેટલા પૈસાનુ, મણના અર્ધથી સવાગણા શેર

૪. જેટલા રૂપિઆનુ જેટલા મણ તેટલી બદામનુ મણ જેટના રૂપિઆભાર

૫. જેટલા આનાનુ જેટલા શેર તેટલા રૂપિઆભારની આનાથી ૧ા ગણી બદામ, અને તેટલી પોણી પાઈનુ શેર જેટના અધેળ

૬ જેટલા આનાનુ જેટલા મણ તેટલી વીસવાસીનુ, મણ જેટના રૂપિઆભાર

સમજુતી.

રૂપિઆના જેમ ૧૦૦ દોકડા, તેમ આનાની ૧૦૦ બદામ, અને રૂપિઆની બદામો જેમ ૧૬૦૦, તેમ આનાની વિસવાસી ૧૬૦૦, રૂપિઆના ભાવે જેટલા દોકડા થાય તેટલી બદામો આનાને ભાવે થાય, અને રૂપિઆના ભાવે જેટલી બદામો તેટલી આનાને ભાવે વિસવાસી થાય

આગળ કુચીઓ આપેલી છે પણ કેટલેક ઠેકાણે પાતિની મદદથી હિસાબ ઝટ વારમા થઈ શકે છે જેમ, ગાલ્લીનુ કર્યુ હોય અને બા મણનુ કરવુ હોય તો કુચી પ્રમાણે કરવા કરતા પાતીની રીતે એટલે ૦ા ગાલ્લીનુ કરતા વધારે સહેનુ પડશે મણનો ભાવ કર્યો હોય અને ૨૫ શેરનુ કરવુ હોય તો કિમતના અર્ધા કરીને તેના સવાયા કરવા, અને ૧૫ શેરનુ કરવુ હોય તો કિમતના ૦ા કરીને દોઢા કરવા એ રીતે બીજે ઠેકાણે પણ સમજવુ

કમર કાપી નાખવાની રીત ઘણીજ કામમા આવે છે જેમ મણનો ભાવ કર્યો હોય ને ૩૯ શેરનુ કરવુ હોય તો કુચી પ્રમાણે એક શેરનુ કરી તેને ૩૯ એ ગુણવા કરતા મણની કિમતમાથી ૧ શેરનુ બાદ કરીએ તો સહજમા જવાબ આવે

પરચૂરણ દાખલા.

૧ ૨ ૬।૮ ૯ મવાસેરને અધોળ તો એક આનાનુ કેટલુ?
જ શે ૦)૮ અધોળ

૨ ૨ ૫।।૯।। નુ પોણાશેર ને દોઢ અધોળ તો પાશેરનુ શુ?
જ રૂ ૦।

૩ ૩ ૩।૮ નુ સવા ત્રણશેરને નવટાક તો રૂ ૧) નુ કેટલુ?
જ શેર ૧

૪ ૭ પૈસાનુ શેર ૩।૮ તો ૧૦ પૈસાનુ કેટલુ?
જ શે પા।૮

૫ ૩ પૈસાના સવા, બશેર તો ૮ પૈસાના કેટલા?
જ શેર ૨।। ૧૨ પૈસાભાર

૬ મરેવાન[1] ૫।। શેર તો મોટા પૈસાનુ[2] કેટલુ?
જ ૭।। શેર

૭ ૮ પૈસાના ભાંડા સવાબશેર તો ૧૭ પૈસાના કેટલા?
જ શેર પા

૮ રૂપિઆનુ ૨।।૮ ઘી મળે છે, ત્યારે ૧૦।। મણનુ શુ?
જ ૧૬૦ રૂપિઆ

૯ ૦।। પાઈના સવાપાચશેર ગીગણુા તો ૧ પાઈના કેટલા?
જ ૭ શેર

૧૦ દીવાસળીના ડઝનની કિમત ૮।। પૈસા બેસે છે તો ૨ પેટીની
શી કિમત? જ ૦।।। પૈસો

૧૧ રૂ ૨।।૮ આને રીમ તો ૨ ધાનુ શુ? જ રૂ ૦। ૧।। દો

૧૨ અરી પૈસાની ૩।।। શેર જુવાર તો ૦।। પૈસાની કેટલી?
જ ૦।।। શેર

૧૩ પાપડીના લીલવા ૩ દોકીએ શેર તો મણનુ શુ?
જ રૂ ૧।।।૮

---

[1] ૦। પૈસો [2] દોઢ પૈસો.

૧૪ રૂ ०)૰॥ નુ શેર રૂ તો મણ તથા ખાડી કમ પડશુ ?
જ. રૂા ૨॥। અને રૂ ૭૫

૧૫ રૂ ૧)નુ પા॥ તો રૂ ૧૦નુ કેટલુ ? જ મ ૧॥। ૧૧ શે

૧ મણ ગોળના રૂ ૨॥= તો રૂ ૧ નો કેટલો ગોળ
જ ૧૫॥। શેર ०॥। ઃ ભાગ

૧૭ ૨૪॥। પૈસાનુ ૮૧ શેર તો ૨૦। પૈસાનુ કેટલુ ?
૨૪॥। પૈસાનુ ૮૧ શેર તો ૪॥। પૈસાનુ ૧૧ શેર થયુ
માટે ૨૦। પૈસાના પોણા ચાર ૩૧ ને ૧૧ એ ગુણતા
જ ૩॥। શેર

૧૮ ૮ા પૈસાની ૫૫ કેરી તો ૧ા પૈસાની કેટલી કેરી? જ ૧૧

૧૯ જુને ગજે[1] ગજ કાપડની કિમત રૂ ૨॥। અને તો નવે
ગજે ૧૦ તસુના મોળીઆની શી કિમત ? જ રૂ ૧ ૨॥

૨૦ રૂ ०)॥। નુ શેર ०)= તો ૧ મણનુ શુ ?
મનાએ સક્ષેપ કાઢતા રૂ ०) નુ અઢી શેર આવ્યુ માટે
મણના રૂ ૦ જવાબ

૨૧ ૧૦૦ રૂપિઆનુ ત્રણસે સવાતેત્રીસ મણ સવાત્રણ શેર
ને સવાત્રણ રૂપિઆભાર તો ૩૭ મણની શી કિમત ?
ત્રણસે સવાતેત્રીસ મણ સવાત્રણ શેર ને સવા ત્રણ રૂપિઆ-
ભારને ૩એ ગુણતા લગભગ ૧૦૦૦ મણ આવે છે તેથી
મણના ૧૦ દોકડા અને ૩૭ મણના રૂ ૧૧) ૧૦ દો જ

૨૨. પોણી પચીસ પૈસાનુ ૩૦ા શેર તો ૨૦। રૂસાનુ કેટલુ ?
આમા ૨૪॥। ને ૨૦। નો પા॥ સક્ષેપ ઉપાડ઼ો તો ૮ા પૈ-
સાનુ પા॥ શેર આવ્યુ ને ૪॥ પૈસાથી ૨૦। પૈસા ૪॥ ગણા
છે માટે પા॥×૮ા= ૨૪॥। શેર જવાબ

૨ એક માણસ બે રૂપિઆ લઈ બજારમા ગયો તેમાથી તેણે
૧ા પૈસે ને લેખે ૧૫ શેર કારેલા, રૂ ०)૰॥ શેર લેખે

---

1. નવા ગજ કરતા જુનો ગજ ૩ તસુ મોટો છ

૪ શેર ૫ વર, ફ ૦)નુ એક લેખે ૪ અનનાસ, ને મોટા પસાના ગલકા લીધા, ને જે બાકી વધ્યુ તેનો ૭ાા શેર ગોળ આણી રહ્યો તો ગોળ કેમ મણ પડયો ? જ રૂ ૪)

૨૮ બાબાશાઈ રૂપિઆ ઉપર ૯ પૈસા મુબઈગરાનો વટાવ ઠરાવીને રૂ ૧૯૦) બાબાશાઈ વટાવ્યા તો તેના મુબઈગરા કેટલા ? જ રૂ ૧૩૭ાા.

૨૫ બાબાશાઈ રૂપિઆનો ભાવ ૮૫ છે તો ૧૦૦) મુબાઇગરાના બાબાશાઇ કેટલા ? જ રૂ ૧૧૭ાા ૧૪ાાા દો

કાઠીઆવાડ તથા પાલણપુર વગેરે ભાગને ઉપયોગી રીતો.

નવાનગર પોરબદર ને જૂનાગઢના રાજ્યમા અને કચ્છની હદપરના ભાગમા માત્ર કોરીનુ ચલણ છે નવાનગરમા જામશાહી, જૂનાગઢમા દીવાનશાહી પોરબદરમા રાણાશાહી અને કચ્છની હદપરના ભાગમા રાહાશાહી કોરી ચાલે છે દીવ, ઉના ને તેની પાસેના ગામોમા ગળનુ ચલણ છે અને બા બાના બધા ભાગમા મુબઈગરા રૂપિઆ ચાલે છે જ્યા કોરીનુ ચલણ ચાલે છે ત્યા પણ રૂપિઆ ચાલે છે ખરા, પણ વણ ખરૂ વચાણ ને લવડ દેવડ કોરીથી ચાલે છે જ્યા કોરી ચાલે છે ત્યા ઘણે ઠેકાણે તે ભાગના દોકડા ચાલે છે એ દોકડાનો ભાવ છત અને ખપના પ્રમાણમા વત્તો ઓછો રહે છે કોરીની કિંમત પણ છત અને ખપના પ્રમાણમા વત્તી ઓછી રહે છે તો પણ રાહાશાહી ને જામશાહી કોરીની કિમત લગભગ બરાબર હોય છે દિવાનશાહી કોરીની કિંમત તે કરતા વધારે હોય છે ને રાણાશાહીની કિમત તેથી વધારે હોય છે જામશાહી ૧૦૦ કોરીના આશરે રૂ ૨૭) દિવાનશાહીના રૂ ૨૮) અને રાણાશાહીના રૂ ૩૧) હોય છે દરેક જાતની કોરીના તે જાતના દોકડાનો ભાવ ૨૪ થી ૩૨ સુધી થાય છે.

વજનમા ઘણુ ખરૂ ઠેકાણે ૪૦ રૂપિઆભારનો શેર, ને ચાળીસ શેરનો મણ, એ પ્રમાણે અંગ્રેજી વજન ચાલે છે માત્ર જૂનાગઢ અને બીજાં કેટલાક ગામોમા ૮૦ રૂપિઆભારનો શેર ને ૪૦ શેરનો મણ, એવું બંગાળી વજન પણ ચાલે છે પોરબંદરમા ૩૬ રૂપિઆભારનો શેર ચાલે છે

દાણા, ઘી, તેલ, દુધ વગેરે ભરીને વચવાનો જુનો રીવાજ ચાલે છે, તો પણ હાલમા ઘણે ઠેકાણે દુધ સિવાય બીજી વસ્તુઓ જોખીને આપવાનો નવા ચાલ દાખલ થયો છે પણ માપને વજનના પ્રમાણ પ્રમાણે કિંમત વત્તી કે ઓછી હોય છે દુધ ભરીને આપે છે, પણ કિંમત વજન ઉપર ઠરાવલી હોય છે એટલે પાશેર કે તેથી ઓછી અથવા વધારે વજનની પળી રાખે છે તેની પળીઓ જેટલુ વજન જોઈતુ હોય તે પ્રમાણે ભરીને આપે છે પાશેરની પળી હોય તો શેરની ચાર, અને આઠ રૂપિઆભારની હોય તો શેરની પાંચ પળી ભરી આપે છે

દાણાનુ માપ ઘણે ઠેકાણે સરખુ નથી માપવાને માટે ગડીયુ, પવાલુ, પાલી કે માપ હોય છે ૨ ગડીયા=૧ પવાલુ, અને ૪ પવાલા= ૧ પાલી આ માપ ઘણે ઠેકાણે છે પણ પવાલા અને પાલી નાના મોટી હોય છે તેથી કોઈ ઠેકાણે ૬ પાલીનુ માપ, કોઈ ઠેકાણે પા પાલીનું, કોઈ ઠેકાણે ૧૦ પાલીનુ અને કોઈ ઠેકાણે ૨૨ પાલીનુ માપ હોય છે તેજ પ્રમાણે સઇના માપ પણ વત્તા ઓછા હોય છે, પણ ઘણુ કરીને ઘણે ઠેકાણે ૧૬ મણની કળશી થાય છે

લુગડાં ને લાકડા ભરવાનો ગજ ૨ ફુટનો કે ૨૮ ઇંચનો હોય છે, પણ ત્યાના દેશી લુગડા ભરવાનો ગજ સરખો હોતો નથી, કોઇ ઠેકાણે અધો તસુ કે તસુ નાના મોટી હોય છે, પણ બધા ગજના તસુ તો ૨૪ હોય છે

પાલણપુર ઇલાકાના રાધનપુર અને તેની આસપાસના

ગામમા જોરવરશાહી રૂપિઓ ને નજુશાહી પસા ચાલે છ સાત નજુસાહી પસા = ૧ આનો ને ૧૬ આનાનો ૧ જોરાવરશાહી રૂપિઓ થાય છે સાતલપુરમા નજુશાહી પસા ને ગણા નાણી (કચ્છી) કોરી ચાલે છે બાકીના ઘણા ભાગમા મુસલમાન ને સિક્કાઇ રૂપિઆ ચાલે છે

આ જીલાકામા કાઠિઆવાડની પેઠે અનાજ વગેર ભરીને વચાવ છ એનુ ભરતર પણ કાઠિઆવાડ જેવુજ છે, એટલે

૨૦ રૂપિઆભાર=૧ પવાલુ	૮ માપ = ૧ સઇ
૮ પવાલા =૧ પાલી	૮ સઇ = ચામીયુ
પાા પાલી =૧ માણુ (માપ)	૮ ચોમાયા= ૧ કળશી

પણ કેટલેક ઠેકાણે ૨૫ રૂપિઆભારનુ પવાલુ, કોઈ ઠેકાણ ૩૦ રૂપિઆભારનુ ને કોઈ ઠેકાણે એક શેરનુ પવાલુ હોય છ તેમજ કોઈ ઠેકાણે ચાર પાલીનુ, કોઈ ઠેકાણ ૭ પાલીનુ, કોઇ ઠેકાણે ૭ પાલીનુ અને કોઇ ઠેકાણ ૫ાા પાલીનુ માપ હોય છ સાતલપુરમા ૮ માપની સઇ હોય છે કળશીની સઇ સાગ ગણાયછે

કરાચી, કાબાર કોટડી વગેર ઠેકાણે ખગડ અને ખાડીનુ તોલ છ

૪૦ રૂપિઆભાર = ૧ શેર	૮ મણ = ૧ ખરાડ
૮૦ શેર = ૧ મણ	૭ ખરાડ= ૧ ખાડી

ઉપર પ્રમાણે વજન ચાલે છે, એટલે જીલ્લાની અધા કળશીની બરોબર ખગડ છે, ને ભાર તે ખાડીની બરોબર છ માટે કળશીની રીત ઉપરથી ખગડની રીતો નીકળે, ને ભારની રીતો ખાડીને લાગુ પડે

સોના રૂપાનુ તોલ માસાથી થાય છ સુરત ને દક્ષિણમા પણ માસાનું તોલ ચાલે છે એટલે ૧૦ માસા = ૧ તોલો એ રીતો પાછળ આવી ગઈ છે

સૂચના

દરેક ઠેકાણ જુદુ જુદુ માપ હોવાથી આ નાની ચોપડીમા દરેક ઠેકાણાને ઉપયોગી થઇ પડે એવી કુચીઓ આપી શકાયજ નહિ અને તેથી—

નીચનુ કોષ્ટક લઇને તેના કુચીઓ આપેલી છ, માટે જે ગામમા જેટલો ફેર હોય ત ગામના મહેતાજીએ તે પ્રમાણે કુચીઓમા ફેરફાર કરીને શિખવવુ

૨ ગડીઆ = ૧ પવાલુ	૨ સઇ = ૧ મોટલો
૮ પવાલા = ૧ પાલી	૨ મોટલા = ૧ ચાસીયુ
૪ પાલી = ૧ માપ	૨ ચાસીયા = ૧ હારો
૮ માપ = ૧ મણ	૨ હારા = ૧ કળશી

કળશીનાં લેખાની કુંચીઓ, કોરીના ભાવ ઉપરથી.

૧ જેટલી કોરીએ કળશી તેટલી અર્ધીએ હારો [૧]

(૧) જેટલી કોરીએ કળશી તેટલા પાવલાએ ચોસીયુ
(૨) જેટલી કોરીએ કળશી તેથી બમણે આને મોટલો
(૩) જેટલી કોરીએ કળશી તેટલે આને મણ

દાખલા

૧ ૭॥ કોરીએ કળશી તો ૨॥ મોટલાનુ શુ ? જ કો ૦ાના આ
૨ ૮॥ કોરીએ કળશી તો ૨ મણ ને ૨ માપનુ શુ ?
જ કો ૧॥= આ
૩ ૧૭॥ કોરીએ કળશી તો ૫॥ કોરી ૩॥ આનાનુ કેટલુ ?
જ ૩॥ મણ

સઇનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલી [૨] કોરીએ સઇ તેથી છ ગણે દોકડે માપ. [૩]

---

૧ એક કોરીની અર્ધી એને કળશીના હારા બે વડે ભાગતા એક અર્ધીનો હારો આવે

૨ કોરીના દોકડા ૩૦ પ્રમાણે ગણેલા છે

૩ એક કોરીના દોકડા ૦ ને સઇના માપ પાંચવડે ભાગતા એક માપના છ દોકડા આવે

(૧) જેટલી કોરીએ મન તેટલા દોકડાની પાલી
(૨) જેટલી કોરીએ મણ તેથી પા ગણે દોકડે પવાલુ

દાખલા

૧ ૨॥ કોરીએ મણ તો ૨ માનુ શુ ' જ ૧ કોરી.
૨ ૨। કોરીએ મણ તો ૪ પાલીનુ શુ ' જ ૯ દોકડા
 ૫॥ કોરીએ મણ તો ૨ પવાલાનુ શુ ' જ ॥। દો

માપવાનાં લેખાંની કુંચીઓ.

જેટલી કોરીએ માપ તેથી પાચ ગણે દોકડે પાલી [1]

(૧) જેટલી કોરીએ માપ તેથી સવાગણે દોકડે પવાલુ
(૨) જેટલી કોરીએ માપ તેથી નાગણો આનામ ગડીયુ

દાખલા

૧ ૧॥ કોરીએ માપ તો પાલીનુ શુ ' જ ॥। કોરી
૨ ૩॥ કોરીએ માપ તો ૨ પવાલાનુ શુ ' જ ૮॥ દોકડા
૩ ૧। કોરીએ માપ તો ૩ ગડીયાનુ શુ ' જ ૨। દો ૧॥ આ

પાલીનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલી કોરીએ પાલી તેટલા પાવલાનુ પવાલુ [2]

(૧) જેટલી કોરીએ પા તેથી બમણે આને ગડીયુ

દાખલા

૧ ૧॥ કોરીએ પાલી તો ૨ પવાલાનુ શુ ' જ ૭॥ દો
૨ ૨। કોરીએ પાલી તો ૩ ગડીયાનુ શુ ' જ કો ૭॥ના આ

---

૧ કોરીના દોકડા ૨૫ ને એક માપની પાલી ૫ વડે ભાગતા એક પાલીના પાચ દોકડા આવે.

૨ એક કોરીના પાવલા ચારને એક પાલીના પવાલા ચાર વડે ભાગતા એક પવાલાની કિમત એક પાવલુ આવે

કળશીનાં લેખાંની કુંચીઓ, રૂપિઆના ભાવ ઉપરથી.

જેટલે રૂપિએ કળશી તેટલા અંકોનુ હારો [1]

(૧) જેટલે રૂપિએ કળશી તેટલા પાનવાનુ ચાસીય

(૨) જેટલે રૂપિએ કળશી તેથી બમણે આને મોટલો

(૩) જેટલે રૂપિએ કળશી તેટલે આને સઈ

(૪) જેટલે રૂપિએ કળશી તેથી સવા ગણે દોકડે માપ

દાખલા

૧ ૧ ાા રૂપિએ કળશી તો ૨ સઈનુ શુ ? જ ૬ ૧ાા–

૨ ૧૪ા રૂપિએ કળશી તો ૨ માપનુ શુ ?

જ ૯ાા ૩ા દો. બ

૩ ૧૨ાા રૂપિએ કળશી તો ૧ાા મોટલાનુ શુ ? જ ૬ ૨ાાજ્ઞા

સઈનાં લેખાંની કુંચીઓ, રૂપિઆના ભાવ ઉપરથી.

જેટલે રૂપિએ સઈ તેથી ૨૦ ગણે દોકડે માપ [2]

(૧) જેટલે રૂપિએ સઈ તેથી ૪ ગણી પાઇએ સવાપાલી

દાખલા.

૧ ૬ા રૂપિએ સઈ તો ૨ ૦ાા નુ કેટલું ? જ ૨ માપ

૨ ૨ાાા રૂપિએ સઈ તો બે પાલીનું શુ ? જ ૨ાાા આ ૫ પ.

---

૧ રૂપિઆના આંકા એને કળશીના હારા એ બે આંકના એક અંકાનું હારો આવ

૨ એક રૂપિઆના દોકડા ૧૦૦ ને એક સઈના માપ ૫ાચ ... એક માપના ૨૦ દોકડા આવે

માપનાલેખાંની કુચીઓ, રૂપિઆના ભાવે.

૧ રૂપિઆના જેટલા માપ તેટલી પાલીની ૩૨ પાઇ[1]

(૧) એક રૂપિઆના જેટલા માપ તેટલા પવાલાની ૮ પાઇ

(૨) એક રૂપિઆના જેટલા માપ તેટલા ગડીયાની ૪ પાઇ.

દાખલા

૧ એક રૂપિઆના ૩ માપ તો ૩ પાલીનુ શુ? જ, ૦)=‖ ૨ પાઇ

૨ એક રૂપિઆના ચાર માપ તો ૩ ના નુ કેટલુ? જ ૨૪ પવાલા

૨ જેટલે આને માપ તેથી બમણી પાઇએ પાલી.[2]

દાખલા

૧ ૩ આને માપ તો એક આનાનુ કેટલુ? જ ૨ પાલી

૨ ૨‖ આને માપ તો ૨ પવાલાનુ શુ? જ ૨‖ પાઇ

પાલીનાં લેખાંની કુંચીઓ

૧ જેટલે આને પાલી તેટલા પૈસાનુ પવાલુ[3]

(૧) જેટલે આને પાલી તેથી ૧‖ ગણી પાઇએ ગડીયુ

---

૧ એક માપની પાલી ૬ વડે એક રૂપિઆની પાઇ ૧૯૨ ને ભાગતા એક પાલીની ૩૨ પાઇ આવે

૨ એક આનાની પાઇ ૧૨ ને એક માપનો ૬ પાલી વડે ભાગતા એક પાલીની ૨ પાઇ આવે

૩ એક આનાના પૈસા ચારને એક પાલીના પવાલા ૪ વડે ભાગતા એક પૈસાનુ એક પવાલુ આવે

(૨) જેટલે પેસ પાલી તેથી ાા પાઈનુ પવાલુ[1]

(૩) જેટલે આને પાલી તેથી ૩૦ ગણે રૂપિએ કળશી[2]

(૪) જેટલી પાઇએ પાલી તેથી ૨ાા ગણે રૂપિએ કળશી[3]

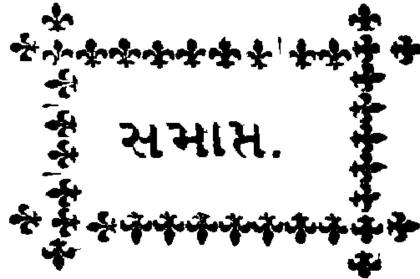
દાખલા.

૧ ૪ાા આને પાલી તો ૯ાા રૂપિઆનુ કેટલુ ' જ ૧ હીરા.

૨ ૩ પેસે પાલી તો ૦ પવાલાનુ શુ ' જ ૪ાા પાઇ

૩ ૫ પાઇએ પાલી તો હાનુ શુ ' જ ૨ ૩ા

૪ ૩ આને પાલી તો બે ગડોયાનુ શુ ' જ ૨ ૦) ાા

---

૧ એક પૈસાની પાઇ ૩ ને પાલીના પવાલા ચાર વડે ભાગતા એક પવાલાની પોણી પાઇ આવે

૨ પાલી કરતા કળશી ૪૮૦ ગણી છે માટે પાલીની કિમત ૧ આનો હોય તો કળશીની કિમત ૪૮૦ આના એટલે ૩૦ રૂપિઆ આવે

૩ પાલી કરતા એક કળશી ૪૮૦ ગણી છે માટે પાલીની કિમત ૧ પાઇ હોય તો કળશીની કિમત ૪૮૦ પાઇ એટલે ૨ાા રૂપિઆ આવે

શિક્ષકોને સૂચના.

સ્કુલોમાં ચાલતી [illegible] બુકો, ગુજરાતી [illegible] [illegible] કોપી બુક્સ જુદી જુદી જાતની [illegible] કમ્પોઝીશન બુક [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] જુદી [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] વાપરવાની [illegible] [illegible] સ્ટેશનરી [illegible] પેપર, પેન્સીલ, હોલ્ડર [illegible], [illegible] [illegible], કંપાસ બોક્ષ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ચીજો ઠીક [illegible] [illegible] મળશે.

મેસર્સ બી. શાહની કંપની.

બુકસેલર પબ્લીસર્સ એન્ડ પેપર મરચન્ટ.

૩૦૮૨ પાનકોરના નાકા—**અમદાવાદ**